

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Trestněprávní a kriminalisticko-taktické
aspekty výslechu se zaměřením na přípravné
řízení.

Zpracoval: Petr Kovář

Plzeň 2015

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI
Fakulta právnická
Akademický rok: 2014/2015

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE
(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Mgr. Petr KOVÁŘ**
Osobní číslo: **R10M0092P**
Studijní program: **M6805 Právo a právní věda**
Studijní obor: **Právo**
Název tématu: **Trestněprávní a kriminalisticko-taktické aspekty výslechu se zaměřením na přípravné řízení**
Zadávací katedra: **Katedra trestního práva**

Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

1. Úvod
2. Výslech v přípravném řízení
3. Výslech z hledisek, které mají význam pro taktiku
4. Kriminalistické aspekty výslechu
5. Závěr

Rozsah grafických prací:
Rozsah pracovní zprávy:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**
Seznam odborné literatury: **viz příloha**

Vedoucí diplomové práce: **JUDr. Simona Stočesová, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **3. června 2014**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2015**

Doc. JUDr. Jan Pauly, CSc.
děkan

JUDr. Petr Kybic, Ph.D.
vedoucí katedry

V Plzni dne 16. září 2014

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci zpracoval samostatně, a že jsem vyznačil prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpal, způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, 30. března 2015

Petr Kovář

Poděkování

Rád bych tímto poděkoval vedoucí mé diplomové práce, vážené paní JUDr. Simoně Stočesové, Ph.D., LL.M., za odborné vedení, cenné rady a připomínky, které mi poskytla při zpracování diplomové práce.

Obsah

1. Úvod	9
2. Pojem, podstata a cíl výsledku	11
3. Přípravné řízení	13
3.1 Vymezení pojmu přípravné řízení.....	13
3.2 Účel přípravného řízení	14
3.3 Průběh přípravného řízení	14
4. Výsledek z pohledu trestního práva	16
4.1 Právní úprava výsledku v trestním řádu	16
4.2 Výsledek a podobné instituty v rámci prověřování	18
4.2.1 Podání vysvětlení	18
4.2.2 Provádění výsledků svědků ve fázi prověřování.....	22
4.2.3 Výsledek zadržené podezřelé osoby	24
4.2.4 Výsledek podezřelého ve zkráceném přípravném řízení	27
4.3 Výsledek v rámci vyšetřování	28
4.3.1 Výsledek obviněného	29
4.3.1.1 Procesní postavení obviněného.....	29
4.3.1.2 Práva obviněného v souvislosti s prováděním výsledku	30
4.3.1.3 Výpověď obviněného	32
4.3.1.4 Procesní postup při výsledku obviněného	34
4.3.2 Výsledek svědka	38
4.3.2.1 Procesní postavení svědka a svědecká způsobilost.....	38
4.3.2.2 Práva a povinnosti svědka v souvislosti s prováděním výsledku	
40	
4.3.2.3 Výpověď svědka	44
4.3.2.4 Procesní postup při výsledku svědka	45
4.3.2.5 Ochrana svědka.....	48
4.4 Výsledek dítěte	52

4.5	Výslech prováděný v rámci zvláštních způsobů dokazování	54
4.5.1	Konfrontace (§104a)	55
4.5.2	Rekognice (§ 104b).....	56
4.5.3	Vyšetřovací pokus (§104c).....	60
4.5.4	Rekonstrukce (§ 104d)	61
4.5.5	Prověrka na místě (§ 104e).....	62
4.6	Výslech znalce	62
4.7	Problematika výslechu oběti trestného činu.	64
5.	Výslech z pohledu kriminalistické taktiky	69
5.1	Psychologické aspekty výslechu a výpovědi.....	70
5.1.1	Psychologické faktory ovlivňující výpověď.....	70
5.1.2	Účastníci výslechu	71
5.1.2.1	Osoba vyslychajícího	71
5.1.2.2	Osoba vyslychaného.....	73
5.2	Příprava výslechu.....	75
5.2.1	Obsahová příprava výslechu.....	75
5.2.2	Organizačně materiální příprava výslechu	77
5.3	Taktika výslechu	79
5.3.1	Stadia výslechu	79
5.3.2	Taktické postupy při výslechu	80
5.3.2.1	Navázání kontaktu vyslychajícího s vyslychaným	80
5.3.2.2	Analýza výpovědi v průběhu výslechu	82
5.3.2.3	Pomoc vyslychanému při vybavování zdánlivě zapomenutého, překonání klamných vzpomínek a potíží při reprodukci.	82
5.3.2.4	Působení na vyslychaného aby vypovídal pravdivě	83
5.3.3	Zvláštnosti výslechu obviněného.....	85
5.3.4	Zvláštnosti výslechu svědka	88
5.4	Dokumentace výslechu.....	90
5.4.1	Protokol o výslechu.....	91

5.4.2	Zásady protokolace výsledku.....	93
6.	Úvahy de lege ferenda v návaznosti na východiska a principy nového trestního řádu.	96
7.	Závěr.....	101
	Summary.....	104
	Seznam použité literatury:	105
	Ostatní použité prameny:.....	107
	Seznam použitých zkratk:	109
	Seznam příloh:	109

1. Úvod

Pro svou diplomovou práci jsem si zvolil téma „Trestněprávní a kriminalisticko-taktické aspekty výslechu se zaměřením na přípravné řízení“. Jde o téma individuálně zvolené a důvodem, proč jsem si jej pro diplomovou práci vybral, je můj dlouhodobý zájem o tuto problematiku.

Při zpracování tématu výslechu se nelze omezit na úzký pohled jedné vědní disciplíny. Základní zásady pro provádění výslechu jako procesního úkonu jsou stanoveny trestním právem. Orgány činné v trestním řízení musí dodržovat tzv. „procesní čistotu“. Jen tak mají informace výslechem získané důkazní hodnotu a jen při dodržení všech příslušných procesních ustanovení lze výpověď jako důkazní prostředek v trestním řízení použít. Samotné dodržení trestním právem stanovených procesních pravidel však samo o sobě nezaručí naplnění cíle výslechu, kterým je získání úplné a věrohodné výpovědi. Způsoby a postupy, jakými informace z vědomí člověka získat, jsou předmětem zkoumání kriminalistiky, konkrétně jejího podoboru - kriminalistické taktiky. Kriminalistika je samostatnou vědou, která se problematikou výslechu zabývá v podobě formulování obecných postupů a praktických doporučení, kterými jsou získávány právně a kriminalisticky relevantní informace o spáchaném skutku. Na kriminalistiku jako podpůrná disciplína navazuje forenzní psychologie, která poznává a rozvíjí psychologickou stránku výslechu. Ve své práci se zabývám problematikou výslechu ve fázi přípravného řízení. Tato část trestního řízení je velice důležitá, neboť právě zde mají být v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení případu. Z pohledu problematiky provádění výslechu je přípravné řízení zároveň fází nejzajímavější, neboť podle mého názoru právě zde je možné v nejširší míře uplatnit poznatky kriminalistiky a psychologie.

Cílem mé diplomové práce je především vymezit současnou právní úpravu provádění výslechu v přípravném řízení, charakterizovat způsob, jakým kriminalistika na tuto právní úpravu reaguje a popsat metody, postupy, či praktická doporučení, které kriminalistika pro provádění výslechu stanoví a kterými zároveň přispívá k naplňování zásady spravedlivého procesu.

Diplomová práce, jak již její název napovídá, se zabývá tématem výslechu ze dvou pohledů, a to z pohledu trestního práva a kriminalistické taktiky. Práce je

takto rozdělena do dvou základních částí. Pohled trestněprávní a kriminalisticko-taktický nelze úplně striktně oddělit, protože takové oddělení by bylo na újmu logičnosti výkladu. V obou částech práce se tedy problematika částečně prolíná.

Práce je kromě úvodu a závěru rozdělena do pěti kapitol, které jsou dále členěny. Druhá kapitola následující po úvodu se zabývá obecným pojmovým vymezením, podstatou a cílem výslechu. Vzhledem k tomu, že se zvolená problematika vztahuje k přípravnému řízení, je ve třetí kapitole tato fáze trestního řízení co do účelu a průběhu v krátkosti vymezena. Čtvrtá kapitola práce je věnována trestněprávnímu pohledu na problematiku výslechu. Nejprve je blíže vymezena právní úprava provádění výslechu v trestním řádu. Dále je pojednáno o výslechu prováděném v rámci prověřování, kde je výslech svědka prováděn jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon, o výslechu zadržené podezřelé osoby, výslechu podezřelého ve zkráceném přípravném řízení a o podání vysvětlení, které je zejména z kriminalistického hlediska za výslech svého druhu rovněž možno považovat. Část věnovaná výslechu prováděnému v rámci vyšetřování je zaměřena zejména na výslech obviněného a výslech svědka, které jsou po zahájení trestního stíhání výslechy nejčastěji prováděnými. Dále je pojednáno o výslechu dítěte, výslechu prováděném v rámci zvláštních způsobů dokazování a o výslechu znalce. V závěru první části práce se samostatně zabývám výslechem oběti trestného činu. Tam, kde je to vhodné, je práce v první části doplněna soudní judikaturou. Pátá kapitola se zabývá kriminalistickým pohledem na výslech. Zde jsem se pokusil popsat souvislosti mezi kriminalistickými metodami a trestním právem procesním. V úvodu jsou rozebrány psychologické aspekty výslechu a výpovědi. Další části kapitoly jsou věnovány přípravě výslechu a taktice výslechu. Stejně jako v první části práce věnované trestněprávnímu pohledu na výslech, je i zde pozornost zaměřena zejména na dva nejčastěji prováděné druhy výslechu, a to výslech obviněného a svědka. Závěr kapitoly je věnován dokumentaci výslechu. V šesté kapitole práce se zabývám úvahami *de lege ferenda* v návaznosti na východiska a principy nového trestního řádu, schválené v roce 2014 pracovní komisí Ministerstva spravedlnosti ČR pro nový trestní řád.

Pro zpracování diplomové jsem použil metodu sběru, analýzy a syntézy použitých materiálů a jejich komparace. Vycházel jsem zde především ze studia současné právní úpravy, z trestněprocesní a kriminalistické literatury a z publikovaných odborných článků. Zároveň jsem využil svých vlastních praktických zkušeností s danou problematikou.

2. Pojem, podstata a cíl výslechu

Výslech je fenoménem multidisciplinárním. Lze jej tedy definovat z pohledu různých věd. Z pohledu trestního práva jde o procesní úkon, z pohledu kriminalistiky se jedná o kriminalistickou metodu, z pohledu forenzní psychologie je výslech chápán jako specifická forma sociálního styku.

V odborné literatuře je možno najít velké množství definic tohoto pojmu. Tato práce se zabývá výslechem z pohledu trestního práva a kriminalistiky. Následující definice pojem výslech vymezují sice obecně, přesto však každá optikou své vědní disciplíny, tedy jako procesní úkon a kriminalistickou metodu:

„Výslech je procesní úkon zaměřený na to, aby se z výpovědi vyslýchaného získaly co nejpřesnější a co nejúplnější poznatky (informace, údaje) o zjišťované skutečnosti. Ve výslechu se jako v každém jiném důkazu promítají trestněprocesní i kriminalistické zásady, ale i ustanovení specifická pro výslech obviněného, svědka, poškozeného, znalce a zadrženého“.¹

„Výslech je kriminalistická metoda, kterou na základě zákonem stanovených podmínek získávají orgány činné v trestním řízení výpověď osoby o skutečnostech, které vnímala svými smysly a které jsou právně a kriminalisticky relevantní pro objektivní zjištění a objasnění věci“.²

Podstatou výslechu je získání informací, které jsou zafixovány ve vědomí člověka. Vzhledem k tomu, že výslech je prováděn v rámci trestního řízení, jedná se o informace kriminalisticky a právně významné, tedy převážně o informace související s trestným činem, či jiné pro trestní řízení důležité skutečnosti. Proces získání těchto informací je provázen poměrně striktním požadavkem dodržování zákonem určených povinností obou stran výslechové interakce, tedy vyslýchaného i vyslýchajícího. Jde zároveň o proces tvůrčí, zaměřený k získání pokud možno věrohodných poznatků o vyšetřované události. Takto získané poznatky pak mohou podle svého charakteru být buďto důkazními prostředky (důkazy), nebo pramenem informací, které mohou orgány činné v trestním řízení v dalším průběhu tohoto řízení, zvláště pak řízení přípravného, využít zejména pro

¹ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1406.

²CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky.* Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9. S. 160.

upřesnění taktiky dalšího vedení výslechu, zpřesnění existujících kriminalistických verzí a vytyčení dalších verzí, jakož i úpravu plánu vyšetřování a získání dalších důkazů.

„Cílem výslechu je získání úplné a věrohodné výpovědi v zájmu zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.“³ Cíl výslechu je determinován objasňováním konkrétní kriminalisticky významné události.

³NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. 328s. ISBN 802-7317-036-1. S. 181.

3. Přípravné řízení

3.1 Vymezení pojmu přípravné řízení

Vzhledem k tomu, že tato práce pojednává o problematice trestněprávních a kriminalisticko-taktických aspektů výslechu se zaměřením na přípravné řízení, považuji za potřebné alespoň v krátkosti pojem přípravného řízení vymežit.

Přípravné řízení je součástí řízení trestního, je jeho prvním stadiem. Samotný pojem přípravného řízení je vymezen v ustanovení § 12 odst. 10 tr. řádu jako úsek řízení podle tohoto zákona (trestního řádu) od sepsání záznamu o zahájení úkonů trestního řízení nebo provedení neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí, a nebyly-li tyto úkony provedeny, od zahájení trestního stíhání do podání obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupení věci jinému orgánu, zastavení trestního stíhání, nebo do rozhodnutí či vzniku jiné skutečnosti, jež mají účinky zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, anebo do jiného rozhodnutí ukončujícího přípravné řízení, zahrnující objasňování a prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a vyšetřování.

Přípravné řízení, jako celý úsek řízení předřazeného stadiu řízení před soudem, je upraveno v části druhé trestního řádu. Struktura tohoto předsoudního stadia trestního řízení byla původně jednotná. Po novele provedené zákonem č. 265/2001 Sb. se v závislosti na takzvané společenské škodlivosti deliktu, který je předmětem trestního řízení, přípravné řízení dělí na:

- a) *Standardní přípravné řízení*, u všech trestných činů, není-li konáno rozšířené či zkrácené přípravné řízení (viz. dále). Může zde probíhat postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 - 159b).
- b) *Rozšířené přípravné řízení*, u trestných činů, o nichž řízení koná v prvním stupni krajský soud (§ 17), kde může probíhat postup před zahájením trestního stíhání (§ 158 - 159b) a vždy se koná rozšířené vyšetřování podle § 168 - 170tr. řádu.
- c) *Zkrácené přípravné řízení*, u trestných činů, o nichž přísluší konat řízení v prvním stupni okresnímu soudu a na které zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož horní hranice nepřevyšuje pět let, přičemž se musí navíc jednat o trestné činy skutkově jednoduché, které celé probíhá v rámci

postupu před zahájením trestního stíhání, a proto u něho odpadá vyšetřování a trestní stíhání se zahajuje až podáním návrhu na potrestání soudu, který ho projedná ve zjednodušeném řízení před samosoudcem.⁴

„Trestní řád zná pouze pojem zkrácené přípravné řízení. Termíny standardní přípravné řízení a rozšířené přípravné řízení jsou pojmy, které používá právní nauka a aplikační praxe.“⁵

3.2 Účel přípravného řízení

„Účelem přípravného řízení je zjistit trestné činy a odhalit jejich pachatele, zajistit provedení neodkladných, neopakovatelných a dalších úkonů, vyhledání nezbytných důkazů, popř. jejich provedení, jež jsou vždy nezbytné pro rozhodnutí státního zástupce o tom, zda ve věci podá obžalobu, návrh na schválení dohody o vině a trestu, nebo bude učiněno jiné rozhodnutí ve věci (např. o zastavení trestního stíhání nebo o postoupení věci, popř. o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo schválení narovnání), opatřit podklady potřebné pro projednání věci v líčení před soudem.“⁶

3.3 Průběh přípravného řízení

Přípravné řízení zahrnuje dvě fáze, kterými jsou prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin (dále jen prověřování) a vyšetřování.

Prověřování začíná sepsáním záznamu o zahájení úkonů trestního řízení, nebo provedením neodkladných nebo neopakovatelných úkonů, které mu bezprostředně předcházejí. Končí zahájením trestního stíhání, odložením věci či jiným vyřízením věci. Ve fázi prověřování jsou prověřovány skutečnosti

⁴ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II., § 157-314. 7.*, dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xii s., s. 1899-3730. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1901

⁵JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 501

⁶ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II., § 157-314. 7.*, dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xii s., s. 1899-3730. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1901.

nasvědčující tomu, že byl spáchán trestný čin a prověřování směřuje ke zjištění pachatele tohoto trestného činu. V případě, že lze ihned zahájit trestní stíhání (§ 160 odst. 1), tedy je-li závěr o spáchání trestného činu určitou osobou dostatečně odůvodněn již od počátku, nemusí fáze prověřování vůbec proběhnout a přípravné řízení začíná rovnou zahájením trestního stíhání. Z tohoto pohledu je tedy prověřování toliko fakultativním stadiem přípravného řízení.⁷

Vyšetřování počíná zahájením trestního stíhání. Označuje se jím úsek trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu, postoupením věci jinému orgánu nebo zastavením trestního stíhání, včetně schválení narovnání a podmíněného zastavení trestního stíhání před podáním obžaloby, návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Účelem vyšetřování je opatření, případně provedení důkazů v přípravném řízení. Policejní orgán postupuje při vyšetřování z vlastní iniciativy tak, aby byly co nejrychleji v potřebném rozsahu vyhledány důkazy k objasnění všech základních skutečností důležitých pro posouzení věci, včetně osoby pachatele a následku trestného činu.

⁷CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-488-6. S. 308.

4. Výslech z pohledu trestního práva

Z pohledu trestního práva je výslech jedním z nejdůležitějších a zároveň nejčastěji používaných důkazních prostředků v trestním řízení. Základním trestněprávním předpisem, který se zabývá úpravou výslechu, je zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), přičemž jednotlivé důkazní prostředky jsou upraveny zejména v hlavě páté, nazvané dokazování.

4.1 Právní úprava výslechu v trestním řádu

Procesní podmínky pro provádění výslechu jsou uvedeny zejména v prvním a druhém oddíle páté hlavy trestního řádu. Jedná se o následující ustanovení:

- Prostředky k zajištění přítomnosti vyslýchaného
 - Předvolání a předvedení obviněného - § 90 tr. řádu
 - Předvolání a předvedení svědka - § 98 tr. řádu
 - Pořádková pokuta - § 66 tr. řádu (hlava třetí)
- Ustanovení o povinnosti svědčit - § 97 tr. řádu
- Ustanovení o zákazu výslechu svědka - § 99 tr. řádu
- Ustanovení o právu svědka odepřít výpověď - § 100 tr. řádu
- Ustanovení o výslechu obviněného - § 91 - § 95 tr. řádu
- Zjištění totožnosti obviněného, jeho rodinných, majetkových a výtěžkových poměrů a předchozích trestů, objasnění podstaty sděleného obvinění obviněnému a poučení o jeho právech, upozornění obviněného na možnost sjednání dohody o vině a trestu, je-li v daném případě možná a poučení o podstatě a důsledcích jejího sjednání - § 91 tr. řádu.
- Zákaz jakéhokoliv donucování obviněného k výpovědi nebo k doznání, povinnost šetřit při výslechu jeho osobnost, poskytnutí možnosti obviněnému, aby se k obvinění podrobně vyjádřil a uvedl okolnosti obvinění vyvracející nebo zeslabující, zákaz kladení návodných a úskočných otázek - § 92 tr. řádu
- Poskytnutí možnosti obviněnému nahlédnout před odpovědí do svých písemných poznámek a povinnost obviněného strpět úkony ke zjištění jeho totožnosti - § 93 tr. řádu.

- Způsob protokolace výpovědi obviněného, povinnost předložit obviněnému protokol o výsledku k přečtení či doplnění a jeho poučení o právu žádat doplnění či opravy protokolu tak, aby byl v souladu s jeho výpovědí, povinnost přibrat k přečtení protokolu o výsledku obviněného prováděného bez přibrání zapisovatele nezúčastněnou osobu, v její přítomnosti projednat případné námitky k obsahu protokolu a výsledek tohoto projednání pojmout do protokolu - § 95 tr. řádu.
- Ustanovení o výsledku svědka - § 101 - § 103 tr. řádu
 - Zjištění totožnosti svědka a jeho poměru k obviněnému, povinnost poučení svědka o jeho právu odepřít výpověď, povinnost poučení svědka o zákazu výsledku nebo o možnosti utajení totožnosti a podoby svědka (§ 55 odst. 2) a o povinnosti vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet, povinnost zjištění poměru svědka k projednávané věci a ke stranám již na počátku výsledku a podle potřeby též na jiné okolnosti významné pro zjištění hodnověrnosti svědka, povinnost dát svědkovi možnost souvisle vypovědět vše, co sám o věci ví a odkud se dozvěděl okolnosti jím uváděné, zákaz kladení klamavých a návodných otázek, možnost přikázat svědkovi, aby napsal potřebný počet slov, je-li toho třeba ke zjištění pravosti rukopisu - § 101 tr. řádu.
 - Zvláštní režim výsledku osoby mladší 18 let - § 102 tr. řádu.
 - Zvláštní režim výsledku svědka - osoby služebně činné v policejním orgánu nebo policisty jiného státu, použité v trestním řízení jako agent, provádějící předstíraný převod nebo bezprostředně se podílející na použití agenta nebo provedení předstíraného převodu - § 102a tr. řádu.

Dále jsou v třetím oddíle páté hlavy trestního řádu upraveny základní procesní podmínky výsledku u některých zvláštních způsobů dokazování. Jedná se o následující instituty:

- Základní procesní podmínky provedení konfrontace - § 104a tr. řádu
- Základní procesní podmínky provedení rekognice - § 104b tr. řádu
- Základní procesní podmínky provedení vyšetřovacího pokusu - § 104c tr. řádu
- Základní procesní podmínky provedení rekonstrukce - § 104d tr. řádu
- Základní procesní podmínky provedení prověrky na místě - § 104e tr. řádu
- Základní procesní podmínky provedení výsledku znalce - § 108 tr. řádu

Trestní řád hovoří rovněž o výsledku dalších osob. Jedná se o výslech podezřelého ze spáchání trestného činu - osoby zadržené, kterou policejní orgán, který provedl zadržení, vyslechne a o výsledku sepiše protokol (§ 76 odst. 3), dále pak o výslechu podezřelého ve zkráceném přípravném řízení (§ 179b). Specifickou formou výslechu je pak podání vysvětlení, o jehož obsahu se sepisuje úřední záznam (§ 158 odst. 6).

Z citovaných ustanovení vyplývá, že výslech se provádí tak, aby poskytl úplný, věrohodný a zcela jasný obraz o všech důležitých skutečnostech ke zjištění skutkového stavu věci. Přesto tato zákonná úprava je pouze úpravou rámcovou a detaily provedení výslechu, včetně souvisejících okolností (např. příprava výslechu, vlastní taktika výslechu, apod.) jsou ponechány k rozpracování kriminalistické taktice.⁸

4.2 Výslech a podobné instituty v rámci prověřování

Ve stadiu prověřování se výslechy svědků neprovádí. Výjimkou je situace, kdy má výpověď osoby povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu. O této výjimce bude pojednáno dále. Před zahájením trestního stíhání je dále prováděn výslech zadržené podezřelé osoby a výslech podezřelého ve zkráceném přípravném řízení. Orgány činné v trestním řízení jsou rovněž oprávněny požadovat vysvětlení, které není výsledkem, z hlediska kriminalistického má však některé podobné rysy.

4.2.1 Podání vysvětlení

Podání vysvětlení není výsledkem v trestněprocesním smyslu, zejména proto, že obsah podání vysvětlení se neseписuje do protokolu, ale je o něm méně formálním způsobem pořizován úřední záznam. Je prováděno jak ve fázi prověřování, tak i vyšetřování. Podání vysvětlení je formou pohovoru mezi orgánem činným v trestním řízení a osobou, která je relevantním způsobem spojena s trestným činem. Může se jednat o podezřelého, či potenciálního svědka.

⁸NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. 328s. ISBN 802-7317-036-1. S. 183.

Úřední záznam sepsaný o obsahu podaného vysvětlení slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení, zda osobu, která vysvětlení podala, vyslechnout v dalším průběhu trestního řízení jako svědka a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede. Nelze tedy k obsahu záznamu v řízení před soudem jakýmkoliv způsobem přihlížet při provedení dokazování, ani při rozhodování ve věci, pokud trestní řád nestanoví jinak. Trestní řád připouští přečtení úředního záznamu o podání vysvětlení osoby se souhlasem stran podle § 314d odst. 2 poslední věty tr. řádu ve zjednodušeném řízení, navazujícím na zkrácené přípravné řízení, a to za situace, kdy předmětná osoba není jako svědek vyslechnuta, případně za podmínek uvedených v § 211 odst. 6 tr. řádu ve znění novely provedené zákonem č. 459/2011 Sb. i v jakémkoliv jiném hlavním líčení, nežli pouze ve zjednodušeném řízení se souhlasem státního zástupce a obžalovaného, ovšem taktéž za situace, kdy předmětná osoba nebyla vyslechnuta jako svědek. Obsah záznamu o podání vysvětlení nesmí být v hlavním líčení při výslechu svědka čten ani předestírán. Pokud svědek, který dříve podával vysvětlení do úředního záznamu, vypovídá při svědecké výpovědi rozporně oproti obsahu záznamu, nesmí být ani upozorňován na skutečnost, že v záznamu jsou uvedeny skutečnosti jiné, což však neznamená, že by vyslyšající osoba nemohla v řízení před soudem otázkami podrobně objasňovat skutečnosti jinak obsažené v záznamu, či aby mohla posoudit věrohodnost výpovědi takového svědka.⁹ Pokud by byl obsah úředního záznamu o podání vysvětlení svědkovi při výpovědi v hlavním líčení přečten či předestřen, jde o vadu, která způsobí, že takový důkaz se může stát až absolutně neúčinným.¹⁰

Krajský soud v Českých Budějovicích se v rámci odvolacího řízení ve věci vedené pod sp. zn. 3To 666/2002 zabýval účinností výpovědi svědků zachycených v záznamu o podání vysvětlení. V daném případě policejní orgán neprováděl výslechy svědků, ale sepisoval pouze úřední záznamy o podání vysvětlení. V té době již bylo rozhodnuto o vzetí obviněného do vazby a obviněnému byl obhájce soudem ustanoven. Obhájce byl o úkonu předem řádně vyrozuměn, podání vysvětlení se zúčastnil a měl možnost klást vyslychaným otázky. Sdělení osob byla v záznamech zachycena způsobem odpovídajícím protokolu o výslechu svědka,

⁹ Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 26.3.2014, sp. zn. 7 To 104/2014

¹⁰ Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9.10.2002, sp. zn. 3 To 666/2002

tedy jako souvislé zachycení sdělení svědka o tom, co o objasňované události ví a odkud se dozvěděl okolnosti jím uváděné. Osoby podávající vysvětlení však nebyly řádně poučeny podle ust. § 101 odst. 1 tr. řádu. Jejich poučení bylo provedeno pouze v intencích poučení osob podávajících vysvětlení. Následně byl v hlavním líčení soudem proveden důkaz výsledkem těchto svědků, kterým byly předesťřeny podle § 212 odst. 1, odst. 2 tr. řádu úřední záznamy o podání vysvětlení pořizené v přípravném řízení a byli ke skutečnostem v těchto záznamech uvedeným vyslycháni. Tato skutečnost byla napadena odvoláním obžalovaného. Krajský soud v odůvodnění svého rozhodnutí zdůraznil, že takový důkaz nelze v hlavním líčení použít, neboť podání vysvětlení je provázeno nedostatečným poučením, které neodpovídá ustanovení § 97 a následujícím tr. řádu, zejména pak § 101 odst. 1, věta druhá tr. řádu. Odvolací soud dále zkonstatoval, že při nedostatku poučení o významu svědecké výpovědi nelze takovýto důkaz považovat za provedený v souladu se všemi zákonnými ustanoveními.

Jak již bylo výše uvedeno, není podání vysvětlení, které nemá povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu, výsledkem v trestněprocesním smyslu. Pokládám však za potřebné se v rámci této práce podáním vysvětlení zabývat, neboť se v zásadě jedná o získávání ústního sdělení (výpověď sui generis), které, byť zpravidla nemá důkazní status, má významné procesní důsledky.

Vcelku problematickou stránkou podání vysvětlení je skutečnost, že osoba, která je předvolána k podání vysvětlení předem neví, v jakém postavení bude vysvětlení podávat. Dle ust. § 158 odst. 8 tr. řádu, je osoba podávající vysvětlení, s výjimkou podezřelého, povinna vypovídat pravdu a nic nezamlčet. Při podání vysvětlení má každý právo na právní pomoc advokáta, a to bez ohledu na to, zda jde o podezřelého ze spáchání trestného činu, či nikoliv. V případě, že by osobě podávající vysvětlení bylo předem známo její postavení, měla by možnost lépe posoudit, zda požadované vysvětlení podá za účasti svého právního zástupce. Za současného stavu je však osoba podávající vysvětlení se svým postavením seznámena až bezprostředně před úkonem, či dokonce v jeho průběhu. Trestním řádem není orgánům činným v trestním řízení uložena povinnost osobě podávající vysvětlení advokáta zajistit, jsou však povinny na žádost osoby podávající vysvětlení účast advokáta u tohoto úkonu umožnit. Účast advokáta se při podání vysvětlení omezuje pouze na právní pomoc, jeho činnost není plně srovnatelná

s účastí obhájce obviněného. Dbá zejména na řádný průběh podání vysvětlení, osobě podávající vysvětlení poskytuje poradou o významu vysvětlení, jeho důležitosti pro další řízení a jeho možné důsledky pro osobu podávající vysvětlení, blíže objasňuje povahu poučení. Advokát však nemá možnost do průběhu podání vysvětlení zasahovat a klást osobě podávající vysvětlení otázky. Nemá rovněž právo nahlížet do spisu, ani se účastnit dalších úkonů v rámci daného trestního řízení, jichž se osoba podávající vysvětlení neúčastní. V zájmu zabezpečování kvalitní právní pomoci je k výkonu tohoto oprávnění zmocněn jen advokát, právní pomoc nemůže poskytovat tzv. obecný zmocněnec, což je odůvodněno složitostí a povahou trestního řízení.¹¹ Vysvětlení nesmí být požadováno od osob, které by jím porušily státem výslovně uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by byly této povinnosti zproštěny příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost mají. Podle ustanovení § 100 tr. řádu má osoba podávající vysvětlení právo vysvětlení odepřít. Úřední záznam o podání vysvětlení nemá formu protokolu a není jej třeba předkládat k podpisu osobě podávající vysvětlení. Trestní řád však výslovně podpis úředního záznamu osobou podávající vysvětlení nevylučuje. Takový podpis úředního záznamu je vhodný zejména v případě, že se jedná o úřední záznam sepisovaný pro účely zkráceného přípravného řízení, nebo pokud se jedná o úřední záznam, z jehož obsahu - byť nejsou splněny podmínky pro provedení výslechu dané osoby jako svědka za podmínek uvedených v § 158 odst. 9 tr. řádu - vyplývá, že obsah podaného vysvětlení má závažný význam pro další řízení. Podepisování těchto úředních záznamů by však mělo být spíše výjimkou než pravidlem.¹²

¹¹ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II., § 157-314. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xii s., s. 1899-3730. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1956.

¹²ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II., § 157-314. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xii s., s. 1899-3730. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1959.

4.2.2 Provádění výslechů svědků ve fázi prověřování

K rozdílné situaci dochází v případě, kdy má výpověď povahu neodkladného nebo neopakovatelného úkonu. V takovém případě musí být již v rámci postupu před zahájením trestního stíhání osoba vyslechnuta v procesním postavení svědka za podmínek uvedených v ust. § 158a tr. řádu, tedy za účasti soudce. Jako svědka je již ve fázi prověřování dále třeba vyslechnout (§ 158 odst. 9):

- osobu mladší než 15 let,
- osobu, o jejíž schopnosti správně a úplně vnímat, zapamatovat si nebo reprodukovat jsou s ohledem na její psychický stav pochybnosti,
- osobu, jejíž výpověď má podle odůvodněného předpokladu rozhodující význam pro zahájení trestního stíhání, nasvědčují-li zjištěné skutečnosti tomu, že by mohl být na takovou osobu pro její výpověď vyvíjen nátlak, anebo hrozí z jiného důvodu, že bude ovlivněna její výpověď, jestliže lze předpokládat, že další prověřování trestního oznámení nebo jiného podnětu k trestnímu stíhání bude trvat delší dobu, zejména proto, že nebyla zjištěna osoba, u níž je dostatečně odůvodněn závěr, že trestný čin spáchala, a v důsledku toho nelze zahájit trestní stíhání a hrozí ztráta důkazní hodnoty výpovědi.

Neodkladné a neopakovatelné úkony jsou definovány v ustanovení § 160 odst. 4 tr. řádu. Neodkladným úkonem je takový úkon, který vzhledem k nebezpečí jeho zmaření, zničení nebo ztráty důkazu nesnese z hlediska účelu trestního řízení odklad na dobu, než bude zahájeno trestní stíhání. Neopakovatelným úkonem je takový úkon, který nebude možno před soudem provést. V praxi se může jednat například o výslech umírající osoby či osoby, která nebude pro případný výslech u hlavního líčení dosažitelná pro pobyt v cizině. Rozdíl mezi neodkladným a neopakovatelným úkonem spočívá v tom, že pojem neodkladného úkonu je vztahován k okamžiku zahájení trestního stíhání, zatímco pojem neopakovatelného úkonu až k řízení před soudem.

V protokolu o provedení neodkladného nebo neopakovatelného úkonu je třeba vždy uvést, na základě jakých skutečností byl úkon za neodkladný nebo neopakovatelný považován. Postup dle § 158a tr. řádu, tedy provedení výslechu svědka nebo rekognice za účasti soudce, se vztahuje výlučně na postup před zahájením trestního stíhání. Vzhledem k tomu, že v té době nemůže obviněný sám

nebo prostřednictvím obhájce uplatňovat práva obhajoby, je soudce činný v přípravném řízení účastníci se provedení výslechu svědka či rekognice nezávislým a nestranným garantem zákonného průběhu tohoto úkonu. Postup podle § 158a tr. řádu nelze ani analogicky použít po zahájení trestního stíhání, neboť v této fázi trestního řízení již obviněný svá obhajovací práva uplatnit může, a proto není k provádění výslechu, resp. rekognice za účasti soudce již žádný materiální důvod.

V souvislosti s problematikou provádění výslechu svědka podle § 158a tr. řádu před zahájením trestního stíhání je třeba poukázat na zásadu kontradiktornosti, kdy z pohledu této zásady by měl výslech svědka postupem dle § 158a tr. řádu představovat vždy výjimečnou situaci, která je navíc odůvodněna tím, že v dané věci jsou striktně splněny všechny zákonné předpoklady pro tento postup. Zásada kontradiktornosti řízení spočívá v tom, že v řízení musí být umožněno obviněnému nebo jeho obhájci alespoň jednou v řízení klást svědkovi otázky. Pokud je tedy svědek vyslechnut před zahájením trestního stíhání, musí se jednat o zcela výjimečnou situaci, která je právě odůvodněna splněním všech zákonných předpokladů pro tento postup.¹³ I za předpokladu, že byly dodrženy veškeré podmínky pro provedení výslechu svědka jakožto neodkladného nebo neopakovatelného úkonu před zahájením trestního stíhání za podmínek § 158a tr. řádu, nemůže takto opatřený důkaz obstát ve funkci stěžejního důkazu viny, neboť nejde o důkaz, který mohla obhajoba obvyklými způsoby prověřit.¹⁴

Provedení výslechu svědka podle § 158 odst. 9 tr. řádu postupem podle § 158a tr. řádu jako neodkladného nebo neopakovatelného úkonu ve smyslu § 160 odst. 4 tr. řádu v zásadě není možné, pokud orgány činné v trestním řízení měly v době provedení tohoto úkonu dostatek zjištěných a odůvodněných skutečností, které získaly v rámci prověřování a které byly dostačující k učinění závěru o tom, že byl spáchán trestný čin a že jej spáchala určitá osoba. V takovém případě je třeba nejprve zahájit trestní stíhání postupem dle § 160 odst. 1 tr. řádu a teprve poté provést výslech svědka. V opačném případě dochází k porušení práv obhajoby.¹⁵

¹³Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 9.3.2011, sp. zn. 5 To 54/2011

¹⁴Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17.2.2007, I. ÚS 375/2006

¹⁵Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 4.9.2013, sp. zn. 3 To 355/2013

4.2.3 Výslech zadržené podezřelé osoby

Zadržení osoby podezřelé podle § 76 odst. 1 tr. řádu je krátkodobým prostředkem sloužícím k prozatímnímu fyzickému zajištění osoby podezřelé ze spáchání trestného činu za předpokladu, že je dán některý z důvodů vazby. Takovou osobu může policejní orgán v naléhavých případech zadržet, i když dosud proti ní nebylo zahájeno trestní stíhání. K zadržení je třeba předchozího souhlasu státního zástupce. Bez takového souhlasu lze zadržení provést, jen jestliže věc nesnese odkladu a souhlasu nelze předem dosáhnout, zejména byla-li osoba přistižena při trestném činu nebo zastižena na útěku.

Policejní orgán, který provedl zadržení, je povinen zadrženou osobu vyslechnout a sepsat o tom protokol, v němž uvede i okolnosti a podstatné důvody zadržení. Při výslechu podezřelého je policejní orgán povinen respektovat zákonná ustanovení o právech obviněného a způsobu jeho výslechu, i když vůči vyslychané osobě dosud nebylo zahájeno trestní stíhání. Přitom je povinen zadrženého podezřelého poučit o jeho právech (např. o právu zvolit si již v této době obhájce, hovořit s ním bez přítomnosti třetí osoby a radit se s ním v průběhu zadržení) a poskytnout mu plnou možnost uplatnění těchto práv. Zadrženou osobu musí policejní orgán vyslechnout ve lhůtě 48 hodin od zadržení. Není-li podezření ze spáchání trestného činu rozptýleno a jsou-li současně dány důvody k podání návrhu na vzetí této osoby do vazby, pak rozhodne též o zahájení trestního stíhání. Poté osobu buď propustí na svobodu, nebo předloží materiály státnímu zástupci k podání návrhu na vzetí do vazby. Návrh na vzetí do vazby musí být doručen soudu do 48 hodin od zadržení, a to společně s dosud získaným důkazním materiálem.¹⁶

Jak již bylo uvedeno, zadržená osoba má právo zvolit si obhájce. Zároveň má právo žádat, aby obhájce byl přítomen při jejím výslechu. Není-li však obhájce dosažitelný, provede se výslech i bez jeho účasti. Na tomto místě bych si dovilil polemizovat s názorem Jelínka (viz. odkaz č. 16, str. 325), který uvádí, že není-li obhájce ve lhůtě 48 hodin, tj. do doby odevzdání zadržené osoby soudci, dosažitelný, provede se výslech i bez jeho účasti. Vzhledem k tomu, že lhůta 48 hodin pro předání zadržené osoby soudci je společná pro policejní orgán a státního zástupce a případnému předání zadržené osoby soudci s návrhem na

¹⁶JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 323-325.

vzetí do vazby musí předcházet zahájení trestního stíhání a s tím související úkony, je realizování výslechu podezřelého v pozdějších fázích této lhůty z praktického hlediska těžko představitelné.

Zadržený podezřelý je v psychicky poměrně náročné situaci. Zpravidla až od policejního orgánu, či z protokolu o zadržení se dozví, že je důvodně podezřelý z daného trestného činu, bude se rozhodovat o zahájení trestního stíhání proti němu jako obviněnému a následně o vzetí do vazby. Zpravidla sám nedokáže dovést, zda jsou důvody pro zahájení trestního stíhání naplněny a zda vazební důvody skutečně existují. Podezřelý tak může dospět k názoru, že jeho situace je bezvýchodná a o jeho trestním stíhání a vzetí do vazby je již de facto rozhodnuto.¹⁷ Záleží pouze na vůli zadrženého podezřelého, zda zmocní obhájce ke své obhajobě bezprostředně po zadržení, v průběhu zadržení, nebo si obhájce nezvolí vůbec. Výjimkou je zadržení podezřelého, který je osobou mladistvou. Na základě ustanovení § 42 odst. 2 písm. a) zákona č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, musí mít mladistvý obhájce od okamžiku, kdy jsou proti němu použita opatření podle tohoto zákona, provedeny úkony podle trestního řádu včetně úkonů neodkladných a neopakovatelných, ledaže nelze provedení úkonu odložit a vyrozumění obhájce o něm zajistit. Pokud si zadržený podezřelý zvolí obhájce a ten se k výslechu v několikahodinové lhůtě dostaví, je situace zadrženého podezřelého ulehčena. Po poradě s obhájcem by si měl být vědom, že svou výpověď při výslechu může vyvrátit či zpochybnit podezření vůči své osobě a na základě toho může být ze zadržení propuštěn, nedojde k zahájení trestního stíhání a samozřejmě ani ke vzetí do vazby.

V souladu s § 33 odst. 1 tr. řádu není zadržený podezřelý povinen vypovídat. Je otázkou, jak dalece je pro zadrženého podezřelého výhodné tohoto práva využít. Při výslechu má totiž jedinečnou možnost, aby výpověď zlepšil svou situaci. V případě nepromyšlené výpovědi však hrozí, že zadržený podezřelý sdělí policejnímu orgánu i skutečnosti, které mu dosud nejsou známe, či dokonce potvrdí podezření, pro které byl zadržen. Na druhou stranu když z vlastního rozhodnutí odmítne vypovídat, i když může uvést skutečnosti ve svůj prospěch, neuvede při výslechu ani ty skutečnosti, které by mohly vést k jeho propuštění ze zadržení, případně i zvrátit zahájení trestního stíhání a vzetí do vazby. Osobně se

¹⁷VANTUCH, Pavel. K obhajobě podezřelého zadrženého policejním orgánem. *Trestní právo*, 2012, č. 2, S. 12.

domnívám, že pokud je zadržený podezřelý přesvědčen, že se nedopustil trestného činu, z něhož je podezírán, případně usuzuje, že je schopen výpovědi rozptýlit podezření vůči své osobě nebo poukázat na to, že důvody jeho zadržení odpadly, měl by vypovídat. Stejně tak chce-li zadržený podezřelý zpochybnit důkazní materiál, který byl podkladem pro jeho zadržení, měl by vypovídat. Pokud využije svého práva nevypovídat, zbavuje se tím možnosti zpochybnění důkazních materiálů, z nichž je dovozována existence vazebních důvodů. Pokud se tedy zadržený podezřelý může vyjádřit ke skutečnostem, které jsou důvodem jeho zadržení a uvést okolnosti či důkazy sloužící ke své obhajobě, je v jeho vlastním zájmu, aby je uvedl. Úplně jiná je samozřejmě situace zadrženého podezřelého, který si je vědom spáchání trestného činu, pro který byl zadržen. Takový zadržený podezřelý by měl vypovídat nejlépe až po poradě s obhájcem.

Policejní orgán vyslechne zadrženého podezřelého v každém případě. Jedná se o povinnost obligatorně stanovenou (§ 76 odst. 3). Výslech zadržené osoby podezřelé ze spáchání trestného činu, ať již je prováděn za účasti obhájce či nikoliv, má pouze předběžnou povahu a může být pouze podkladem pro obvinění a následné rozhodování o vazbě zadržené osoby. Použitelnosti výpovědi zadržené osoby brání také to, že vyslychaná osoba není v době výslechu ještě seznámena s podstatou obvinění. Proto je vyloučeno, aby v případě, že zadržená osoba po svém obvinění odepře výpověď, byl protokol o výslechu zadrženého podezřelého použit jako důkaz.¹⁸ Byť je výpověď zadrženého podezřelého v dalším řízení jako důkaz nepoužitelná, její význam spočívá pro zadrženého podezřelého především ve skutečnosti, že na jejím podkladě buďto nebude vůbec obviněn, či alespoň nebudou shledány důvody k podání návrhu na vzetí obviněného do vazby.

Rozsah výslechu zadrženého podezřelého by se měl týkat jak okolností samotného zadržení, tak i okolností trestného činu, z něhož je podezírán. V protokolu je navíc třeba uvést místo, čas a bližší okolnosti zadržení, osobní údaje zadržené osoby a podstatné důvody zadržení. Při výslechu má zadržený podezřelý podobná práva jako obviněný, avšak s některými výjimkami. Jednou z podstatných výjimek je například absence práva nahlížet do spisů (§ 65). Není-li výslechem zadržené osoby podezření rozptýleno, nebo neodpadnou-li důvody zadržení z jiné příčiny, musí být před případným podáním návrhu na vzetí do

¹⁸MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. xlix, 1166 s. Právnícké učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8. S. 308.

vazby zahájeno trestní stíhání a obviněný musí být po zahájení trestního stíhání vyslechnut.

4.2.4 Výslech podezřelého ve zkráceném přípravném řízení

Zkrácené přípravné řízení bylo do trestního řádu zavedeno novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Upraveno je v ustanovení § 179a - 179h tr. řádu. Zkrácené přípravné řízení slouží k urychlenému projednání méně závažných trestných činů s trestní sazbou odnětí svobody do pěti let. Je tedy koncipováno pro řešení těch nejjednodušších trestních věcí, které jsou důkazně jasné. Celé zkrácené řízení probíhá v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. Osoba, proti které se zkrácené přípravné řízení vede, se pojmově nazývá podezřelý. Výslech podezřelého je upraven v § 179b tr. řádu. Především platí, že podezřelý má v řízení stejná práva jako obviněný. Má tedy právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům o nich, právo nevypovídat, právo uvádět okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě, právo činit návrhy a podávat žádosti a opravné prostředky, právo zvolit si obhájce a žádat, aby byl vyslýchán za jeho účasti a další práva uvedená v § 33 tr. řádu. Jde-li o zadrženého podezřelého (§ 76 odst. 1), má právo zvolit si obhájce a radit se s ním bez přítomnosti třetí osoby již v průběhu zadržení. Má zde tedy stejná práva, jako zadržený obviněný a zadržená osoba podezřelá ze spáchání trestného činu, je-li konáno standardní přípravné řízení.

Podezřelého ze spáchání trestného činu je třeba v průběhu zkráceného přípravného řízení vyslechnout a nejpozději na počátku výslechu mu sdělit, ze spáchání jakého skutku je podezřelý a jaký trestný čin je v tomto skutku spatřován (§ 179b odst. 3). Sdělení podezření má formu opatření, není tedy proti němu přípustná stížnost. Vymezení skutku a jeho právní kvalifikace ve sdělení podezření jsou velmi důležité, neboť podezřelý musí mít možnost vyjádřit se ke všem rozhodným skutečnostem, které se mu kladou za vinu. Na postup při výslechu podezřelého se přiměřeně použijí ustanovení o výslechu obviněného (§ 91 - 95). O výslechu obviněného bude pojednáno v další části této práce. Obsah poučení podezřelého je oproti poučení obviněného přizpůsoben tomu, že jde o podezřelého. Stejně jako obviněný musí mít podezřelý zejména možnost se při výslechu ke sdělení podezření podrobně vyjádřit, souvisle vylíčit skutečnosti, jež jsou předmětem sdělení podezření, uvést okolnosti které toto

podezření zeslabují nebo vyvracejí a nabídnout o nich důkazy. O výpovědi podezřelého se sepisuje protokol. S protokolem o výsledku podezřelého se v dalším řízení pracuje obdobně jako s protokolem o výsledku obviněného (§ 314d odst. 2).

4.3 Výslech v rámci vyšetřování

Pokud bylo úkony provedenými ve stadiu prověřování prokázáno, že se skutek stal, tento skutek je trestným činem a je dostatečně odůvodněn závěr, že jej spáchala určitá osoba, je dán důvod k zahájení trestního stíhání v souladu s ustanovením § 160 odst. 1 tr. řádu. Zahájením trestního stíhání vstupuje přípravné řízení do fáze vyšetřování. V průběhu vyšetřování shromažďují policejní orgány v potřebném rozsahu důkazy o skutečnostech důležitých pro posouzení případu včetně osoby pachatele a následku trestného činu. Za důkaz může sloužit vše, co může přispět k objasnění věci, zejména výpovědi obviněného a svědků, znalecké posudky, věci a listiny důležité pro trestní řízení a ohledání (§ 89 odst. 2). Toto ustanovení trestního řádu podává příkladný výčet jednotlivých důkazních prostředků. V následujících ustanoveních je pak pojednáno o jednotlivých výslovně vypočtených důkazních prostředcích. Z pohledu tématu této práce jsou podstatná zejména ustanovení § 90 - 95 tr. řádu o výpovědi obviněného a § 97 - 104 tr. řádu o svědcích.

Ustanovení § 104a - 104e tr. řádu pojednává o zvláštních způsobech dokazování, kterými jsou konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Jedná se o samostatné způsoby dokazování, které byly do trestního řádu zavedeny zákonem č. 265/2001 Sb. Před touto novelou byly tyto prostředky považovány za specifický druh výsledku nebo ohledání.¹⁹ Vzhledem k tomu, že během provádění těchto důkazních prostředků dochází k výsledku, bude o nich v souvislosti s výsledkem rovněž pojednáno, stejně jako o výsledku znalce dle § 108 tr. řádu.

¹⁹CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-488-6. S. 266.

4.3.1 Výslech obviněného

Aby bylo možno terminologicky rozlišit pojmy používané v souvislosti s výslechem obviněného, je třeba stanovit rozdíl mezi výslechem a výpovědí. Zjednodušeně je možno konstatovat, že výpověď obviněného je vlastním důkazním prostředkem, z něhož se čerpají poznatky o předmětu dokazování, tj. důkaz. Výslech obviněného je procesním postupem, kterým se opatřuje výpověď obviněného jako důkazní prostředek. Výpověď je tedy výsledným produktem výslechu.²⁰

4.3.1.1 Procesní postavení obviněného

Obviněný je klíčovou osobou celého trestního řízení, neboť právě obviněný je subjektem, proti kterému se trestní řízení vede. Obviněným je podle trestního řádu osoba, proti níž bylo zahájeno trestní stíhání (§ 160), a to až do nařízení hlavního líčení (§ 198). Obviněný má v řízení postavení procesní strany. Výslech obviněného je procesním postupem, kterým se opatřuje výpověď jako důkazní prostředek, a proto obviněný může být pramenem důkazu. Může být také předmětem výkonu rozhodnutí. Dle zákona č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, může být obviněným rovněž osoba právnická. Za právnickou osobu vystupuje v řízení její zástupce, resp. osoba, která za ni činí úkony ve smyslu § 34 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob. Tento zákon počítá i s výslechem zástupce právnické osoby, který může sloužit jako důkazní prostředek v řízení vedeném proti právnické osobě, ale i proti fyzické osobě, zejména pokud je ve věci konáno společné řízení proti takové právnické osobě a další obviněné fyzické osobě či osobám.²¹ Obviněným se osoba podezřelá z trestného činu stává až doručením usnesení o zahájení trestního stíhání, přičemž trestní řád stanoví, že se tak musí stát nejpozději na počátku prvního výslechu.

²⁰ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1406.

²¹ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 398.

4.3.1.2 Práva obviněného v souvislosti s prováděním výslechu

Obviněný již od počátku řízení disponuje mnoha procesními právy. Nejzákladnějším právem obviněného je právo na obhajobu (§ 2 odst. 13). Toto právo má tři základní složky. Obviněný má jednak právo hájit se sám vlastními prostředky (tzv. obhajoba materiální), právo zvolit si obhájce a radit se s ním (tzv. obhajoba formální) a dále právo požadovat od orgánů činných v trestním řízení, aby byl zjištěn skutkový stav bezdůvodných pochybností, tedy aby těmito orgány byly stejnou měrou shromažďovány důkazy v neprospěch i ve prospěch obviněného. Obviněný může žádat, aby byl obhájce přítomen jeho výslechu a radit se s ním i v průběhu tohoto výslechu s výjimkou porady o tom, jak odpovědět na již položenou otázku (§ 33 odst. 1). Je-li obviněný ve vazbě nebo ve výkonu trestu odnětí svobody, může s obhájcem hovořit bez přítomnosti třetí osoby. Dalším ze základních práv obviněného je právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se mu kladou za vinu a k důkazům o nich, není však povinen vypovídat. Přitom může používat mateřského jazyka nebo jazyka, o kterém uvede, že ho ovládá, a má právo na tlumočníka (§ 2 odst. 14, § 28). Aby se obviněný mohl vyjádřit ke skutečnostem, které se mu kladou za vinu, musí být s těmito skutečnostmi seznámen. Právě z tohoto důvodu ukládá trestní řád povinnost doručit obviněnému opis usnesení o zahájení trestního stíhání nejpozději na počátku prvního výslechu (§ 160 odst. 2) a objasnit mu podstatu sděleného obvinění (§ 91 odst. 1). Dále musí být poučen o svých právech (§ 91 odst. 1). Obviněnému musí být dána při výslechu možnost, aby se k obvinění podrobně vyjádřil, zejména souvisle vylíčil skutečnosti, které jsou předmětem obvinění (§ 92 odst. 2). Obviněný má dále právo uvádět okolnosti a důkazy na svou obhajobu, resp. uvést okolnosti a důkazy sloužící k jeho obhajobě (§ 92 odst. 2). Toto právo může obviněný uplatnit nejen v řízení přípravném, ale také kdykoliv v dalším průběhu trestního řízení. Z hlediska výslechu obviněného je podstatné, že nové okolnosti a důkazy ke své obhajobě může uplatnit mj. právě při tomto výslechu.

Zvláštní pozornosti si zaslouhuje právo obviněného nevypovídat. Obviněný nesmí být donucován žádným způsobem k výpovědi či doznání, zásadně není povinen vypovídat. Toto právo se vztahuje na všechna stadia trestního stíhání. Odmítnout výpověď tedy může kdykoli, i v případě, že již v daném trestním řízení jako obviněný vypovídal. K donucení obviněného k výpovědi není možno

zneužívat fyzický či psychický nátlak, jako například opakované výslechy prováděné jen za tímto účelem, předběžná opatření, vazbu a podobně. Výpověď obviněného získaná nezákonným donucením nebo hrozbou takového donucení nesmí být v řízení použita s výjimkou případu, kdy se použije jako důkaz proti osobě, která takového donucení nebo hrozby použila (§ 89 odst. 3).

K problematice odepření výpovědi obviněným existuje poměrně bohatá judikatura. Této problematice se věnoval například Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 26.7.2001, sp. zn. 2 To 94/2001. Vrchní soud zde projednával odvolání proti rozsudku Městského soudu v Praze, který uznal vinnými několik obžalovaných trestně stíhaných pro trestný čin nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů. Do výroku o vině směřovalo odvolání jedné z obžalovaných, která namítla, že její výpověď učiněná před vyšetřovatelem je jako důkaz nepoužitelná, neboť byla vyslýchána bez přítomnosti obhájkyne a jednoznačně prohlásila, že vypovídat odmítá. Přesto byla vyšetřovatelem k některým okolnostem stíhané události dotazována a z jejích odpovědí bylo vycházeno při zjišťování skutkového stavu věci. Odvolací soud ve svém rozhodnutí dospěl k závěru, že s názorem obsaženým v odvolání obžalované, že soud prvního stupně neměl při svém skutkovém zjištění vycházet z její výpovědi učiněné před vyšetřovatelem, je třeba souhlasit. Jak je z protokolu o této výpovědi patrné, obžalovaná byla vyslýchána v noci (od 02.30 do 02.50 hod.) bez přítomnosti obhájkyne, která jí byla ustanovena předešlého dne. Ve spise je založen záznam vyšetřovatele o tom, že ...“dnešního dne... se nepodařilo obhájkyňi opakovanými telefonáty do kanceláře zastihnout...” (aby mohla být přítomna výslechu obžalované), lze předpokládat, že k tomuto telefonátu zřejmě došlo v nočních hodinách, kdy neexistoval vážný důvod obžalovanou vyslýchat a zajišťovat přítomnost obhájkyne u tohoto úkonu. Navíc obžalovaná v úvodu této výpovědi jednoznačně prohlásila, že bude vypovídat až za přítomnosti jí ustanovené obhájkyne, takže vyšetřovatelem jí již žádné otázky ke stíhanému skutku neměly být kladeny. Pokud se tak stalo, bylo porušeno právo obžalované odmítnout vypovídat, tedy její právo na obhajobu zaručené jí v ustanovení § 33 odst. 1 tr. řádu, resp. v čl. 40 odst. 4 Listiny základních práv a svobod. Její odpovědi na zmíněné otázky vyšetřovatele jsou proto jako důkaz v řízení před soudem nepoužitelné (jde o nepřijatelný důkaz).

4.3.1.3 Výpověď obviněného

Obviněný je osobou, která je orgánům činným v trestním řízení schopna poskytnout nejvěrnější obraz o okolnostech spáchaného trestného činu. To je však pouze ideální stav, kterého se ne vždy podaří dosáhnout. Důvodem je zejména skutečnost, že obviněný má velice podstatný zájem na výsledku trestního řízení a jeho výpověď je nejen důkazním prostředkem, ale zároveň i prostředkem obhajoby proti sdělenému obvinění. Obviněný se může hájit způsobem, který uzná za vhodné. Trestní řád mu nestanoví povinnost vypovídat pravdu. Nelze tedy očekávat, že obviněný bude s orgány činnými v trestním řízení spolupracovat a svou výpovědí vznesené obvinění potvrzovat, i když ani takový přístup obviněného není nijak výjimečný. Doznání obviněného je totiž z hlediska hmotného práva považováno na polehčující okolnost. Rovněž může být podmínkou odklonu v trestním řízení.²² Doznání obviněného však může mít i jiné důvody. Takovým důvodem může být skutečnost, že obviněný svého činu upřímně lituje a dojde k závěru, že za tento čin musí nést odpovědnost. Dalším důvodem může být například pocit zadostiučinění ze spáchaného trestného činu, který je dle obviněného spravedlivým aktem odplaty. V praxi se lze setkat rovněž s nepravdivými doznáními. Jejich důvodem může být snaha doznáním méně závažného trestného činu zakrýt trestnou činnost závažnějšího charakteru, snaha chránit skutečného pachatele trestného činu. Vyloučit nelze ani doznání vedená duševní poruchou. Samotné doznání obviněného proto nezbavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti přezkoumat všechny podstatné okolnosti případu (§ 2 odst. 5). „Doznáním obviněného ve smyslu procesním se všemi z toho plynoucími důsledky, zejména pokud jde o použitelnost pro trestní řízení jako důkazu, je pouze přiznání viny na podkladě sděleného obvinění a v jeho rámci při výslechu příslušným orgánem trestního řízení způsobem, který pro tento procesní postup stanoví trestní řád.“²³

²² Doznání se obviněného k činu je jednou z podmínek podmíněného zastavení trestního stíhání dle § 307 tr. řádu.

²³ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 406.

Příkladem z judikatury může být rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2012, sp. zn. 7 Tdo 347/2012. Nejvyšší soud zde rozhodoval o dovolání obviněného proti usnesení krajského soudu v Českých Budějovicích v trestní věci vedené u Okresního soudu v Jindřichově Hradci, v níž byl obviněný uznán vinným přečinem neposkytnutí pomoci řidičem dopravního prostředku, který podle zjištění prvostupňového soudu spočíval v tom, že obviněný poté, co se stal jako řidič osobního automobilu účastníkem dopravní nehody, při níž došlo ke zranění cyklisty, z místa nehody odjel, aniž zraněnému poskytl potřebnou pomoc, ač mu v tom nic nebránilo. Odvolání obviněného podané proti výroku o vině a trestu bylo usnesením krajského soudu zamítnuto. Výrok o zamítnutí odvolání napadl obviněný dovoláním s odkazem na nesouhlas se skutkovými zjištěními, která se stala podkladem výroku o vině, a namítl, že na nehodě neměl účast, protože vozidlo neřídil. Poukázal na to, že byl usvědčen pouze svým vlastním prohlášením před policisty, kteří na místě prováděli šetření dopravní nehody. Uvedl, že v souvislosti s tímto prohlášením nebyl policisty nijak poučen o svých právech a povinnostech. Vyjádřil názor, že jeho prohlášení, které navíc policisté ve svých svědeckých výpovědích nereprodukovali pravdivě, bylo důkazem opatřeným v rozporu s trestním řádem. Zdůraznil, že ostatní důkazy ho spolehlivě neusvědčují. Obviněný svou obhajobu ve všech stadiích trestního stíhání postavil na tvrzení, že vozidlo, které cyklistu srazilo, řídila jiná osoba, kterou konkrétně označil. Tato osoba jeho tvrzení potvrdila, avšak dle soudů nevěrohodně. Rozhodujícím usvědčujícím důkazem tak byly svědecké výpovědi policistů provádějících šetření na místě nehody. Před nimi se obviněný, který se na místo nehody vrátil, přihlásil jako řidič a řekl, že podle svého domnění srazil srnu. Toto vyjádření reprodukovali policisté, kteří byli v rámci trestního stíhání vyslechnuti jako svědci. Nejvyšší soud z podnětu dovolání zrušil napadené usnesení krajského soudu i rozsudek soudu prvostupňového. V odůvodnění svého rozhodnutí Nejvyšší soud poukázal na skutečnost, že jako důkaz lze použít vždy jen takový úkon, který byl proveden v souladu s trestním řádem. Podle § 92 odst. 1 tr. řádu nesmí být obviněný žádným způsobem donucován k výpovědi nebo doznání. Listina základních práv a svobod v článku 37 odst. 1 navíc garantuje každému právo odepřít výpověď, pokud by touto výpovědí m.j. sobě způsobil nebezpečí trestního stíhání. Podle čl. 40 odst. 4 Listiny má obviněný právo odepřít výpověď a tohoto práva nesmí být žádným způsobem zbaven. Z obsahu a zejména pak smyslu citovaných ustanovení vyplývá, že nikdo není povinen sám sebe obviňovat

z trestného činu. Má-li mít tento princip reálný obsah, pak sebeobviňující vyjádření pronesené vůči státní moci může mít při trestním stíhání relevanci usvědčujícího důkazu jedině za předpokladu, že ho učinila osoba, která měla procesní postavení obviněného podle § 160 odst. 1 tr. řádu, byla v tomto postavení vyslechnuta podle § 91 a násl. tr. řádu a při tom poučena o právech obviněného podle § 33 tr. řádu. Sebeobviňující vyjádření osoby před policejním orgánem je tedy důkazem o vině této osoby jedině za předpokladu, že policejní orgán vyslyšel tuto osobu jako obviněného po poučení, kterého se má obviněnému dostat. Nedostatek těchto podmínek nelze obcházet tím, že se jako důkaz použijí výpovědi zasahujících policistů o obsahu sebeobviňujícího vyjádření, které vůči nim osoba pronesla.

4.3.1.4 Procesní postup při výslechu obviněného

Výslech obviněného je procesní úkon, který je zaměřen na to, aby vyslychající získal z výpovědi obviněného co nejpřesnější poznatky o zjišťované skutečnosti. Výpověď obviněného může být použita jako důkaz v trestním řízení pouze za podmínek uvedených v ustanoveních v § 90 - 93 a v § 95 tr. řádu, které tvoří závaznou směrnici pro provádění jeho výslechu. Tato obecná pravidla pro provádění výslechu obviněného platí ve všech stádiích trestního řízení.²⁴ Přiměřeně se jich užije i na výslech osoby zadržené, proti které dosud nebylo zahájeno trestní stíhání, nebo na výslech osoby podezřelé prováděný ve zkráceném přípravném řízení.

K prvnímu výslechu obviněného dochází obvykle buďto bezprostředně po zahájení trestního stíhání, tedy po doručení usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému, nebo s určitou časovou prodlevou v případě, kdy je usnesení o zahájení trestního stíhání obviněnému oznámeno písemnou zásilkou doručenou prostřednictvím provozovatele poštovních služeb.

Vůbec prvním úkonem v rámci výslechu je zjištění totožnosti obviněného. Tím se rozumí zejména údaje o jménu, příjmení, datu a místě narození, osobním stavu, bydlišti a zaměstnání obviněného tak, aby tento nemohl být zaměněn s jinou osobou. Totožnost obviněného je zpravidla zjišťována z občanského

²⁴VANTUCH, Pavel. Výpověď obviněného, jeho vyjádření k obvinění a přerušování výslechu. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 11, S.31.

průkazu nebo jiného dokladu totožnosti. U osob bez dokladů či u cizinců lze totožnost obviněného zjišťovat postupem dle § 63 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii ČR. Obviněný je povinen strpět úkony potřebné k tomu, aby se zjistila jeho totožnost (§ 93 odst. 2). Totožnost obviněné právnické osoby je zjišťována především z jejích základních dokumentů, např. ze zakládací listiny nebo jiného dokladu osvědčujícího existenci a vznik právnické osoby, či z veřejného rejstříku právnických osob. Následuje dotaz na rodinné, majetkové a výdělkové poměry obviněného a předchozí odsouzení. Zjištění rodinných, majetkových a výdělkových poměrů obviněného je potřebné pro rozhodnutí a opatření činěná v průběhu trestního stíhání, ale i pro rozhodnutí ve věci samé. Poměry obviněného jsou kritériem pro ukládání trestů a ochranných opatření, případně ukládání výchovných, ochranných a trestních opatření či jiných rozhodnutí v trestních věcech mladistvých. Zjištění předchozích trestů je podstatné pro posouzení recidivy či ukládání trestů. Tato okolnost může být významná i pro naplnění důvodu vazby podle § 68 odst. 3 písm. e) tr. řádu. Všechna popsaná vyjádření obviněného k osobním poměrům a předchozím trestům jsou následně v dalším průběhu trestního řízení ověřována. Povinností vyslychajícího je objasnit obviněnému podstatu sděleného obvinění a poučit jej o jeho právech. Objasněním podstaty sděleného obvinění je obviněnému konkretizováno, jaké konkrétní jednání je mu kladeno za vinu a jaký trestný čin je v tomto jednání spatřován. Právě k těmto skutečnostem se v dalším průběhu trestního řízení může obviněný vyjadřovat a navrhopvat důkazy ve svůj prospěch. Poučení obviněného o jeho právech zabezpečuje možnost plného uplatnění obhajoby obviněného. Obsah poučení se poznamená do protokolu o výslechu, a to v takovém rozsahu, v jakém bylo provedeno. Obviněný se následně vyjádří, zda poučení porozuměl. Obviněného je třeba poučit při každém jeho výslechu. Zákonem č. 193/2012 Sb. byl v trestním řízení zaveden institut dohody o prohlášení viny a přijetí trestu. Nejde-li o řízení o zvlášť závažném zločinu nebo o řízení proti uprchlému, musí být obviněný v rámci svého poučení před výslechem upozorněn na možnost sjednání dohody o vině a trestu a být poučen o skutečnostech souvisejících s tímto institutem, a to o podstatě dohody o prohlášení viny a přijetí trestu, o důsledcích sjednání dohody o vině a trestu, o tom, že se obviněný vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení, o tom, že odvolání proti rozsudku, kterým soud dohodu o vině a trestu schválil, může podat odvolání jen v omezené míře a o podmínkách,

za nichž může soud rozhodnout o řádně uplatněném nároku poškozeného na náhradu škody nebo nemajetkové újmy.

Výslech obviněného má být zaměřen na poskytnutí jasného a úplného obrazu o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. To však není vždy možné, neboť obviněný má právo, nikoli povinnost vypovídat. Odmítnutí výpovědi není možno považovat za důkaz viny, či konkludentní doznání. Získání doznání obviněného není a nemůže být jediným smyslem výslechu. Zaměření výslechu by mělo směřovat k co možná nejúplnějšímu zjištění skutkového stavu v míře potřebné pro rozhodnutí. S ohledem na různorodost předmětu jednotlivých výslechů je obtížné poskytnout všeobecně platný návod k jeho provádění. Samotný způsob vedení výslechu je předmětem kriminalistické taktiky a forenzní psychologie a bude o něm podrobněji pojednáno v další části této práce. Na tomto místě se budu věnovat zejména některým procesním aspektům postupu při výslechu obviněného, byť tyto dvě složky nelze od sebe zcela oddělit.

V případě, že má obviněný obhájce, má tento obhájce právo být výslechu přítomen. Oznámil-li obhájce policejnímu orgánu, že se chce výslechu zúčastnit (§ 165 odst. 3) a nejde o úkon, jehož provedení nebylo možno odložit a vyrozumění obhájce zajistit, bylo by nevyrozumění obhájce o tomto úkonu či nepřipuštění jeho účasti porušením práva na obhajobu a jednalo by se o podstatnou vadu řízení. Obhájce však nemůže být vyslýchán namísto obviněného. Prohlásí-li obviněný, že neovládá český jazyk, je nutno rovněž přibrat tlumočníka (§ 28). Obviněnému musí být umožněno, aby se nejprve sám souvisle vyjádřil ke skutečnostem, které jsou mu kladeny za vinu (monologová část výslechu). Zde má obviněný možnost vyjádřit svůj postoj k věci bez toho, aby byl ovlivněn otázkami vyslýchajícího, případně tím, co je vyslýchajícímu o věci již známo. Na základě tohoto vyjádření obviněného je vyslýchajícím voleno další zaměření výslechu a otázky potřebné k jeho doplnění. Obviněnému může být dovoleno, aby v průběhu výslechu nahlížel do svých písemných poznámek. Poznámky však musí předložit vyslýchajícímu k nahlédnutí, je-li o to vyslýchajícím požádán (§ 93 odst. 1). Tato okolnost musí být poznamenána do protokolu. Vlastní písemné poznámky by pro obviněného měly být pouze určitým vodítkem, nápomocí k rozpomenutí na všechny skutečnosti, které chce při své výpovědi uvést. Poté, co byl obviněnému dán dostatečný prostor, aby sám souvisle vylíčil skutečnosti, které považoval za nutné pro svou obhajobu, přichází

dialogová část výslechu, kde jsou obviněnému kladeny otázky k odstranění neúplnosti, nejasností či rozporů ve výpovědi obviněného. Dialogová část výslechu by měla směřovat i ke zjištění příčin těchto neúplností, nejasností či rozporů. K dialogové části je možno přistoupit hned od počátku v případě, že obviněný nevyužije možnosti se k věci sám souvisle vyjádřit, samozřejmě pouze za předpokladu, že neodmítne výpověď jako celek včetně případných otázek. Pokud obviněný odmítne k věci vypovídat, nelze jej k výpovědi nutit kladením otázek. Otázky pokládané obviněnému musí být jasně a srozumitelně formulované a musí odpovídat psychické vyspělosti a rozumové úrovni obviněného. Je zakázáno kladení otázek kápiciozních a sugestivních.

„Kápiciozními otázkami jsou takové, které předstírají nepravdivou, klamavou skutečnost, nebo předpokládající skutečnost obviněným dosud nepotvrzenou, přičemž obviněného svádějí, aniž by to pozoroval, k odpovědi, kterou si přeje vyslychající. V sugestivních otázkách se obviněnému předkládají okolnosti, které se mají zjistit teprve z jeho výpovědi, a tím se mu naznačuje, jak má odpovědět.“²⁵

Pokládání kápiciozních či sugestivních otázek může vést až k absolutní neúčinnosti důkazu získaného výslechem. Obviněnému může klást otázky i jeho obhájce, avšak teprve tehdy, když vyslychající výslech skončí a udělí mu k tomu slovo (§ 165 odst. 2). Je-li výslechu přítomen znalec, může klást obviněnému otázky vztahující se k předmětu znaleckého vyšetřování (§ 107 odst. 1). Konzultant toto oprávnění nemá (§ 157 odst. 3). O výpovědi obviněného se sepisuje protokol (§ 95 odst. 1). Protokol je obviněnému předložen k přečtení. Pokud o to obviněný požádá, musí mu být protokol přečten. Je volbou obviněného, které z těchto možností využije. Obviněný tohoto práva nemusí vůbec využít. K přečtení protokolu musí být obviněnému dán dostatečný časový prostor. Obviněný má právo žádat doplnění protokolu nebo provedení oprav v něm tak, aby byl v souladu s jeho výpovědí. O tomto právu musí být obviněný poučen. Doplnění a opravy je třeba pojmout do protokolu, stejně jako případné námítky obviněného proti průběhu výslechu (§ 55 odst. 1 písm. f). Pokud je výslech obviněného prováděn bez přibrání zapisovatele, je nutno obviněnému

²⁵ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1420.

protokol o výsledku před podpisem přečíst nebo k přečtení předložit v přítomnosti nezúčastněné osoby (§ 95 odst. 3). Taková situace je v přípravném řízení poměrně obvyklá. Nezúčastněnou osobou je taková osoba, která výslech přímo neprováděla, ani se jej nezúčastnila v jiném postavení (např. obhájce, znalec, tlumočník) a která zároveň nemá poměr k projednávané věci. Obviněný podepisuje každou stránku protokolu, nezúčastněná osoba protokol podepisuje pouze na konci. Kromě vyslychajícího protokol podepisují i ostatní osoby přítomné u výslechu.

4.3.2 Výslech svědka

4.3.2.1 Procesní postavení svědka a svědecká způsobilost

Trestní řád definici svědka přímo neobsahuje. Na základě výkladu § 97 tr. řádu lze dovést, že svědkem je fyzická osoba rozdílná od obviněného, která byla vyzvána orgánem činným v trestním řízení, aby jako svědek vypovídala o skutečnostech důležitých pro trestní řízení, jež sama vnímala svými smysly, anebo která se sama či z podnětu některé ze stran dostavila za tímto účelem k orgánu činnému v trestním řízení.²⁶ Pokud je svědek zároveň poškozeným, má v řízení postavení procesní strany. Jde-li o osobu od poškozeného odlišnou, má postavení procesní strany pouze v případě, že uplatňuje nárok na svědecké. Svědek je nezastupitelný jinou osobou. Procesní postavení svědka je neslučitelné s procesním postavením dalších osob v totožném trestním řízení. Zejména je neslučitelné s procesním postavením obviněného. Totéž platí ve vztahu k dalším spoluobviněným v téže trestní věci. Je-li vedeno společné trestní stíhání, nelze spoluobviněného vyslechnout jako svědka k trestnému činu jiného spoluobviněného, a to ani v případě, kdy vypovídá o trestném činu, pro který není sám trestně stíhán. Stejně tak výslech podezřelého v procesním postavení svědka před zahájením trestního stíhání je třeba považovat za porušování zásad práv obviněného na obhajobu a za obcházení základních zásad trestního řízení a takový důkaz nelze před soudem použít.²⁷ Procesní postavení svědka je dále neslučitelné s postavením znalce, tlumočníka, nebo orgánu činného v trestním řízení v dané

²⁶ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1434.

²⁷Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 4.12.1997, sp. zn. 7 To 672/97

trestní věci. Advokát nemůže být obhájcem v trestním řízení, ve kterém vypovídá jako svědek. S výjimkou obviněného má vždy funkce svědka přednost před jakoukoli jinou funkcí v témže trestním stíhání. Zákon nikterak neomezuje okruh možných svědků, ani nestanovuje podmínky svědecké způsobilosti. Svědkem tedy mohou být i osoby trestně neodpovědné či osoby s duševními vadami. Svědkem může být rovněž oběť trestného činu, a také jím v praxi často bývá. Svědek vypovídá o tom, co vlastními smysly vnímal. Jsou-li pochybnosti o tom, zda je svědek schopen vnímat a vnímané dále reprodukovat, je třeba tuto skutečnost ověřit. Pokud se nepodaří tyto pochybnosti rozptýlit položením vhodných otázek, přichází v úvahu vyšetření duševního stavu svědka znalcem (§ 118).

Ústavní soud se ve svém rozhodnutí ze dne 12.7.2012, III. ÚS 1806/2009, zabýval přípustností výpovědi policisty, který na místě činu vnímal relevantní fakta, jako svědka v dalším průběhu trestního řízení. Ústavní soud v této věci rozhodoval o ústavní stížnosti proti rozhodnutí obecných soudů, kterými byl stěžovatel uznán vinným z trestného činu ohrožení pod vlivem návykové látky, kterého se dopustil v souvislosti s řízením osobního vozidla pod vlivem alkoholu, při kterém způsobil dopravní nehodu. Obviněný v přípravném řízení i následně v řízení před soudem využil svého zákonného práva a odmítl vypovídat. Obecné soudy za této situace opřely svůj odsuzující rozsudek o jiné důkazy, především o svědeckou výpověď policisty, který při výkonu služby jako člen hlídky projížděl kolem místa dopravní nehody, kde se právě obviněný společně s další osobou snažili havarované vozidlo vytáhnout. Dotázal se obviněného, co se stalo a ten mu odpověděl, že „sjel do příkopu“. Teprve následně policejní hlídka provedla u obviněného dechovou zkoušku a převezla jej k odběru krve. Obviněný, který odmítl vypovídat, pouze v reakci na svědeckou výpověď policisty prohlásil, že vozidlo „řídila osoba jemu blízká, kterou chtěl chránit“. Ústavní stížností stěžovatele byla napadena skutečnost, že jak nalézací, tak posléze odvolací soud jako hlavní usvědčující důkaz proti obviněnému použily výpověď policisty, kterou stěžovatel považuje za „absolutně neúčinný důkaz“. Ústavní soud dospěl v odůvodnění svého rozhodnutí k závěru, že námitka nepoužitelnosti svědecké výpovědi policisty jako důkazu je lichá. V době, kde se policista nacházel na místě činu, nefiguroval v případě jako orgán činný v trestním řízení, nýbrž se na místě jako člen policejní hlídky ocitl pouze shodou náhod. Pokud se na místě stěžovatele dotazoval otázkou „co se tady stalo?“, nečinil tak s cílem provést úkon v trestním

řízení, které ostatně v té době ani neprobíhalo. Realizoval pouze služební úkon, k němuž je oprávněn na základě zákona o Policii ČR. Uvedený dotaz neměl povahu formalizovaného procesního úkonu a nelze jej hodnotit jako výzvu k podání vysvětlení. Stejně tak odpověď stěžovatele, že „sjel do příkopu“ není vysvětlením ve smyslu zákona. Nic tedy nebrání tomu, aby policista, který se náhodně ocitne na místě činu a spontánně zde vnímá relevantní fakta, včetně slovních vyjádření přítomných občanů, nemohl být později v trestním řízení jako svědek vyslechnut o skutkových okolnostech vyšetřované události. V tom, že policista ve své svědecké výpovědi reprodukuje slova, pronesená pachatelem na místě činu, nelze spatřovat obcházení procesních předpisů, týkajících se výsledku obviněného.

4.3.2.2 Práva a povinnosti svědka v souvislosti s prováděním výsledku

Základní povinností svědka je dostavit se na předvolání orgánu činného v trestním řízení (§ 98) a vypovídat jako svědek (§ 97). Povinnost svědčit je v zásadě všeobecná. Ze všeobecné svědecké povinnosti existuje několik zákonných výjimek. Jedná se o osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo mezinárodního práva (§ 10), osoby, jejichž výslech je zakázán (§ 99), osoby oprávněné odepřít výpověď (§ 100), poslance a senátory (čl. 28 Ústavy) a soudce Ústavního soudu (čl. 86 odst. 3 Ústavy). Výjimku z povinnosti dostavit se mají pouze osoby požívající výsad a imunit podle zákona nebo podle mezinárodního práva. Svědek je v trestním řízení nezastupitelný, a proto se musí dostavit k výslechu osobně. Svědek je povinen uvést pravdu o tom, co je mu známo o trestném činu a jeho pachateli, či o dalších skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Povinnost vypovídat lze vynucovat uložením pořádkové pokuty (§ 66). Svědek má vypovídat o skutkových okolnostech. Nepřísluší mu tyto skutečnosti hodnotit, a to ani v případě, že má k takovému hodnocení odborné znalosti. V souvislosti s výsledkem je dále třeba zmínit povinnost podrobit se vyšetření duševního stavu znalcem, jsou-li závažné pochybnosti, zda není podstatně snížena jeho schopnost správně vnímat a vypovídat, jestliže je jeho výpověď pro rozhodnutí zvláště důležitá (§ 118). Svědek má i další povinnosti, jako podrobit se konfrontaci a rekognici, napsat početný počet slov ke zjištění pravosti rukopisu, či podrobit se prohlídce těla, odběru krve nebo jiným podobným úkonům a úkonům ke zjištění jeho totožnosti.

Základním právem svědka je právo odepřít výpověď (§ 100). Jde o jednu z výjimek z obecné svědecké povinnosti. Toto právo je podmíněno osobním zájmem svědka, na rozdíl od zákazu výslechu (§ 99), kde je odmítnutí výpovědi podmíněno zájmem veřejným. O právu odepřít výpověď musí být svědek poučen, a to před každým výslechem. Odepření výpovědi svědkem se týká i dalších procesních úkonů, které jsou zvláštními formami výslechu svědka (konfrontace, rekognice), nebo jeho výpovědi v průběhu dalších úkonů, které jsou zvláštními způsoby dokazování (vyšetřovací pokus, rekonstrukce). Do protokolu o výslechu je nutno poznamenat vyjádření svědka o tom, zda svého práva na odepření výpovědi využívá, či nikoliv. Svědek učiní prohlášení o odepření výpovědi zpravidla před započítím výslechu, nebo jiného procesního úkonu. Oprávněnost odepření výpovědi je posuzována jako předběžná otázka orgánem činným v trestním řízení, který svědka vyslýchá. Ustanovením § 100 tr. řádu jsou chráněny příbuzenské vztahy mezi nejbližšími příbuznými a blízkými osobami. Svědky nelze nutit, aby sebe či osoby blízké svou výpovědí usvědčovali či vydávali nebezpečí trestního stíhání. Jde o právo svědka, nikoli povinnost výpověď odepřít. Jsou stanoveny v zásadě dva okruhy okolností, při jejichž naplnění je svědek oprávněn výpověď odepřít. Prvním je příbuzenský vztah svědka k osobě, ohledně níž má právo odepřít výpověď. Příbuzenský vztah mezi svědkem a obviněným je relevantní ve vztahu k době, kdy je výslech svědka prováděn, bez ohledu na to, zda tento příbuzenský vztah existoval v době události, o níž svědek vypovídá. Chráněn je vztah k příbuzným v pokolení přímém, tj. pokrevním předkům a potomkům, sourozencům, osvojitelům a osvojencům, manželů, partnerů a druhů. V případě více obviněných je svědek oprávněn výpověď odepřít pouze vůči tomu ze spoluobviněných, se kterým je v blízkém příbuzenském vztahu za předpokladu, že lze příslušnou část výpovědi odloučit. Druhým okruhem okolností je nebezpečí, že by svědek svou výpovědí způsobil nebezpečí sám sobě nebo dalším osobám, které jsou k němu v příbuzenském nebo obdobném vztahu. Předpokladem však je, že tyto blízké osoby nejsou dosud v dané věci obviněnými. Chráněn je vztah k sobě samému, příbuznému svědka v pokolení přímém, jeho sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželů, partnerů nebo druhů, nebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu by svědek právem pocíťoval jako újmu vlastní.

Dalším právem je právo respektování zákazu výslechu svědka (§ 99). K zákazu výslechu svědka přihlížejí orgány činné v trestním řízení z úřední

povinnosti. Svědek nesmí být vyslýchán o okolnostech týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, ledaže by byl této povinnosti zproštěn příslušným orgánem. Dále nesmí být vyslýchán tehdy, jestliže by svou výpovědí porušil státem uloženou²⁸ nebo uznanou²⁹ povinnost mlčenlivosti, ledaže by byl této povinnosti příslušným orgánem nebo tím, v jehož zájmu tuto povinnost má, zproštěn. Zákaz výslechu nelze uplatnit v případě výpovědi svědka o trestném činu, stran kterého má oznamovací povinnost. Nebyl-li svědek zproštěn mlčenlivosti či povinnosti zachovávat věc v tajnosti, nesmí být vyslechnut, ani kdyby sám vypovídat chtěl.

Poslanec a senátor má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem mandátu. Toto právo má i poté, co přestal být poslancem nebo senátorem. Soudce Ústavního soudu má právo odepřít svědectví o skutečnostech, které se dozvěděl v souvislosti s výkonem své funkce, a to i poté, kdy přestal být soudcem Ústavního soudu.

Obecnou zásadou je právo svědka vypovídat v mateřském jazyce, nebo v jazyce, který ovládá (§ 2 odst. 14). Nejde tedy výhradně o právo svědka, toto právo má před orgány činnými v trestním řízení každý.

Svědka má dále právo na právní pomoc. Trestní řád výslovně neřeší otázku přítomnosti právního zástupce (advokáta) svědka u výslechu. Pouze v případě, že je svědek zároveň poškozeným (§ 43), může se advokát výslechu účastnit v postavení zmocněnce poškozeného (§ 50 - 51). Pokud je poškozený obětí trestného činu a má důvěrníka, může být zmocněncem poškozeného tento důvěrník.³⁰ Kromě těchto případů trestní řád nepočítá s tím, že by se výslechu svědka v přípravném řízení mohl zúčastnit jeho právní zástupce.³¹ Otázku přítomnosti právního zástupce svědka u výslechu však řeší judikaturou Ústavní soud s poukazem na článek 37 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

²⁸ Např. povinnost mlčenlivosti advokáta o všech skutečnostech, o nichž se dozvěděl v souvislosti s poskytováním právních služeb, dle § 21 z.č.85/1996 Sb., o advokacii

²⁹ Např. povinnost mlčenlivosti duchovních v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství, dle § 7 písm. f) z.č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církvi a náboženských společností

³⁰ ust. § 21 odst. 2 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

³¹ ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1491.

Příkladem takového rozhodnutí je nález Ústavního soudu ze dne 20.10.2004, II. ÚS 386/04. Ústavní stížnost směřovala proti postupu Policie ČR, Národní protidrogové centrály. Svědek byl policejním orgánem předvolán, aby vypovídal ve věci několika obviněných, trestně stíhaných pro trestné činy nedovolené výroby a držení omamných a psychotropních látek a jedů a šíření toxikomanie. Důvodem předvolání svědka k výslechu byla výpověď jednoho z obviněných, který uvedl, že sáčky s pervitinem, které měl u sebe při zadržení, získal od stěžovatele. Svědek (stěžovatel) se k výslechu dostavil v doprovodu advokáta, vybaveného generální plnou mocí, a požadoval jeho přítomnost při výslechu. Vyslychající však účast advokáta při výslechu svědka odmítl. Svědek poté odmítl vypovídat. Svědek byl následně v souvislosti s předáním pervitinu trestně stíhán. Ústavní soud dospěl k závěru, že postupem policejního orgánu bylo porušeno ústavní právo stěžovatele na právní pomoc v řízení zakotvené v článku 37 odst. 2 Listiny. Ústavní soud dovodil, že nedostatek výslovné právní úpravy v zákoně nemůže být důvodem pro odmítnutí práva na právní pomoc, které je jasně garantováno normami vyšší právní síly. Dle přesvědčení senátu Ústavního soudu je totiž postavení svědka a osoby podávající vysvětlení z pohledu úpravy v trestním řádu srovnatelné. Mají shodná práva (např. právo odepřít výpověď, právo na svědečné, právo na poskytnutí právní ochrany) i povinnosti (např. povinnost dostavit se, strpět předvedení). V případě osoby podávající vysvětlení je právo na právní pomoc odůvodňováno nejistotou o povaze současných a budoucích práv, jejichž neuplatněním by mohlo dojít k újmě. Osoba podávající vysvětlení je sice vyslychajícím poučena o svých procesních právech a povinnostech, není však poučena o tom, jak bude s výsledky podání vysvětlení naloženo a jak budou případně proti ní použity. Nelze vyloučit, že bezprostředně po skončení podání vysvětlení bude proti osobě původně podávající vysvětlení na základě skutečností tímto podáním vysvětlení i jinak relevantně zjištěných zahájeno trestní stíhání. Z osoby podávající vysvětlení se tak může v krátké době stát osoba obviněná, u níž je právo na právní pomoc od počátku řízení i v rovině obecného práva nesporné. Bezprostředně po skončení výslechu však může být zahájeno i trestní stíhání svědka. V případě osob, u nichž je zřejmé, že neuplatněním jejich práv by mohly dojít újmy (obviněný, poškozený, zúčastněná osoba), není právo na právní pomoc obvykle zpochybňováno. To však neznamená, že právo na právní pomoc nemají osoby, jejichž práva, která by neuplatněním mohla rovněž doznat újmy, relativně zřejmá nejsou. Takovou osobou je právě svědek. Má-li tedy svědek za podmínek

stanovených v § 100 tr. řádu právo odepřít výpověď, je na místě, aby měl možnost poradit se o výkonu tohoto svého práva. Orgány činné v trestním řízení však nemají povinnost advokáta zajistit, případně odkládat provedení svědecké výpovědi jen proto, že si svědek přeje mít u výslechu svého advokáta. Jde pouze o povinnost toto zastoupení umožnit a je věcí svědka, zda se rozhodne přijít k podání svědecké výpovědi se svým právním zástupcem, či sám.

Dalším právem svědka je žádat, aby v protokolu o úkonu nebyly uváděny údaje o jeho bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání, povolání či podnikání, údaje o rodinných, osobních a majetkových poměrech, není-li to nezbytně nutné pro dosažení účelu trestního řízení (§ 55 odst. 1 písm. c). Smyslem tohoto práva je rozšířit ochranu svědka, pokud jde o jeho osobní údaje. Pokud o to svědek požádá, je v protokolu uvedeno pouze jeho jméno a příjmení. Ostatní osobní údaje svědka jsou vedeny mimo tento protokol tak, aby se s nimi mohly seznámit jen orgány činné v trestním řízení a orgány Probační a mediační služby činné v dané věci.

Svědka má dále právo na poskytnutí informací o pobytu obviněného nebo odsouzeného (§ 103a)³² a právo na poskytnutí ochrany v případě, hrozí-li jemu nebo osobě blízké újma v souvislosti s podáním svědecké výpovědi (§ 55 odst. 2)³³. O této problematice bude pojednáno v samostatné kapitole. Dalším právem svědka je právo na svědečné (§ 104). Svědečné je vymezeno jednak jako nárok na náhradu nutných výdajů podle zvláštního právního předpisu upravujícího cestovní náhrady (jízdné, stravné a nocležné) a jednak nárok na náhradu prokázaného ušlého výdělku.

4.3.2.3 Výpověď svědka

Svědecká výpověď je vedle výpovědi obviněného, podezřelého, zadrženého a znalce dalším z důkazních prostředků. Dá se říci, že výpověď svědka je pro rozhodování v trestním řízení důkazním prostředkem základním a zároveň nejčastěji používaným. Právě v tom spočívá její mimořádný význam. Pokud jde o terminologické rozlišení, je třeba uvést, že výpověď svědka je vlastním důkazním prostředkem a výslech svědka je procesním postupem, kterým se

³²Dále rovněž § 11 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů.

³³Dále rovněž zákon č. 137/2001Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením.

opatřuje výpověď svědka jako důkazní prostředek. Výpověď svědka, byla-li učiněna, je tedy výsledným produktem výslechu.

4.3.2.4 Procesní postup při výslechu svědka

Základní procesní pravidla pro provádění výslechu svědka jsou uvedena v ustanovení § 101 tr. řádu. Ustanovení § 103 tr. řádu dále hovoří o tom, že na výslech svědka se přiměřeně užijí ustanovení § 93 odst. 1 a § 95 tr. řádu o výslechu obviněného. Součástí organizační a obsahové přípravy výslechu svědka je zajištění dalších osob, jejichž přítomnost je nutná s přihlédnutím k dané procesní situaci. Jedná se zejména o přítomnost tlumočníka. Za podmínek § 165tr. řádu, tedy zejména v případě, kdy obviněný nemá obhájce a jde o výslech svědka, který má právo odepřít výpověď, je možné připustit účast obviněného u výslechu svědka a kladení otázek svědkovi tímto obviněným. V tomto případě se jedná o fakultativní postup policejního orgánu. Jedině v případě, že je v přípravném řízení účast obviněného u takového výslechu a kladení otázek svědkovi umožněno, je však možno zajistit plnou použitelnost protokolu o výslechu svědka jako důkazu v řízení před soudem. Za podmínek § 165 odst. 2, odst. 3 tr. řádu je nutno o výslechu předem vyrozumět rovněž obhájce obviněného a tomuto po skončení výslechu umožnit klást svědkovi otázky. Účast obviněného, resp. obhájce u výslechu svědka je však v těchto případech dobrovolná a nelze ji vynucovat. Pokud to s ohledem na předmět výslechu přichází v úvahu, je třeba zajistit rovněž přítomnost konzultanta nebo znalce. V případě, kdy je svědek obětí trestného činu, má právo být při výslechu doprovázen důvěrníkem.³⁴

Prvním úkonem před samotným započatím výslechu svědka je ověření totožnosti svědka a zjištění jeho osobních dat. Zjišťují se jméno a příjmení, datum a místo narození, rodinný stav, bydliště, zaměstnání, popřípadě další skutečnosti. Tyto údaje se zjišťují z občanského průkazu či jiného dokladu totožnosti. V případě utajeného svědka platí zvláštní omezení, byť i zde je nutno totožnost svědka spolehlivě zjistit.³⁵ Dalším krokem je zjištění poměru svědka k obviněnému. Zjištění poměru svědka k obviněnému má dva zásadní důvody. Jedním z nich je možnost posouzení, zda má svědek vůči obviněnému právo odepřít výpověď (§ 100 odst. 1,2), dalším pak možnost posouzení věrohodnosti

³⁴ ust. § 21 zákona č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů

³⁵ blíže viz. kapitola 4.3.2.5. Ochrana svědka

svědka. Před započítím každého výslechu je vyslychající povinen svědka poučit. Svědek je poučován o právu odepřít výpověď. Pokud je z povahy věci zřejmé, že by měl svědek vypovídat o okolnostech týkajících se utajovaných informací, nebo by se jeho výpověď mohla dotýkat jeho povinnosti mlčenlivosti, je třeba svědka poučit rovněž o zákazu výslechu. Dále je svědek poučován o možnosti utajení jeho totožnosti, jsou-li k tomu důvody. Důležitou součástí poučení svědka je poučení o povinnosti vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet a poučení o významu svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu, který spočívá v dosažení účelu a cíle dokazování, a tím i účelu celého trestního řízení. Význam svědecké výpovědi je tedy určován především zájmem na tom, aby byl objasněn stíhaný skutek a účast obviněného na jeho spáchání.³⁶ Poučit je třeba svědka rovněž o následcích křivé výpovědi. Těmito následky se rozumí trestní odpovědnost za trestný čin křivé výpovědi a nepravdivého znaleckého posudku dle § 346 odst. 2 tr. zákoníku. Svědek musí být dále dotázán na poměr k projednávané věci a stranám. Svědkův poměr k věci může spočívat například v tom, že je svědek sám osobou poškozenou. Poměrem ke stranám se rozumí kromě obviněného zejména poměr k poškozenému a zúčastněné osobě. Zjištění svědkova poměru k věci a stranám je stejně jako zjištění poměru k obviněnému důležitým hlediskem pro posouzení věrohodnosti svědka. Zjišťují se však i jiné okolnosti, které mohou být pro posouzení věrohodnosti svědka a následně i posouzení věrohodnosti jeho výpovědi významné. Jedná se například o kvalitu smyslového vnímání svědka (schopnost vidět a slyšet), schopnost odhadu vzdálenosti apod., vždy ke vztahu ke konkrétní věci.

Výslech je třeba provádět tak, aby byl získán co nejpřesnější obraz o skutečnostech důležitých pro trestní řízení. Musí být zachována určitá posloupnost. Nejprve musí být vyslychajícím dána svědkovi možnost, aby sám souvisle vypověděl, co ví o projednávané věci. Jedná se o tzv. monologovou část výslechu. V této části výpovědi by svědek neměl být přerušován, pokud jeho výpověď nezabíhá do skutečností pro řízení nepodstatných. Svědek by měl rovněž uvést, jakým způsobem získal informace, o nichž vypovídá. Tímto způsobem je možno dobrat se důkazů pokud možno přímých a původních. Svědek se ve své

³⁶ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1487.

výpovědi zásadně nemůže odkázat na své předešlé vyjádření k dané věci, například na obsah podání vysvětlení či jinou formu sdělení orgánům činným v trestním řízení. Svědek má vypovídat pouze o skutečnostech pro trestní řízení významných. Hodnocení těchto skutečností svědkem není pro řízení relevantní. Poté, co svědek skončí s vlastní souvislou výpovědí, nastává dialogová část výslechu, tedy fáze kladení otázek k doplnění výpovědi a odstranění neúplností nebo rozporů. Tyto otázky musí být vhodně formulovány, musí být jasné a stručné. Formulaci otázek je zároveň nutno přizpůsobit individuálním vlastnostem svědka, zejména jeho věku a duševnímu stavu. Trestním řádem je výslovně stanovena povinnost šetřit při výslechu osobnost svědka, zejména pokud jde o osobní údaje a intimní oblast. Zákonem není vymezeno, co konkrétně se touto intimní oblastí rozumí. Zřejmě se však bude jednat zejména o citlivé otázky osobního života, citových vztahů apod. Takové otázky lze svědkovi klást pouze v případě, že je jejich zodpovězení nezbytné pro objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Stejně jako v případě obviněného je zakázáno klást svědkovi otázky kapciózní a sugestivní. Je-li třeba zjistit pravost rukopisu, má svědek zákonem stanovenou povinnost napsat potřebný počet slov. Takové zjištění přichází v úvahu v případě, kdy je třeba ověřit, zda rukopis pochází od svědka a zároveň má toto zjištění pro řízení důkazní význam. Obdobnou povinnost má i obviněný, avšak pouze svědek může být ke splnění této povinnosti donucován pořádkovou pokutou, resp. předvedením.

Do protokolu o výslechu svědka je vhodné kromě výpovědi poznamenat i neverbální reakce svědka v průběhu výslechu. Po skončení zápisu protokolu musí být dána svědkovi možnost, aby se s obsahem tohoto protokolu seznámil a vyjádřil se k jeho obsahu. Pokud svědek požaduje opravy nebo doplnění protokolu, musí být tento požadavek vyslychajícím akceptován. Ustanovení o protokolování výpovědi, opravách, doplnění, přečtení protokolu nebo přehrání záznamu, předložení k přečtení a podepisování protokolu o výpovědi platí obdobně jako v případě obviněného (§ 95).

4.3.2.5 Ochrana svědka

Svědek při své výpovědi podává informace vždy na základě svého subjektivního pohledu. Výpověď svědka je vždy ovlivněna různými faktory. Zásadní jsou zejména fyzické a psychické dispozice svědka. Dochází však i k případům, kdy svědek sice disponuje relevantními informacemi o spáchaném trestném činu, ale záměrně o nich nevyovídá pravdivě. Motivace takového jednání je různá. Může tímto způsobem zastírat svůj vlastní podíl na trestné činnosti, snaží se pomoci osobám jemu blízkým, či je k tomuto jednání motivován, nebo dokonce nucen obviněným nebo jinými osobami jednajícími v zájmu obviněného. Svědek se v případě hrozeb a výhrůžek jemu, nebo osobám jemu blízkým, dostává pod značný psychický tlak. Musí proto existovat právem nastavené způsoby, jak zaručit, že svědek bude v trestním řízení vypovídat pravdivě, nebo že bude vůbec vypovídat v situaci, kdy má obavy ze msty obviněných nebo jiných negativních důsledků, které by pro něho jeho svědecká výpověď mohla mít. Trestní řád a další právní předpisy obsahují instituty, jejichž úkolem je takovým situacím předcházet. Jedním z těchto institutů je institut tzv. anonymního, či ohroženého svědka. Zákon přímo tohoto pojmu neužívá, jedná se o terminus technicus. Dle zákonné úpravy je využití tohoto institutu možné v řízení o všech trestných činech, využitelnost je tedy značná.

Základ současné právní úpravy ochrany ohroženého svědka je dán ustanovením § 55 odst. 2 tr. řádu. Dle tohoto ustanovení nasvědčují-li zjištěné okolnosti tomu, že svědku nebo osobě jemu blízké v souvislosti s podáním svědectví zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení jejich základních práv, a nelze-li ochranu svědka zajistit jiným způsobem, orgán činný v trestním řízení učiní opatření k utajení totožnosti i podoby svědka; jméno a příjmení a jeho další osobní údaje se do protokolu nezapisují, ale vedou se odděleně od trestního spisu a mohou se s nimi seznamovat jen orgány činné v trestním řízení v dané věci. Svědek se poučí o právu požádat o utajení své podoby a právu podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým je pak veden. Je-li třeba zajistit ochranu těchto osob, orgán činný v trestním řízení činí neodkladně všechna potřebná opatření. Zvláštní způsob ochrany svědků a osob jim blízkých stanoví zvláštní zákon.³⁷ Ochrana svědka je dále upravena v ustanovení § 209 tr. řádu. Tato úprava se však týká až postupu v hlavním líčení.

³⁷Zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením

Ustanovení § 55 odst. 2 tr. řádu upravuje jednak utajení totožnosti a podoby svědka a jednak jeho identity. O právu požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením za splnění podmínek dle ustanovení § 55 odst. 2 tr. řádu je svědek poučován před započítáním výslechu. V případě, že svědek požádá o sepsání protokolu o výslechu způsobem dle § 55 odst. 2 a uvádí konkrétní skutečnosti, které podle něj takový postup odůvodňují, avšak policejní orgán neshledá k takovému postupu důvod, předloží policejní orgán věc státnímu zástupci, aby přezkoumal správnost jeho postupu. Nehrozí-li nebezpečí z prodlení, odloží výslech svědka do doby, než státní zástupce přijme opatření. V opačném případě svědka vyslechne a do přijetí opatření státního zástupce s protokolem nakládá tak, aby totožnost svědka zůstala utajena (§ 101a).

Pokud svědek o výše zmíněný postup požádá, vyžaduje zákon, aby svědek zároveň uvedl konkrétní skutečnosti, které takový postup odůvodňují. Může se jednat zejména o různé výhrůžky či jiné způsoby zastrašování svědka či osob jemu blízkých. Jde kupříkladu o ústně pronášené projevy, telefonáty, písemnosti či jiné zásilky doručované svědkovi nebo osobám jemu blízkým. Tyto však musí být zároveň způsobilé přivodit hrozbu újmy na zdraví nebo jiného vážného nebezpečí porušení základních práv svědka, nebo osob jemu blízkých. Předpokladem postupu dle § 101a tr. řádu je tedy uvedení konkrétních skutečností, na jejichž podkladě lze učinit závěr o potřebě utajit totožnost či podobu svědka. Nepostačují pouhé obecné, nijak nekonkretizované obavy. Utajení osobních údajů svědka se provádí tím způsobem, že tyto údaje se nezapíší do protokolu o výslechu nebo jiném úkonu, ale vedou se odděleně od trestního spisu ve spisu zvláštním. Tento zvláštní spis je označen příslušným stupněm utajení³⁸ a je s ním nakládáno v souladu s předpisy o manipulaci s utajenými spisy. Utajení totožnosti svědka je jeho právem, z čehož vyplývá, že svědek může i při splnění podmínek pro své utajení takový postup odmítnout. Pominou-li důvody, které vedly k utajení totožnosti svědka, je provedeno zrušení stupně utajení a identifikační údaje se připojí k trestnímu spisu. Zatímco utajení totožnosti svědka lze za předpokladu pominutí důvodů zrušit kdykoliv, chybné posouzení neexistence ohrožení svědka může mít nepříznivé následky, ať již v jeho nepravdivé výpovědi, nebo v reálném ohrožení svědka.

³⁸Stupeň utajení „Vyhrazené“ dle ust. § 4 písm. d) zákona č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

V rámci přípravného řízení přichází utajení podoby svědka do úvahy zejména při těch úkonech, kdy svědek přichází do přímého kontaktu s obviněným, ale i s jeho obhájcem či jinými na úkonu zúčastněnými osobami. Je třeba zabezpečit, aby se svědek s těmito osobami přímo nesetkal. Takovými úkony jsou v přípravném řízení jak samotný výslech svědka, tak například poměrně často prováděná rekognice, případně rekonstrukce, vyšetřovací pokus apod. V případě rekognice je v praxi utajení podoby svědka zabezpečováno využitím jednocestného zrcadla. Výslech utajovaného svědka se zpravidla uskutečňuje prostřednictvím videokonferenčního zařízení (§ 111a). Tohoto zařízení je využíváno na základě ustanovení § 52a tr. řádu.³⁹ Jedná se o technické zařízení pro přenos obrazu a zvuku. Za splnění podmínek specifikovaných v ustanovení § 52a tr. řádu je videokonferenční zařízení využíváno nejen k výslechu svědka, ale i obviněného nebo znalce. Jeho využití není omezeno ani u jiných úkonů, pokud to jejich povaha nevyklučuje. Výslech prostřednictvím videokonferenčního zařízení je tak možno využít např. i při rekonstrukci, vyšetřovacím pokusu, konfrontaci, prověrce výpovědi na místě, atd.⁴⁰

Institut utajeného svědka dle úpravy v trestním řádu je ovládán dvěma základními zásadami. První z nich je subsidiární užití tohoto institutu pouze v případě, kdy svědku nebo jiné osobě v zákoně uvedené hrozí nebezpečí za podmínek zákonem předpokládaných a není možné ochranu svědka nebo jiné osoby zajistit jiným způsobem. Pokud by tyto dvě podmínky nebyly kumulativně spojeny, jedná se o vadu procesu v důsledku závažného porušení práva na obhajobu, rovnosti zbraní stran v trestním procesu a práva na spravedlivý proces. Výpověď svědka, jehož totožnost byla utajena v rozporu s právními předpisy, není použitelná jako důkaz a protokol o výpovědi takového svědka nelze v hlavním líčení ani přečíst.⁴¹ Druhou zásadou je, že užití tohoto institutu je pouze dočasné, neboť pominou-li důvody pro utajení podoby svědka a oddělené vedení jeho osobních údajů, orgán, který v té době vede trestní řízení, zruší stupeň utajení těchto informací, připojí uvedené údaje k trestnímu spisu a podoba svědka ani

³⁹Je-li to potřebné pro ochranu práv osob, zejména s ohledem na jejich věk nebo zdravotní stav, nebo vyžadují-li to bezpečnostní nebo jiné závažné důvody, lze při provádění úkonů trestního řízení využívat technické zařízení pro přenos obrazu a zvuku (videokonferenční zařízení), umožňuje-li to povaha těchto úkonů a je-li to technicky možné.

⁴⁰ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.S.1621.

⁴¹Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 9. července 2002, sp. zn. 7 To 220/2002

údaje o jeho totožnosti se nadále neutajují. Svědek je tedy chráněn jen po nezbytně nutnou dobu.

Zákon číslo 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, navazuje na institut anonymního svědka obsažený v ustanoveních § 55 odst. 2 a § 209 trestního řádu. Institut anonymního svědka nelze zaměňovat s institutem ochrany svědka dle zákona číslo 137/2001 Sb. Oba tyto instituty mají podobný účel, ale liší se nejen zákonnou úpravou, ale zejména způsobem, jakým zasahují nejen do života svědka, ale rovněž do práv obviněného.

Účelem zákona číslo 137/2001 Sb. je upravit poskytování zvláštní ochrany a pomoci svědku a dalším osobám, kterým v souvislosti s trestním řízením zřejmě hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí. Jde o postup subsidiární, neboť podle tohoto zákona se postupuje, jen nelze-li bezpečnost ohrožené osoby zajistit jiným způsobem. Tento zákon upravuje možnosti ochrany svědka v mnohem širším měřítku, než výše citovaná ustanovení trestního řádu. Dle citovaného zákona se za osobu ohroženou považuje osoba, která:⁴²

- podala nebo má podat vysvětlení, svědeckou výpověď, nebo vypovídala či má vypovídat jako obviněný anebo jinak pomáhala nebo má pomoci podle ustanovení trestního řádu k dosažení účelu trestního řízení, nebo
- je znalcem nebo tlumočником nebo obhájcem, pokud obviněný, kterého jako obhájce zastupuje, vypovídal nebo má vypovídat, aby pomohl k dosažení účelu trestního řízení, anebo
- je osobou blízkou osobám výše uvedeným.

Chráněnou osobou je ohrožená osoba, které je poskytována zvláštní ochrana a pomoc. Zvláštní ochrana a pomoc pak zahrnuje soubor opatření, kterými jsou osobní ochrana, přestěhování chráněné osoby včetně příslušníků její domácnosti a pomoc chráněné osobě za účelem jejího sociálního začlenění v novém prostředí, zastírání skutečné totožnosti chráněné osoby a prověřování dodržování podmínek poskytování zvláštní ochrany a pomoci (§ 3 z.č. 137/2001 Sb.).

Stav ochrany svědků a dalších osob, kterým byla v souvislosti s trestním řízením poskytnuta zvláštní ochrana, není možné relevantně zjistit, neboť s ohledem na nezbytnost samotného faktu utajení ochrany svědků a dalších osob

⁴²ust. § 2 z.č. 137/2001 Sb.

nejsou tyto údaje zveřejňovány.⁴³ V praxi je však využití zvláštní ochrany svědka zřejmě minimální.⁴⁴

Svědkové trestné činnosti mají obavu z pomoci orgánům činným v trestním řízení při odhalování trestné činnosti, pokud není garantována bezpečnost jim a osobám jim blízkým. Tito svědci pak vypovídají křivě, v průběhu trestního řízení mění svou výpověď, nebo uvádějí, že si nic nepamatují. Tento přístup značně komplikuje a někdy i znemožňuje objasňování trestné činnosti, zejména pokud jde o trestnou činnost organizovanou. Opatření k ochraně osob prováděná dle zákona číslo 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob jsou nepochybně nejen organizačně, ale i finančně náročná. Svědek, kterému je zvláštní ochrana poskytována, musí být aktivní, musí být nápomocen k usvědčení pachatele. I za splnění zákonem daných podmínek není na poskytnutí zvláštní ochrany právní nárok. Návrh policie, státního zástupce nebo soudce na poskytnutí zvláštní ochrany schvaluje ministr vnitra.⁴⁵

4.4 Výslech dítěte

Výslechy dětí tvoří specifickou kategorii. Za dítě je v trestním řízení považována osoba mladší 18 let. Vychází se z předpokladu, že dítě je schopno poskytnout plnohodnotnou a věrohodnou výpověď, stejně jako dospělý. Podstatný vliv na výslech dítěte má však jeho mentální zralost. Při výslechu dětí dochází ve větší míře než u dospělých k nebezpečí sugesce. Dítě se snaží vyslychajícímu vyhovět a uvádí to, o čem se domnívá, že chce vyslychající slyšet.⁴⁶ Vyslychající, kteří provádějí výslechy dětí, by měli projít speciální přípravou a měli by mít základní zkušenosti s psychologií výslechu dětí.

Jednou z problematických oblastí při výslechu dítěte je rozsah a způsob jeho poučení před započítím výslechu, včetně toho, že je lze trestně stíhat pro křivou

⁴³VANTUCH, Pavel. K současnému stavu ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení. *Trestní právo*, 2012, č. 9, S.8.

⁴⁴Dle důvodové zprávy k zákonu č. 137/2001 Sb. byl dán předpoklad, že každoročně bude chráněno do 10 ohrožených osob. Dle důvodové zprávy k zákonu č. 348/2011, kterým se mění zákon č. 137/2001 Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením, ... přesný počet chráněných osob nelze s ohledem na zachování jejich bezpečnosti sdělovat, avšak jejich počet by neměl být nijak vysoký a měl by se podle dosavadních zkušeností pohybovat v řádu desítek.

⁴⁵Dle ust. § 4 odst. 1 písm. b) z.č.137/2001 Sb.

⁴⁶CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9. S. 168.

výpověď, pokud již dovršilo 15 let věku. Poučení o této trestní odpovědnosti je před dosažením věku 15 let irelevantní. Stejně tak některá další poučení, jako např. o podmínkách zákazu výslechu, by byla věku této osoby zřejmě nepřiměřená. U nejmladších dětí (cca. 7 let věku) jde spíše o poučení o podstatě pravdy a lži. Jiná situace je v případě nezletilých ve věku mezi 15 - 18 lety, které lze již poučit ve stejném rozsahu, jako osoby dospělé. Svědek však musí být vždy poučen o právu odepřít výpověď (§ 100 odst. 1, odst. 2).

Trestní řád (§ 102) upravuje odchylky pro výslech osoby mladší 18 let v případě výslechu o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat její duševní a mravní vývoj. Důvodem těchto odchylek je právě respektování rozumové, duševní a mravní úrovně dítěte. V případě, kdy se budou výslechem dítěte zjišťovat okolnosti, které mohou nepříznivě ovlivnit jeho duševní a mravní vývoj, musí být tomuto výslechu povinně přítomen orgán sociálně-právní ochrany dětí, nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže (takovou jinou osobou zde může být např. pedagog nebo psycholog). Zákon připouští rovněž možnost přibrat k výslechu dítěte jeho rodiče. K výslechu je lze přibrat jen za předpokladu, že to může přispět k správnému provedení výslechu. V zásadě je tedy na uvážení orgánu činného v trestním řízení, který výslech provádí, zda účast rodičů při výslechu dítěte připustí. Měl by se přitom řídit úvahou, zda dítě v přítomnosti rodičů bude vůbec ochotno pravdivě vypovídat. Pokud by rodiče byli sami trestně stíháni ve věci, v níž dítě jako svědek vypovídá, je jejich přítomnost u výslechu nepřipustná.⁴⁷ Osoby přibrané k výslechu svědka mladšího 18 let o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat jeho duševní a mravní vývoj, tedy orgán sociálně-právní ochrany dětí nebo jiná osoba mající zkušenosti s výchovou mládeže nebo rodiče, mohou navrhnout orgánu činnému v trestním řízení odložení výslechu na pozdější dobu, nebo přerušeni či ukončení výslechu. Důvodem zde bude především psychický stav svědka, který buďto vůbec nedovoluje s výslechem započít, nebo v případě, pokud již byl zahájen, v něm dále pokračovat bez rizika závažných důsledků pro psychický stav svědka. Podstatným hlediskem pro rozhodnutí vyslychajícího o odložení,

⁴⁷ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1502.

přerušeni nebo ukončení výslechu bude rovněž charakter trestného činu, jehož se výslech týká, případně zda a do jaké míry byl svědek jeho obětí. Výslech takového svědka je prováděn zpravidla již v přípravném řízení. Znovu (zejména v řízení před soudem) lze tento výslech provést jen v nutných případech. Jedním z důvodů může být respektování práva obviněného na spravedlivý proces, ale vždy je nutno vycházet z okolností daného případu a nastalé důkazní situace. Výslech je tedy třeba provádět tak, aby nemusel být opakován, zejména zachovat požadavky na kontradiktornost dokazování. Dalším důležitým pravidlem provádění výslechu osoby mladší 18 let je možnost klást vyslýchanému otázky jen prostřednictvím vyslychajícího. Důvodem tohoto opatření je, aby vyslýchaný svědek mladší 18 let nebyl vystaven nevhodným otázkám jiných osob, které mají právo mu otázky při výslechu klást (obviněný, obhájce, znalec). Toto omezení se týká jakéhokoliv svědka mladšího 18 let, tedy nejen v případě výslechu o okolnostech, jejichž oživování v paměti by vzhledem k věku mohlo nepříznivě ovlivňovat jeho duševní mravní vývoj.

4.5 Výslech prováděný v rámci zvláštních způsobů dokazování

Zvláštními způsoby dokazování jsou podle ustanovení § 104a - 104e tr. řádu konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce a prověrka na místě. Jedná se o samostatné důkazní prostředky. Trestním řádem je stanoven závazný procesní postup jejich provádění a způsob dokumentace jejich výsledku. Organizací a taktikou provádění těchto procesních úkonů se zabývá kriminalistická taktika. Některé kriminalisticko-taktické zásady jsou do zákonné úpravy zvláštních způsobů dokazování již včleněny. Výslech osob je nedílnou součástí provádění těchto procesních úkonů. Vzhledem k tomu, že se jedná o specifické způsoby dokazování, má i výslech v rámci nich prováděný určitá specifika. Provádění zvláštních způsobů dokazování je možné v kterémkoli stadiu trestního řízení, pokud v něm takový způsob dokazování přichází v úvahu. Zákon zde stanoví některé omezující podmínky (viz. ustanovení o konfrontaci).

4.5.1 Konfrontace (§104a)

„Konfrontace je procesní úkon již dříve vyslechnutých osob, jejichž výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí, postavených tváří v tvář, kterým mají být odstraněny rozpory.“⁴⁸ Lze ji provádět mezi spoluobviněnými, mezi obviněným a svědkem a mezi svědky navzájem. S ohledem na svůj charakter je konfrontace procesním úkonem neopakovatelným. Jde o specifickou formu výslechu osob, které již byly vyslechnuty a jejich výpovědi v závažných okolnostech nesouhlasí. Při konfrontaci jsou tyto osoby postaveny tváří v tvář a jejich výslechem mají být rozpory ve výpovědích odstraněny. Při konfrontaci je využíváno vzájemného psychologického působení konfrontovaných osob v konfliktní situaci. Konfrontované osoby si mohou se souhlasem vyslychajícího vzájemně klást otázky. Pro konfrontaci platí ustanovení trestního řádu o provádění výslechu obviněného nebo svědka, před zahájením konfrontace musejí být konfrontované osoby poučeny dle svého procesního postavení. Není výslovně stanoveno, mezi kolika osobami současně může být konfrontace provedena. V praxi je prováděna vždy pouze mezi dvěma osobami. Trestním řádem je stanoveno, že konfrontace se provádí zásadně jen v řízení před soudem. Je tím naplněna jedna z vůdčích myšlenek nového pojetí trestního řízení přenesení těžiště dokazování z přípravného řízení před soud, v tomto případě odůvodněné veřejným průběhem konfrontace.⁴⁹ Není vyloučeno, aby konfrontace byla provedena i v rámci přípravného řízení, a to v situaci, kdy lze očekávat, že její provedení výrazněji přispěje k objasnění věci a stejného cíle nelze dosáhnout jinými prostředky (§ 104a odst. 7). Konfrontace je však v přípravném řízení v praxi prováděna velmi výjimečně. Vzhledem k tomu, že tato práce je zaměřena na výslech prováděný v přípravném řízení, nebudu se tímto důkazním prostředkem podrobněji zabývat.

⁴⁸JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 431.

⁴⁹CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení.* Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-488-6. S. 267.

4.5.2 Rekognice (§ 104b)

Rekognice je procesním úkonem, který spočívá ve znovupoznání osoby nebo věci s cílem určit jejich totožnost. Stejně jako v případě konfrontace trestní řád považuje rekognici za specifickou formu výslechu. Rekognice je v přípravném řízení prováděna velmi často, a to zejména v případech násilné trestné činnosti. Za podmínek § 160 odst. 4 tr. řádu může být rekognice prováděna jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon před zahájením trestního stíhání, a to na návrh státního zástupce za účasti soudce. Ze své povahy je rekognice úkonem zásadně neopakovatelným. Není však vyloučeno provést rekognici nejprve podle fotografií a až následně in natura. Rekognice podle fotografií však nesmí rekognici in natura bezprostředně předcházet. Poznávající osobou může být podezřelý, obviněný nebo svědek, kteří znovupoznávají konkrétní osobu nebo věc, kterou předtím vnímali svými smysly. V praxi je nejčastěji poznávající osobou svědek. Cílem rekognice je určit totožnost poznávané osoby nebo věci, která má souvislost s projednávaným případem. Rekognice má poměrně striktně stanovená pravidla, jejichž nedodržení může znamenat nepoužitelnost jejího výsledku jako důkazu v trestním řízení. Obligatorní povinností je příbrání osoby na věci nezúčastněné. Toto opatření má za cíl přispět k objektivnímu průběhu rekognice. Samotné provedení rekognice má dvě fáze. Nejprve je třeba poznávající osobu vyslechnout a až poté následuje samotné znovupoznávání. Výslech poznávající osoby je zaměřen na zjištění okolností, za nichž poznávající poznávanou osobu nebo věc vnímal a podle čeho může osobu nebo věc poznat. Jde zejména o co nejpřesnější popis poznávané osoby nebo věci, je třeba se zaměřit na různé zvláštnosti, kterými se odlišuje a podle nichž je možno ji identifikovat. Cenné jsou zejména postřehy poznávajícího o tom, co jej na poznávané osobě nebo věci upoutalo. Dále by měl poznávající konkretizovat, jakým způsobem a v jakých souvislostech osobu nebo věc vnímal. Výslech je třeba zaměřit rovněž na vlastnosti poznávajícího, které mohly ovlivnit schopnost vnímání, zapamatování a reprodukce podstatných okolností. Jde o zjištění stavu zraku, sluchu, případně paměti. Důležitou podmínkou je, aby poznávaná osoba nebo věc nebyla poznávajícímu před zahájením rekognice ukázána. Výsledek rekognice by tím ztratil důkazní hodnotu. Při organizačním zajištění průběhu rekognice je třeba na tuto skutečnost pamatovat a zabránit setkání poznávajícího s osobou ztotožňovanou v místě, kde bude rekognice probíhat. Rekognice osoby se provádí in natura podle vzezření,

dále podle hlasu nebo podle fotografie. S ohledem na zaměření této práce není nutné detailněji popisovat způsob výběru osob, které budou poznávajícímu ukázány společně se ztotožňovanou osobou, práva poznávané osoby a další podrobnosti. Snad jen důležité pravidlo, že ztotožňovaná osoba je ukázána mezi nejméně třemi osobami, které se od ní výrazněji neodlišují. Pokud poznávající konkrétní osobu označí, je vhodné v rámci téže rekognice znovupoznání zopakovat, aby byla vyloučena nahodilost volby. Toto opakování rekognice je prováděno se stejnými ukazovanými osobami, při jejich změněném pořadí, resp. při jiném postavení poznávané osoby mezi nimi. Je vhodné, aby poznávající konkrétní osobu označil tak, že na ni přímo ukáže a vysloví, že ji poznává. Tento postup se neuplatní v případě, kdy je rekognice prováděna s vyloučením přímého kontaktu mezi poznávajícím a osobou poznávanou (§ 104b odst. 7). Poté, kdy poznávající určitou osobu označí, je třeba jej opětovně vyslechnout k tomu, podle jakých znaků tuto osobu poznal. Obdobná pravidla ve vztahu k výsledku poznávající osoby v průběhu rekognice platí i při rekognici podle hlasu a podle fotografií. Rekognice věci se provádí výhradně tak, že je podezřelému, obviněnému nebo svědkovi ztotožňovaná věc ukázána ve skupině věcí, které jsou pokud možno stejného druhu. Rekognice věci podle fotografií se neprovádí, resp. zákon s tímto způsobem rekognice věci nepočítá. Poznávaná věc musí mít znaky umožňující její individuální identifikaci, tedy se musí od jiných věcí téhož druhu odlišovat. Poznávající osoba je v případě rekognice věci vyslechnuta v první fázi před samotným ukázáním věci a následně po označení konkrétní věci, a to v podobných intencích, jako v případě rekognice osoby. Rekognice je zvláštní formou výslechu. Při jejím provádění platí obecná ustanovení o výpovědi obviněného a svědka. Poznávající osoby musí být náležitě poučeny dle svého procesního postavení. Je-li potřeba po provedení rekognice odstranit rozpory mezi výpovědí poznávající osoby a výsledky rekognice, je možné tuto osobu následně odděleně vyslechnout. O průběhu rekognice prováděné v přípravném řízení se pořizuje protokol a zpravidla též obrazový záznam (fotodokumentace, videodokumentace), případně záznam zvukový. U rekognice prováděné v rámci vyšetřování může být přítomen obhájce obviněného.

Na tomto místě považuji za potřebné zmínit jeden z aspektů rekognice, který je dle mého názoru problematický. Jedná se o situaci, kdy je poznávanou osobou obviněný nebo podezřelý. Obviněný či podezřelý může být předvedením či uložením pořádkové pokuty donucován k účasti na rekognici. Dle výkladu

v učebnici trestního práva procesního autorského kolektivu vedeného J. Jelínkem⁵⁰ je tomu tak proto, že rekognice je úkonem, při němž je obviněný nucen pouze k pasivní účasti, resp. strpění této procedury. Není tedy vyžadována jeho aktivní součinnost. Požadavky, které jsou na obviněného kladeny, tedy nemají takový charakter, aby je bylo možné označit za donucování k sebeobviňování nebo sebeusvědčování. Jiná situace je dle stejného autora v případě, kdy byl obviněný vyzván v rámci rekognice k hlasovému projevu. Donucování obviněného by v případě takového postupu bylo v rozporu s jeho právem neobviňovat sám sebe, neboť obviněný by byl nucen k aktivnímu jednání, jímž by se mohl sám usvědčit. Domnívám se, že i v případě účasti obviněného při rekognici in natura nejde o pouhé pasivní strpění procedury. Obviněný je vyzván k zařazení na libovolné místo mezi ukazované osoby, v praxi dále bývá označen číslem, k jehož volbě je rovněž vyzván. Sporná je z tohoto pohledu rovněž situace, kdy je obviněný v rámci rekognice vyzván k provedení nějakého pohybu (např. otočení, několik kroků apod.) Problematická je však zejména možnost, že obviněný (podezřelý) během rekognice svým jednáním tento procesní úkon zmaří. Případné opakování takto zmařené rekognice se stejnou poznávající osobou již není možné, resp. takto získaný důkaz by nebylo možno v dalším řízení použít. V případě indicií, že by k takovému jednání obviněného (podezřelého) mohlo při rekognici dojít, by bylo teoreticky zřejmě možno zmaření úkonu předejít předchozím provedením rekognice podle fotografií a až s časovým odstupem provedením rekognice in natura. Negativem tohoto postupu by však bylo snížení důkazní hodnoty později prováděné rekognice in natura.⁵¹ Otázkou je, zda by byl tento postup z procesního hlediska přípustný s ohledem na subsidiární povahu rekognice podle fotografií. Je spíše na zvážení, zda k rekognici in natura vůbec přistoupit v případě, že obviněný (podezřelý) svou účast na tomto procesním úkonu předem výslovně odmítá a k podstoupení tohoto úkonu jej donucovat.

Problematika náležitostí rekognice a její přípustnosti jako důkazu byla opakovaně řešena soudní judikaturou. Problematikou výsledku poznávající osoby před provedením rekognice a návazností rekognice podle fotografií a rekognice in

⁵⁰JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 433.

⁵¹viz. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15.1.2004, sp. zn. 2 To 191/03

natura se ve svém rozhodnutí zabýval Vrchní soud v Praze. Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí ze dne 15.1.2004, sp. zn. 2 To 191/03, rozhodoval o odvolání tří obžalovaných proti rozsudku Městského soudu v Praze, kterým byli tito obžalovaní uznáni vinnými ze spáchání trestného činu loupeže, kterého se měli dopustit tím, že po předchozí vzájemné dohodě vnikli do hotelového pokoje, kde se za použití násilí proti osobám zde ubytovaným zmocnili jejich osobních věcí a finanční hotovosti, následně tyto poškozené svázali a z místa činu uprchli. V rámci prověřování byly v této věci prováděny rekognice postupem dle § 158a tr. řádu, tedy jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon. První z obžalovaných ve svém odvolání do výroku o vině kromě dalšího namítl, že stran skutku byly provedeny se svědkem dvě rekognice, první podle fotografií a druhá in natura. Zatímco v případě první rekognice jej svědek nebyl schopen bezpečně ztotožnit, při druhé rekognici již uváděl, že jej poznává zcela jistě. S přihlédnutím ke skutečnosti, že je rekognice v zásadě neopakovatelným úkonem, nelze dle obžalovaného tuto identifikaci považovat za spolehlivý důkaz. Druhý z obžalovaných v odvolání do výroku o vině rovněž vytkl městskému soudu, že závěr o jeho vině učinil na základě velmi problematické rekognice, jejíž důkazní hodnota je nulová. Třetí z obžalovaných v odvolání napadl skutečnosti s rekognicí nesouvisející. Vrchní soud v rámci přezkoumání zákonnosti a odůvodněnosti odvoláním napadených výroků rozsudku městského soudu přezkoumal i správnost postupu řízení, jež těmto výrokům předcházelo. V otázce rekognice podle fotografií zaujal městský soud v napadeném rozsudku právní názor, že ... jejich procesní hodnotu výrazně snižuje skutečnost, že byť byly učiněny za přítomnosti soudce, nebyly před vlastním poznávacím řízením poznávající osoby řádně poučeny jako svědci, a nebylo též dodrženo ustanovení § 104b odst. 2 tr. řádu o předchozím výslechu poznávajících osob o okolnostech, za nichž poznávané osoby vnímaly, a o znacích nebo zvláštěnostech těchto osob. Vrchní soud se v odůvodnění svého rozhodnutí identifikoval s právním názorem městského soudu, že uvedené rekognice trpí těmito vadami, když nejen že nebyl proveden předchozí výslech poznávajících osob, ale tyto osoby nebyly ani poučeny jako svědci, nýbrž pouze jako osoby podávající vysvětlení. Tyto naprosto zásadní vady, tedy že poznávající osoby nebyly před rekognicí vyslechnuty a nebyly poučeny jako svědci, však mají za následek absolutní neúčinnost, resp. nepřípustnost těchto rekognic jako důkazu, ne tedy pouze snížení jejich důkazní hodnoty. Bylo proto třeba je vyřadit z okruhu hodnocených důkazů a nepřihlížet k nim. Pokud se týká námítka prvního

z obžalovaných, že rekognice je neopakovatelným úkonem a ztotožnění poznávaného objektu při rekognici in natura po předchozí rekognici podle fotografií je proto důkazně bezvýznamné, zaujal vrchní soud následující stanovisko. K tomu, že poznávající osoba již před rekognicí in natura měla označit poznávanou osobu ve fotoalbu, se přihlédne pouze při hodnocení významu této rekognice in natura, nikoli při posouzení její zákonnosti (přípustnosti). V posuzovaném případě svědek obžalovaného při rekognici in natura ztotožnil zcela bezpečně. Z citovaného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze tedy vyplývá, že pokud je při prověřování skutečností nasvědčujících tomu, že byl spáchán trestný čin, a zjišťování jeho pachatele třeba provést podle § 158a tr. řádu jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon rekognici, musí být poznávající osoba před jejím provedením poučena a vyslechnuta jako svědek. Nestalo-li se tak, není pro tuto naprosto zásadní vadu důkazní hodnota rekognice pouze snížena, ale jde o důkaz absolutně neúčinný a nepřípustný. Naproti tomu samotná skutečnost, že poznávající osoba s časovým odstupem před rekognicí in natura označila poznávanou osobu ve fotoalbu, nečiní z této rekognice důkaz absolutně neúčinný (nepřípustný), ale k uvedené skutečnosti soud přihlédne pouze při hodnocení jejího významu.

4.5.3 Vyšetřovací pokus (§104c)

Vyšetřovací pokus je procesním úkonem, kterým se zjišťuje, ověřuje, nebo upřesňuje, zda se určitá skutečnost stala nebo mohla stát určitým způsobem a za určitých podmínek. Koná se tehdy, mají-li být pozorováním v uměle vytvořených nebo obměňovaných podmínkách prověřeny nebo upřesněny skutečnosti zjištěné v trestním řízení, případně zjištěny nové skutečnosti důležité pro trestní řízení (§ 104c odst. 1). Cílem vyšetřovacího pokusu je prověřit nebo upřesnit skutečnosti, které již byly v dosavadním průběhu trestního řízení zjištěny, nebo zjistit nové skutečnosti, které jsou pro trestní řízení důležité. V praxi se vyšetřovacím pokusem zjišťuje, zda osoba mohla danou událost vidět nebo slyšet, případně zda určitý jev mohl nastat. Jde tedy o činnost experimentální, jejíž podstatou je opakování určitého úkonu při změněných podmínkách. Vyšetřovací pokus má subsidiární povahu. Lze jej provést pouze tehdy, nelze-li jeho účelu dosáhnout jinak, zejména opětovným výslechem některých osob (podezřelého, obviněného, svědka), znaleckým posudkem, rekonstrukcí apod. K provedení

vyšetřovacího pokusu je třeba přibrat nezúčastněnou osobu, zpravidla je prováděn za účasti znalce. Vyšetřovací pokus může být, s přihlédnutím k jeho povaze, prováděn za účasti podezřelého, obviněného nebo svědka. Jejich účast při vyšetřovacím pokusu se řídí ustanoveními platnými pro jejich výslech. Podezřelý, obviněný a svědek, který má právo odepřít výpověď, nemohou být k účasti na vyšetřovacím pokusu donucováni. V praxi je obvyklé, že je přítomnost těchto osob při vyšetřovacím pokusu nahrazována figuranty. To samozřejmě neplatí, pokud je nutno vyšetřovacím pokusem zkoumat subjektivní vlastnosti těchto osob. Před provedením vyšetřovacího pokusu nejsou zpravidla prováděny speciální, k tomuto účelu zaměřené výslechy podezřelého, obviněného nebo svědka. Takový výslech je však účelné provést za účelem upřesnění některých okolností trestného činu, je-li toho třeba pro náležitou přípravu vyšetřovacího pokusu. Po skončení vyšetřovacího pokusu může být proveden výslech k vyjasnění rozporů či k využití výsledků experimentu jako důkazu v dané trestní věci.⁵²

4.5.4 Rekonstrukce (§ 104d)

„Rekonstrukce se koná, má-li být obnovena situace a okolnosti, za kterých byl trestný čin spáchán nebo které k němu mají podstatný vztah, prověřena výpověď podezřelého, obviněného, spoluobviněného, poškozeného nebo svědka, jestliže jiné důkazy provedené v trestním řízení nepostačují k objasnění věci.“⁵³ Jedná se o náročný a specifický procesní úkon, který je v praxi prováděn zejména u násilných trestných činů. Na provádění rekonstrukce se přiměřeně užití ustanovení o vyšetřovacím pokusu. Na rozdíl od vyšetřovacího pokusu se však rekonstrukce neprovádí v podmínkách uměle vytvořených, ale v podmínkách reálných. Stejně jako v případě vyšetřovacího pokusu je rekonstrukce úkonem subsidiární povahy. K jejímu provedení je třeba přibrat nezúčastněnou osobu a dle její povahy též znalce. Rekonstrukce se provádí za účasti podezřelého, obviněného nebo svědka v případě, kdy je to potřebné vzhledem k povaze věci

⁵²PROTIVINSKÝ, Miroslav, MUSIL, Jan a PRERAD, Vladimír. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. S. 97.

⁵³JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 436.

a skutečností, které dosud v trestním řízení vyšly najevo.⁵⁴ Jejich účast při rekonstrukci se řídí ustanoveními, která platí pro jejich výsledky. Účelem rekonstrukce je především prověřit, do jaké míry jsou pravdivé výpovědi těchto osob o okolnostech trestného činu.

4.5.5 Prověrka na místě (§ 104e)

Prověrka na místě se provádí, pokud je třeba za osobní přítomnosti podezřelého, obviněného nebo svědka doplnit nebo upřesnit údaje důležité pro trestní řízení, které se vztahují k určitému místu. Věrohodnost výpovědi těchto osob je ověřována v reálném místě a za podmínek, za nichž událost vnímaly. Cílem prověrky na místě je potvrdit či vyvrátit tvrzení podezřelého, obviněného nebo svědka a objektivizovat tím jejich výpověď. Předpokladem provedení prověrky je dobrovolná účast těchto osob, jejich přítomnost je obligatorní. Osoba, předem vyslechnutá v příslušném procesním postavení, označuje místa a objekty spojené s předmětnou událostí, popisuje okolnosti dané události a demonstruje činnost, o které dříve vypovídala. Tato činnost je orgánem činným v trestním řízení zaznamenávána a porovnávána s předchozí výpovědí osoby. Na provádění prověrky na místě se přiměřeně užití ustanovení o vyšetřovacím pokusu.

4.6 Výslech znalce

Znalec je osoba rozdílná od procesních stran a orgánů činných v trestním řízení, kterou orgán činný v trestním řízení přibírá za tím účelem, aby na podkladě svých odborných znalostí objasnila skutečnost důležitou pro trestní řízení, jejíž objasnění takových odborných znalostí vyžaduje. Znalecký důkaz nemá ve vztahu k jiným důkazům privilegované postavení, orgány činné v trestním řízení jej hodnotí na základě svého vnitřního přesvědčení, stejně jako kterýkoliv důkaz jiný. Znalcem je fyzická osoba nebo právnická osoba (znalecký ústav). Znalce jmenuje ministr spravedlnosti nebo předseda krajského soudu v případě, že je k tomu ministrem spravedlnosti pověřen. Po složení znaleckého slibu je znalec zapsán do seznamu znalců a tlumočnicků vedeného krajskými soudy, v jejichž obvodu má

⁵⁴ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156.* 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1563.

znalec místo trvalého bydliště. Seznam znaleckých ústavů vede ministerstvo spravedlnosti, které také rozhoduje o zápisu do tohoto seznamu. Postavení znalců je kromě trestního řádu upraveno rovněž dalšími právními předpisy.⁵⁵

Přibrání znalce je upraveno ustanovením § 105 tr. řádu. Orgán činný v trestním řízení je povinen opatřením znalce přibrat, jestliže k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení je potřeba odborných znalostí, a to i v případě, že má sám potřebné odborné znalosti. Znalce je možno přibrat v kterémkoliv stadiu trestního řízení, tedy i v rámci postupu před zahájením trestního stíhání. V jednoduchých případech není třeba přibrat znalce, ale postačuje provedení odborného vyjádření (§ 105 odst. 1). Znalci je zpravidla uloženo vypracovat posudek písemně (§ 107 odst. 3). Není tedy přímo vyloučeno podání znaleckého posudku ústně do protokolu, v praxi však tento způsob podání znaleckého posudku není využíván. Na základě ustanovení § 89 odst. 2 tr. řádu může znalecký posudek předložit rovněž některá ze stran. Pokud má znalecký posudek předložený stranou všechny zákonem požadované náležitosti a obsahuje doložku znalce o tom, že si je vědom následků nepravdivého znaleckého posudku, potom by měl soud postupovat při provádění tohoto důkazu stejně, jako by se jednalo o posudek znalce přibraného v trestním řízení.⁵⁶ Předkládání znaleckých posudků obhajobou již ve fázi přípravného řízení je poměrně časté zejména u trestných činů v dopravě. Takový znalecký posudek z pochopitelných důvodů vyznívá ve prospěch obviněného, v opačném případě by obhajobou nebyl předkládán. Nic však nebrání tomu, aby byl takový znalecký posudek orgány činnými v trestním řízení akceptován a v souladu s ním bylo rozhodnuto ve prospěch obviněného, a to v přípravném řízení změnou právní kvalifikace skutku, podmíněným zastavením trestního stíhání nebo přímo rozhodnutím o zastavení trestního stíhání. Záleží tedy na rozhodnutí orgánu činného v trestním řízení, zda v takovém případě sám jiného znalce opatřením přibere.

Výslech znalce je upraven v § 108 tr. řádu. V přípravném řízení lze od výslechu znalce upustit, nemá-li policejní orgán ani státní zástupce o spolehlivosti a úplnosti písemně podaného znaleckého posudku pochybnosti (§ 108 odst. 3). Takové pochybnosti mohou vyplývat například z vnitřní rozpornosti nebo nedostatků v odůvodnění posudku. Pouze pokud by takové pochybnosti byly, je

⁵⁵Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících a prováděcí vyhláška č. 37/1968 Sb.

⁵⁶VANTUCH, Pavel. Může být znalec, který vypracoval posudek pro stranu obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek? *Bulletin advokacie*, 2012, č. 6, S. 17.

třeba již v přípravném řízení znalce vyslechnout k odstranění nejasností nebo neúplností posudku (§ 109). V naprosté většině případů není výslech znalce v přípravném řízení prováděn. Pokud je znalec policejním orgánem v přípravném řízení přibrán a výsledky přípravného řízení odůvodňují postavení obviněného před soud, státní zástupce v obžalobě vždy navrhne provedení výslechu znalce v hlavním líčení. Při výslechu znalce se postupuje obdobně jako při výslechu svědka (§ 101). Před započítím výslechu je třeba znalce poučit o významu znaleckého posudku a o následcích křivé výpovědi či nepravdivého znaleckého posudku.⁵⁷ Při výslechu se může znalec odvolat na znalecký posudek, který vypracoval písemně (§ 108 odst. 1). Pokud znalec nemá nic k doplnění posudku, zpravidla tak učiní a posudek stvrdí, tj. potvrdí jeho správnost a úplnost. Při výslechu znalce, stejně jako ve znaleckém posudku samotném, znalci nepřísluší právní hodnocení věci. Otázky pokládané znalci je z tohoto důvodu třeba formulovat tak, aby nedocházelo k porušování zmíněného pravidla. Pokud byl někdo přibrán jako znalec, nemůže být při podávání posudku vyslýchán jako svědek. Rozdíl mezi znalcem a svědkem spočívá v tom, že svědek nabyt vědomost o skutečnostech důležitých pro trestní řízení na základě fakticky existující situace, kterou svými smysly vnímal, a to mimo trestní řízení a bez souvislosti s ním. Naproti tomu znalec nabyt znalost skutečností, o kterých má na základě odborných znalostí podávat znalecký posudek, až v průběhu trestního řízení. Ve stejném trestním řízení je funkce svědka a znalce neslučitelná. Pokud je tedy někdo v dané věci svědkem, nemůže být v téže věci přibrán jako znalec. Znalec na rozdíl od svědka může být nahrazen znalcem jiným, který s využitím své odborné kvalifikace může podat znalecký posudek.

4.7 Problematika výslechu oběti trestného činu.

Problematiku výslechu oběti trestného činu jsem se rozhodl do své diplomové práce zařadit i přesto, že do dosavadní koncepce práce zcela nezapadá. Nejde o institut upravený trestním řádem, ale samostatným zákonem č. 45/2013 Sb., jímž byla komplexně upravena pomoc obětem trestné činnosti. Zákon podstatně rozšiřuje práva poškozeného daná trestním řádem. Zařazení této kapitoly jsem zvolil proto, že se k tématu výslechu v přípravném řízení úzce vztahuje, jde

⁵⁷Trestný čin křivá výpověď a nepravdivý znalecký posudek dle ust. § 346 zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník.

o poměrně novou legislativní úpravu a z pohledu osob, které se v postavení poškozených - obětí trestného činu, dostanou do styku s orgány činnými v trestním řízení, jde o téma mimořádně závažné.

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů (dále jen zákon o obětech) nabyl účinnosti dne 25.2.2013. Hlavním motivem pro vytvoření samostatného zákona upravujícího práva obětí trestných činů byla snaha o zásadní rozšíření práv obětí, posílení pomoci obětem trestných činů a zpřehlednění právní úpravy v této oblasti. Jedním z podstatných hledisek při tvorbě zákona byly viktimologické poznatky o tom, že psychologický dopad trestného činu na oběť je často závažnější, než prostá materiální újma trestným činem způsobená.

V dosavadní praxi orgánů činných v trestním řízení byl poškozený vnímán spíše jako pramen důkazu. Na prvním místě stálo objasnění trestné činnosti a potrestání pachatele, ochrana práv poškozeného byla věnována spíše druhořadá pozornost. K problematice hájení práv poškozených orgány činné v trestním řízení přistupovaly bez většího nasazení a empatie. Právě tento stav má zákon o obětech trestných činů změnit. Cílem zákona je zlepšit postavení obětí v několika směrech. Jde zejména o lepší zacházení s obětí trestného činu ze strany orgánů činných v trestním řízení, zamezení působení následné újmy, poskytnutí právní pomoci a zlepšení informovanosti oběti o průběhu trestního řízení.

Termín „oběť“ byl do našeho právního řádu zaveden zákonem č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti. Pojem oběť trestného činu má mnoho významů. Obětí ve smyslu zákona o obětech trestných činů se rozumí fyzická osoba, které trestným činem vznikla nebo měla vzniknout újma na zdraví, majetková nebo nemajetková újma, nebo na jejíž úkor se pachatel trestným činem obohatil (tzv. oběť přímá). Pod tento pojem lze dále podřadit tzv. oběť nepřímou, kterou je příbuzný nebo jiná osoba blízká přímé oběti, která v důsledku trestného činu zemřela. Za oběť lze považovat pouze osobu fyzickou, neboť jen ta je schopna svými smysly a city vnímat útrapy způsobené trestným činem. Pojem oběti se částečně překrývá s pojmem poškozený, který je vymezen trestním řádem (§ 43). Pojem oběť však trestní řád nezná a nadále pracuje jen s pojmem poškozený. Pojem poškozeného (osoby fyzické) se od primární oběti trestného činu liší tím, že k ublížení na zdraví, způsobení majetkové škody nebo nemajetkové újmy, nebo bezdůvodnému obohacení musí u poškozeného skutečně

dojít. Nestačí tedy, že trestným činem měla újma vzniknout. Pojem poškozeného je tedy oproti primární oběti trestného činu užší. Zákon upravuje řadu práv obětí, kterými jsou například právo na poskytnutí odborné pomoci, právo na informace, právo na ochranu soukromí či právo na ochranu před sekundární viktimizací ze strany orgánů činných v trestním řízení. Z pohledu problematiky výslechu oběti jsou podstatnými zejména právo na ochranu soukromí a právo na ochranu před sekundární viktimizací. Zákon dále vymezuje kategorii tzv. zvláště zranitelných obětí. Jedná se o děti, osoby různým způsobem hendikepované, oběti vymezeného druhu trestných činů či oběti, které činí zvláště zranitelnými konkrétní podmínky nebo situace, v níž se nacházejí.⁵⁸

Obecná úprava ochrany osobních údajů oběti před zveřejněním je upravena trestním řádem.⁵⁹ Podstatou ochrany osobních údajů oběti v zákoně č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, je chránit osobní údaje oběti rovněž vůči osobám, které mají právo nahlížet do spisu.⁶⁰ Údaje o bydlišti, doručovací adrese, místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání, či informace o rodinných a majetkových poměrech může oběť považovat ze svého pohledu za rizikové pro svou bezpečnost, naopak pro obhajobu obviněného zřejmě nebudou mít většího významu.

Další práva oběti, která je třeba v souvislosti s výsledkem respektovat, počínají již při samotném plánování jejího výslechu. Dle ustanovení § 17 zákona o obětech má oběť právo požádat o zabránění kontaktu s osobou, kterou označila za pachatele, s osobou podezřelou nebo s osobou, proti níž se trestní řízení vede. V případě zvláště zranitelné oběti je příslušný orgán povinen této žádosti vyhovět, pokud to nevyklučuje povaha prováděného úkonu. V praxi lze takový požadavek oběti zabezpečit stanovením odlišných termínů předvolání oběti a osoby, proti níž se trestní řízení vede, použitím oddělených čekáren, u samotného výslechu pak použitím videokonferenčního zařízení (§ 111a tr. řádu), nebo výslechem oběti bez přítomnosti obviněného. Zákon o obětech dále v § 18 z důvodu předejití vzniku druhotné újmy omezuje možnost klást během výslechu či podání vysvětlení oběti otázky směřující do její intimní oblasti. Takové otázky lze klást oběti pouze tehdy, pokud je to nezbytné k objasnění skutečností důležitých pro trestní řízení. Musí

⁵⁸ust. § 2 odst. 4 zákona č. 45/2013 Sb.

⁵⁹ust. § 8a - 8d trestního řádu

⁶⁰osoby vymezené ustanovením § 65 trestního řádu

tedy sloužit k objasnění konkrétního skutku. Zároveň je třeba tyto otázky klást šetrně, ale zároveň vyčerpávajícím způsobem tak, aby nebylo nutné výslech opakovat. Zákonem není přesně vymezeno, co se rozumí intimní oblastí oběti. V důvodové zprávě k zákonu je příkladmo uvedena osobní sféra jednotlivce týkající se jeho sexuality. V případě, že kladené otázky zasahují do intimní oblasti oběti, má tato právo kdykoliv podat námitky proti zaměření takové otázky. Takovou námitku je třeba poznamenat do protokolu o výslechu (záznamu o podání vysvětlení) a rozhodnout o její důvodnosti. Oběť má dále právo žádat, aby byla v přípravném řízení vyslýchána osobou stejného nebo opačného pohlaví, které si sama zvolí. Toto právo je důležité zejména v případě trestných činů sexuálního charakteru. Pokud je to možné, měly by policejní orgány vyjít oběti vstříc, neboť takový vstřícný krok přispívá k objektivitě a úplnosti výslechu. Pokud se jedná o oběť zvláště zranitelnou, je nutné žádosti vyhovět, nebrání-li tomu důležité důvody. Realizace tohoto práva může v praxi narážet na personální možnosti v rámci daného policejního orgánu, kde je výslech prováděn, a to zejména v případě, kdy je tento výslech prováděn jako neodkladný nebo neopakovatelný úkon. Ne vždy totiž může být k dispozici vyslýchající takového pohlaví, které si oběť zvolí. Toto právo oběti nenáleží, provádí-li výslech státní zástupce.⁶¹ Zvláště zranitelná oběť má navíc právo zvolit si za obdobných podmínek jako v případě vyslýchajícího také pohlaví tlumočnicka v případě, kdy je její výpověď třeba tlumočit. Za výše uvedených podmínek má oběť možnost volby obhájce a tlumočnicka rovněž při podání vysvětlení ve smyslu ustanovení § 158 tr. řádu a § 61 zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky.

Speciální pravidla platí pro výslech obětí zvláště zranitelných, kterým je poskytována vyšší úroveň ochrany práv oproti ostatním obětem (§20 zákona o obětech). Zvláště zranitelnými jsou ty oběti, které jsou v průběhu trestního řízení vystaveny vyššímu riziku sekundární viktimizace. Jsou zvláště náchylné k prohloubení stresu způsobeného trestným činem již samotnou svou účastí v trestním řízení. Těmto obětem je třeba zajistit při výslechu či podání vysvětlení zvláštní ochranu. Je tedy třeba je vyslýchat zvláště citlivě, s ohledem na konkrétní okolnosti. Zásadou je individuální přístup k těmto obětem. Je-li to možné, má být výslech prováděn osobou zvláště vyškolenou. Není přímo specifikováno, jaká

⁶¹JELÍNEK, Jiří a kol. *Zákon o obětech trestných činů, komentář s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6. S. 99.

osoba se rozumí osobou „zvlášť vyškolenou“, zřejmě se však jedná o vhodné proškolení ke kontaktu s oběťmi, zaměřené na zlepšení povědomí o potřebách obětí a schopnosti jednat s nimi nestranně, s respektem a profesionálně. Výslech zvlášť zranitelné oběti je třeba provádět z hlediska jeho obsahu tak, aby nemusel být opakován. Tento výslech je tedy třeba provádět s náležitou důkladností, aby byly zjištěny všechny skutečnosti důležité pro trestní řízení. Pokud tomu nebrání důležité důvody, provádí opakovaný výslech zvlášť zranitelné oběti před stejným orgánem stejná osoba. Na žádost oběti jsou u výslechu či podání vysvětlení učiněna taková opatření, aby oběť neměla s podezřelým bezprostřední vizuální kontakt. Důvodem tohoto opatření je snaha o zabránění sekundární viktimizaci, ale zároveň snaha o zajištění pokud možno objektivní výpovědi oběti o trestném činu a osobě jeho pachatele. Požadavek zvlášť zranitelné oběti na zabránění vizuálního kontaktu je možné realizovat rovněž prostřednictvím audiovizuálního zařízení. V případě závažných důvodů (např. dodržení práva na obhajobu) je možné zvlášť zranitelné oběti v jejím požadavku nevyhovět.

Dalším z oprávnění oběti uplatnitelných při výslechu či podání vysvětlení je právo na doprovod důvěrníkem (§ 21 zákona o obětech). Účelem přítomnosti důvěrníka je zejména poskytnout oběti psychickou podporu. Tím se důvěrník liší od zmocněnce, který oběť v trestním řízení zastupuje a zejména dbá na dodržení jejích práv poškozeného. Obě tyto role jsou navzájem slučitelné, není to však podmínkou. Oběť má dále právo v kterémkoliv stadiu trestního řízení učinit prohlášení o tom, jaký dopad měl spáchaný trestný čin na její dosavadní život (§ 22 zákona o obětech). Jde o fakultativní ústní či písemné prohlášení oběti, které jí může pomoci při citovém vyrovnání se s událostí. Vzhledem k tomu, že toto prohlášení může oběť učinit kdykoliv v průběhu trestního řízení, může se tak stát i při jejím výslechu.

Výslech oběti trestného činu má svá specifika ať již z pohledu procesního, či z pohledu taktického. Záměr zákonodárce a jeho praktické dopady však bude možno objektivně zhodnotit až s delším časovým odstupem.

5. Výslech z pohledu kriminalistické taktiky

Vědomí člověka je prostřednictvím paměťových stop nositelem významných informací. Je-li třeba z vědomí člověka získat informace o událostech trestných činů, nebo informace o jiných kriminalisticky či právně relevantních skutečnostech, je právě výslech specifickou metodou získávání těchto informací. Z pohledu kriminalistiky lze tedy výslech definovat jako kriminalistickou metodu, kterou se na základě zákona získávají formou výpovědi kriminalisticky a právně významné informace z paměťových stop obsažených ve vědomí vyslychaných osob, a to za přísného dodržení zákonem daných práv a povinností vyslychaného i vyslychajícího.⁶² Metody kriminalistické praktické činnosti, mezi něž výslech patří, představují strukturu, obsah a posloupnost typických činností policejních orgánů při odhalování, objasňování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti.⁶³ Aplikace těchto metod má jistá specifika podle stadia trestního řízení, v němž jsou tyto metody uplatňovány. Ve svých postupech používá kriminalistická taktika vždy nejúčelnější linii aplikace jednotlivých kriminalisticko-taktických metod s ohledem na danou situaci.

Výslech je nejrozšířenější metodou kriminalistické praktické činnosti. Cílem výslechu z pohledu kriminalistiky je získání úplných a věrohodných informací o skutkových okolnostech objasňované události a tím zároveň i zjištění skutkového stavu věci, o němž nejsou důvodné pochybnosti.

Kriminalistika člení výslech nejčastěji podle dvou hledisek. Prvním z nich je procesní postavení vyslychaného. Toto členění je v podstatě stejné jako v rovině trestněprávní, neboť kritériem je postavení vyslychaného podle trestního řádu. Takto je výslech členěn na výslech osoby vyzvané k podání vysvětlení, výslech obviněného resp. podezřelého před zahájením trestního stíhání, výslech svědka, výslech poškozeného a výslech znalce. Druhým kritériem členění výslechu jsou kriminalisticko-taktická hlediska. Těmito hledisky jsou věk vyslychaného (výsledky nezletilých, mladistvých, dospělých a starých osob), předchozí kriminální zkušenost vyslychaného (netrestaný bez předchozí zkušenosti

⁶²MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2001. xx, 512 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0. S. 303.

⁶³STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7. S. 11.

s výsledkem, netrestaný ale v minulosti již vyslýchaný, trestaný - recidivista), mentální úroveň vyslýchaného a fyzický či zdravotní stav vyslýchaného (osoby nemocné, zraněné, umírající, těhotné ženy apod.). V úvahu samozřejmě přicházejí i jiná kriminalisticko-taktická hlediska, uvedená jsou však nejčastější.

5.1 Psychologické aspekty výslechu a výpovědi

Důležitou roli při výslechu hraje porozumění psychickým jevům, které se odehrávají ve vědomí účastníků výslechu a determinují jejich chování a reakce. Tuto problematiku osvětluje forenzní psychologie, která je podpůrnou vědní disciplínou kriminalistiky. Forenzní psychologie doplňuje právní rámec a taktické postupy provádění výslechu o doporučení, jak poznat, vysvětlit a ovlivnit, případně i predikovat prožívání a chování účastníků výslechu.⁶⁴

5.1.1 Psychologické faktory ovlivňující výpověď

Za základní psychologické faktory ovlivňující výpověď považujeme kvalitu vnímání, míru zapamatování vnímané události a schopnost vnímanou událost reprodukovat. J. Straus uvádí ještě další faktor, kterým je myšlení.⁶⁵

Vnímání je procesem založeným na vjemu, tedy uvědoměném odrazu jevů vnějšího světa. Lidské smyslové orgány odrážejí jevy vnějšího světa reálně, ale lidské myšlení je dále přetváří a mohou být tedy rozdílně reprodukovány. Vnímání ovlivňuje řada faktorů, kterými jsou například záměrnost, profesní zaměřenost, momentální psychický stav, vztah vnímající osoby k objektu vnímání a mnohé další. Rozdílné je rovněž vnímání dospělého a dítěte. Vnímání zanechává v mozku člověka paměťovou stopu. Tato paměťová stopa může časem zeslábnout, nebo se úplně vytratit. Z hlediska kriminalistiky má význam paměťová stopa vztahující se ke kriminalisticky významné události.

Zapamatování je důležité pro pozdější možnost reprodukce vnímané události. Lidská paměť funguje selektivně a nepodstatné vjemy vylučuje, dochází k jejich

⁶⁴SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3. S. 23.

⁶⁵STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7. S. 101.

přesunu do latentního vědomí. Čas působí na kvalitu výpovědi negativně, proto je nejlepší provést výslech bezprostředně po vnímané události. Je třeba počítat i s negativním vlivem emocí a fantazie, kterými může být původní vjem ovlivněn.

Reprodukce spočívá ve vyvolání informace z paměti vyslychaného. Oproti původně vnímané události dochází při reprodukci ke změnám v obrazu skutečného průběhu události. Tyto změny jsou ovlivněny především procesem zapomínání. Stejně jako u zapamatování mají na reprodukční stránku paměti vliv fantazie a emoce vyslychaného, a to především v případě výsledků konaných bezprostředně po traumatizujícím zážitku. Při reprodukci má významnou úlohu vyslychající, který volbou postupu při výslechu a přístupem k vyslychanému může výrazným způsobem ovlivnit kvalitu a věrohodnost výpovědi vyslychaného.

5.1.2 Účastníci výslechu

Výslech je založen na vzájemné komunikaci dvou subjektů, kterými jsou vyslychající a vyslychaný. Trestní řád a další právní předpisy předpokládají rovněž účast dalších osob při výslechu. Jde o obhájce, zapisovatele, tlumočníka, znalce, státního zástupce, soudce, či jiné osoby k výslechu přizvané. Okruh těchto osob se dále rozšiřuje při výslechu osob mladistvých a nezletilých. Smyslem účasti těchto osob je optimalizace průběhu výslechu tak, aby byl naplněn účel trestního řízení. Největší význam pro zdárný průběh výslechu však mají vyslychající a vyslychaný.

5.1.2.1 Osoba vyslychajícího

Role vyslychajícího je pro průběh každého výslechu klíčová. Svým vystupováním, zvoleným přístupem a taktikou může kontrolovat a ovlivňovat průběh výslechu. Oprávnění a povinnosti vyslychajícího jsou normativně stanoveny trestním řádem. Vyslychající však uplatňuje i řadu svých osobních charakteristik, kterými jsou jeho psychické vlastnosti, celkové chování, vztah k vyšetřovaným skutečnostem a k vyslychanému a mnohé další. Vyslychající v průběhu výslechu uplatňuje svou řídicí úlohu. Kromě toho však zároveň vědomě či nevědomě působí na vyslychaného svým chováním a vystupováním. Pro zdárný průběh výslechu musí vyslychající volit vyvážený poměr mezi uplatňováním moci a poskytováním podpory vyslychanému, snažit se porozumět jeho osobnosti a aktuálním potřebám a tyto akceptovat.

Vyslýchající by měl volit s přihlédnutím ke specifikám osobnosti vyslychaného volit vhodný psychologický přístup. Mezi nejčastější způsoby formování psychologického kontaktu s vyslychaným, které zohledňují specifika jeho osobnosti, patří zejména:⁶⁶

- taktní, slušné, ale odměřené jednání a vystupování v průběhu celého výslechu,
- využití empatie,
- uplatnění principu pohostinnosti, např. nabídnutí kávy...
- uplatnění prvků psychického působení na formy přesvědčování k ovlivnění postoje vyslychaného.

Výslech je založen na komunikaci mezi vyslychajícím a vyslychaným. Během výslechu dochází k vzájemnému vnímání obou těchto subjektů, tento jev se nazývá interpersonální percepce.⁶⁷ Do výslechu vstupuje jak na straně vyslychajícího, tak na straně vyslychaného a průběh výslechu do značné míry ovlivňuje. Jde o individuální, subjektivní proces. Úsudek o druhé osobě není založen na racionální úvaze, ale naopak na privátních teoriích, subjektivních zkušenostech a intuitivních soudech. Tato skutečnost se projevuje i při výslechu. Dochází tak k řadě nepřesností a zkreslení. Je na zkušenosti vyslychajícího, aby dokázal tyto projevy profesionálně regulovat. Procesy interpersonální percepce jsou zdrojem chyb, kterých se vyslychající nezřídka dopouštějí. K nejčastějším z nich patří:⁶⁸

- *Haló efekt.* Vyslýchající vnímá vyslychaného prostřednictvím jedné, dominující charakteristiky. Přidává k ní další předpoklady, které vyhovují této charakteristice, avšak ve vnímání vyslychané osoby nemají oporu.
- *První dojem.* Vyslýchající si utvoří úsudek o vyslychané osobě již na počátku výslechu a na tomto úsudku poté ulpívá.
- *Kognitivní referenční rámeček (profesní zkreslení).* V důsledku dlouhodobé profesionální zkušenosti s určitým druhem trestné činnosti si vyslychající

⁶⁶STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7. S. 113.

⁶⁷ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1. vydání. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3. S. 178.

⁶⁸ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 431 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-86-4. S. 288-290.

bezděčně zafixuje určité myšlenkové postupy o typickém způsobu páchaní těchto deliktů. Výslech vede podle stereotypních zkušeností, které však působí jako filtr informací. Soustředí se pouze na to, co zapadá do zažitých schémat. Řada důležitých informací mu tak může uniknout.

- *Idiosynkrasie*. Jedná se o přecitlivělost vůči některým podnětům vyvolaným vyslychanou osobou, například její zevnějšek nebo chování. V důsledku těchto podnětů dochází k podrážděnosti vyslychajícího či projevům antipatií vůči vyslychanému. K zvládnutí těchto projevů je třeba značného volního úsilí vyslychajícího, v důsledku čehož se obtížně soustředí na průběh výslechu.
- *Protipřenos*. Dochází k přenosu emočně podbarvených privátních problémů vyslychajícího do profesionálního vztahu. K tomuto přenosu dochází bez vědomého záměru vyslychajícího. Zpravidla je obtížné zprostředkovat vyslychajícímu kritický náhled na tato pochybení.
- *Sociální stereotypy*. Dochází k ovlivnění vnímání v důsledku sociálních předpokladů či stereotypů, které se většinou automaticky promítají do jednání. Může jít například o předpoklady vůči rase, sociální skupině, nebo předpoklady vůči sociálnímu statusu vyslychaného. Tyto předpoklady mohou neadekvátně ovlivnit chování vyslychajícího.
- *Pygmalion efekt*. Vyslychající svými představami o vyslychaném ovlivňuje jeho faktické chování. Dochází k němu, pokud se vyslychajícímu nepodaří potlačit prvotní intuitivní odsudek vůči vyslychanému a tento odsudek se promítne do průběhu jeho jednání. Vyslychaný pak reaguje vzdorem v podobě opozice, nebo naopak netečnosti.

Popsané chyby může vyslychající do značné míry eliminovat, a to zejména cestou sebepoznání, nácvikem empatie, či záměrnou a vědomou kontrolou svých vnitřních postojů a projevů.

5.1.2.2 Osoba vyslychaného

Výslech představuje pro vyslychaného stresující a nepříjemnou situaci. Není přitom rozhodující, v jakém procesním postavení se vyslychaná osoba nachází. Při výslechu jsou většinou probírány skutečnosti, o nichž je pro vyslychaného obtížné hovořit. Vyslychaný může mít rovněž obavy z poskytnutí úplné a pravdivé výpovědi. Z tohoto pohledu je důležitá úloha vyslychajícího, který by měl vyslychanému sdělování citlivých informací o vyšetřované události „usnadnit“.

Základní typologii vyslychaných je možno vytvořit podle ochoty a schopnosti vyslychaného poskytnout informace k předmětné události.⁶⁹ Tato typologie zároveň odpovídá základním výslechovým situacím.

- *Vyslychaný může a současně chce pravdivě vypovídat.* Vyslychaný událost vnímal, zapamatoval si ji a je schopen a ochoten ji úplně a pravdivě vylíčit. Jedná se o bezproblémového vyslychaného a zároveň ideální výslechovou situaci. Úspěšné provedení výslechu může být v tomto ideálním případě zmařeno nesprávným přístupem vyslychajícího v průběhu výslechu. Dále je třeba posoudit, zda motivace vyslychaného nepramení z jiných pohnutek, než přispět svou výpovědí k objasnění šetřeného skutku. Může jít o nepravdivé doznání, sebeobviňování, či snahu manipulovat vyslychajícího selektivním či účelovým podáváním informací.
- *Vyslychaný momentálně nemůže (nevzpomíná si), ale chce podat pravdivou výpověď.* Vyslychaný kritickou událost vnímal, ale z různých důvodů si ji nemůže vybavit. Je však současně ochoten vypovídat úplně a pravdivě. Příčin může být více. Vyslychaný vnímané události nepřikládal význam, nebo byl v době události ve špatném psychickém stavu. Jinou příčinou může být stres z výslechu, nebo delší doba od události. Východiskem z této situace je poskytnutí pomoci vyslychanému při překonávání překážek vypovídat a vybavit si zdánlivě zapomenuté (předkládání plánek a fotografií, demonstrování činnosti apod.).
- *Vyslychaný může, ale nechce podat pravdivou výpověď.* Vyslychaný disponuje požadovanými informacemi, ale z různých důvodů je není ochoten poskytnout. Z pohledu taktiky jde o nejsložitější situaci. Většinou k této situaci dochází při výslechu podezřelých nebo obviněných. V případě výslechu svědků může být důvodem snaha pomoci obviněnému, ale také obava z pomsty, stud prezentovat traumatizující zážitky, nedůvěra k vyslychajícímu či nedůvěra v objektivní objasnění věci. Východiskem z této situace je psychologické působení na vyslychaného, aby vypovídal pravdivě.
- *Vyslychaný nemůže (není způsobilý) a současně nechce vypovídat.* Vyslychaný událost vnímal, ale není způsobilý podat výpověď. Příčinou může být nepříznivý psychický stav vyslychaného v době události nebo v době

⁶⁹ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 431 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-86-4. S. 311-313.

výslechu, případně intelektové či osobnostní odchylky vyslychaného. Zároveň vyslychaný postrádá motivaci informace poskytnout. Psychologické působení na vyslychaného je v takovém případě neúčelné. Potřebné informace je třeba získat z jiných zdrojů.

5.2 Příprava výslechu

Samotné provedení výslechu představuje náročnou a odpovědnou činnost. Zdárný průběh výslechu a dosažení požadovaných výsledků jsou závislé na kvalitní přípravě. Příprava výslechu zahrnuje celý komplex činností. Lze ji rozdělit do dvou etap, kterými jsou:⁷⁰

- Obsahová příprava, která se dále dělí na analytickou a syntetickou fázi.
- Organizačně materiální příprava.

5.2.1 Obsahová příprava výslechu

Podstatou obsahové přípravy výslechu je zjištění všech dosud neobjasněných okolností události, které jsou známé vyslychanému a zároveň informace, které jsou bezpečně známé. Je tedy třeba zejména prostudovat pořízený spisový materiál k vyšetřované věci a soustředit informace k osobě vyslychaného.

V rámci *analytické fáze* se stanoví okruh okolností, které nejsou objasněny vůbec, nebo jsou objasněny jen částečně a dále okolnosti, které mají být objasněny připravovaným výslechem. Jsou analyzovány shromážděné materiály a důkazy. Cílem této analýzy je zjištění rozporů, které vyvstaly, faktů svědčících o vině či nevině obviněného a dalších okolností. Analýza osobnosti vyslychaného před výslechem má za cíl poznat jeho založení, duševní a fyzické schopnosti a vlastnosti, včetně případných odchylek tak, aby bylo možno predikovat chování vyslychaného při výslechu a tomuto chování přizpůsobit plánovaný postup. V rámci analýzy osobnosti jsou vyhodnocována životopisná data, styky a chování na veřejnosti i v soukromí, záliby a sklony, dostupné informace o zdravotním

⁷⁰STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7. S. 105.

stavu osoby (předchozí psychiatrická léčba, léčba závislosti) a v neposlední řadě kriminální minulost osoby.

Syntetická fáze spočívá ve volbě taktických záměrů a vypracování plánu výslechu. Průběh výslechu nelze nikdy předvídat s naprostou jistotou a tuto skutečnost nelze ovlivnit ani sebepečlivějším studiem dostupných materiálů v rámci přípravy výslechu. Proto zvolené taktické záměry jsou vzhledem k vývoji situace při výslechu realizovány plně, pouze částečně, případně je není možno realizovat vůbec. Obsah taktických záměrů je vždy individuální s přihlédnutím ke konkrétnímu výslechu. Obecně je možno obsah taktických záměrů vyjádřit v následujících bodech:⁷¹

- Určení pořadí výslechu mezi několika výslechy různých osob.
- Stanovení doby a místa provedení výslechu.
- Stanovení osob přítomných při výslechu.
- Stanovení technických prostředků, pokud budou při výslechu použity.
- Stanovení otázek, které budou vyslychanému pokládány a pořadí jejich kladení.
- Stanovení věcných a listinných důkazů, které budou vyslychanému v průběhu výslechu předloženy pro případ dosažení změny jeho pozice.
- Určení možnosti provedení rekognice.
- Zhodnocení schopností vyslychajícího, jeho odborné připravenosti a znalosti konkrétní věci a v návaznosti zvolení takového postupu, aby vyslychající udržel během výslechu svou převahu nad vyslychaným.

Plán výslechu je určován zejména složitostí vyšetřovaného případu, předpokládanou složitostí výslechu a schopnostmi vyslychaného. Měl by obsahově postihnout výslech od úvodu až do závěru. Zpracování plánu výslechu písemnou formou je vhodné zejména ve skutkově složitých případech, pokud je výslech obsáhlý, např. týká-li se výslech více skutků, nebo je-li ve věci několik spoluobviněných. V jednoduchých případech není třeba zpracovávat plán písemně, postačuje forma poznámek, nebo má vyslychající tento plán pouze

⁷¹ Autory odborné literatury jsou zmiňovány rovněž další taktické záměry pro výslech, zde bylo vycházeno z učebnice: NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. 328s. ISBN 802-7317-036-1. S. 204.

předem promyšlený a uložený v paměti. Plán výslechu postihuje jednak zajištění výslechu a jednak přímo vedení výslechu. Plán zajištění výslechu zahrnuje především určení místa a času výslechu, naplánování a provedení opatření k zajištění přítomnosti vyslychaného, naplánování a provedení opatření k vyrozumění osob, které mají právo se výslechu zúčastnit, naplánování a provedení opatření k zajištění potřebných technických prostředků k provedení výslechu apod. Plán vedení výslechu obsahuje zejména jednotlivé kriminalistické verze, které je třeba výslechem prověřit, otázky které budou při výslechu položeny a znaky osobnosti vyslychaného podmiňující taktiku výslechu.

5.2.2 Organizačně materiální příprava výslechu

Organizačně materiální příprava vychází z přípravy věcné. Spočívá zejména ve volbě vhodného výslechového prostředí, určení konkrétního okruhu osob přítomných při výslechu, volbu a přípravu technických prostředků k provedení výslechu a jejich přezkoušení a organizační zajištění výslechu.

Výslech je obvykle prováděn ve služebních místnostech policejních orgánů, ale zdaleka to není pravidlem. Je třeba vzít v úvahu výslechy obviněných ve vyšetřovací vazbě či ve výkonu trestu odnětí svobody, které jsou prováděny ve věznicích, výslechy prováděné v nemocnicích, nebo v odůvodněných případech v bytě nebo na pracovišti vyslychaného. Samostatnou kapitolou jsou speciální výslechové místnosti nebo místnosti speciálně upravené pro výslech dětí. Místo provádění výslechu se označuje jako vnější výslechové prostředí. Důležité je však i tzv. vnitřní výslechové prostředí, které by bylo možno charakterizovat jako „atmosféru výslechu“. Vnitřní výslechové prostředí zahrnuje takové faktory, jako jsou rozmístění osob v místnosti, zařízení místnosti, intenzita osvětlení, teplota v místnosti apod. Tyto faktory ovlivňují psychiku vyslychajícího i vyslychaného. Některé z těchto faktorů jsou ovlivněny i dalšími taktickými hledisky. Například vyslychající by měl sedět tak, aby mohl vyslychanou osobu během výslechu dobře pozorovat. Je-li vyslychaným osoba omezená na svobodě, musí být zabezpečeno, aby během výslechu nemohla utéci, případně aby vyslychaný nemohl vyslychajícího napadnout, nebo nahlížet do písemností používaných vyslychajícím. Důležité je rovněž zabezpečit, aby výslech nebyl rušen vstupováním osob do místnosti v průběhu výslechu, vyzváněním telefonu, vnějším hlukem apod. Tyto rušivé vlivy narušují kontakt vyslychajícího

s vyslychaným a nepříznivě působí na atmosféru výslechu. Určení okruhu osob přítomných při výslechu je do značné míry ovlivněno příslušnými ustanoveními trestního řádu a dalších právních norem.⁷² Zde se jedná především o obhájce, tlumočníka, zákonného zástupce, orgány sociálně právní ochrany dětí, důvěrníka a další. V přípravném řízení je výslech prováděn zpravidla bez přibrání zapisovatele, protokolaci tedy provádí přímo vyslychající. Pro usnadnění práce vyslychajícího je vhodné, zejména v případech složitých a déletrvajících výslechů, zvážit provedení výslechu za účasti zapisovatele i v této fázi trestního řízení.

V rámci přípravy výslechu považují za jeden z nejdůležitějších bodů předvolání osoby, která má být vyslechnuta. Procesní předpis⁷³ upravuje předvolání zpravidla písemně, ale vyloučeno není ani předvolání ústní, a to osobní či telefonické. Vhodný způsob předvolání bude ovlivněn procesním postavením vyslychaného a odhadem jeho osobnosti. Zejména v případě výslechu svědka, ale obdobně i při výzvě k podání vysvětlení (§ 158 odst. 7), je vhodné se s osobou, která má být vyslechnuta, na termínu výslechu předem dohodnout tak, aby vyslychaný mohl předvolání či výzvě ve zvoleném termínu vyhovět. Není pak již rozhodné, zda bude předvolání provedeno písemně či postačí jen ústní forma předvolání. Tímto způsobem je možné nejen zabránit změnám termínu výslechu proto, že se předvolaný nemůže ve stanoveném termínu z důležitého důvodu dostavit, ale zároveň takový způsob předvolání přispívá k formování kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným.

⁷²Např. zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů, zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže.

⁷³ust. § 90, § 98 tr. řádu

5.3 Taktika výslechu

5.3.1 Stadia výslechu

Každý výslech se v zásadě člení do tří etap, kterými jsou úvodní část, souvislé líčení (monologová část výslechu) a kladení otázek (dialogová část výslechu). Nesporným takticky významným momentem pro úspěšnost výslechu je již první kontakt s vyslychaným před samotným započítím výslechu.

V úvodní části výslechu je ověřena totožnost vyslychaného, jsou ověřena jeho osobní data. Vyslychaný je seznámen s předmětem výslechu a svým procesním postavením. Následně je vyslychajícím vyplněna úvodní část protokolu a vyslychaný je poučen o svých právech a povinnostech ve smyslu zákona dle jeho procesního postavení. Další postup je částečně rozdílný dle procesního postavení vyslychaného. U obviněného jsou zjišťovány osobní, rodinné a majetkové poměry a předchozí tresty, u svědka jeho vztah k ostatním účastníkům, k projednávané věci a jiné okolnosti, které by mohly mít vliv na jeho věrohodnost. O těchto specifických otázkách bylo blíže pojednáno v předchozích částech této práce.

Monologovou část výslechu trestní řád předepisuje pro výslech obviněného (§ 92 odst. 2) i svědka (§ 101 odst. 2). Vyslychaný má v tomto stadiu výslechu možnost, aby sám volně vypovídal k tomu, na co si vzpomíná, co považuje za důležité. Jeho výpověď nemá být bezdůvodně přerušována, může však být vyslychajícím požádán o podrobnější vyjádření a upřesnění skutečností, které uvádí. V případě výslechu obviněného má monologová část výslechu význam rovněž pro uplatnění práva na obhajobu, neboť obviněný má právo se vyjádřit ke skutečnostem, které se mu kladou za vinu (§ 33 odst. 1). Kladením otázek bez možnosti samostatného vyličení by bylo omezením tohoto práva. V průběhu monologu má vyslychající možnost se zorientovat v množství informací, kterými vyslychaný disponuje, které považuje za důležité či kterým se vyhnul a na základě těchto poznatků může v další části výslechu formulovat otázky. Do výpovědi vyslychaného vyslychající v této části nezasahuje ani v případě, že je tato výpověď zjevně lživá.

V dialogové části výslechu jsou vyslychajícím pokládány otázky k doplnění, precizování či prověření, nebo odstranění rozporů ve výpovědi učiněné

v předcházejícím stadiu výslechu. Pokládání otázek má několik základních pravidel. Otázky musí být zejména srozumitelné, určité, jasně formulované. Dále nesmí svádět k určité odpovědi a nesmí být úskočné. Z kriminalistického hlediska je důležité, že v případě lhoucích osob je vhodně kladenými otázkami možno dosáhnout zvratu ve výpovědi.

5.3.2 Taktické postupy při výslechu

Základní úlohou výslechu je získání úplných a věrohodných poznatků o prošetřované věci vyslychajícím od vyslychaného. Aby vyslychající mohl tento úkol splnit, musí jednak důsledně dostát zákonem stanoveným pravidlům provádění výslechu, ale zároveň ovládat a při výslechu uplatnit základní taktické postupy výslechu, které kriminalistika doporučuje na základě poznatků psychologie, logiky a zobecněných zkušeností z praxe.

Kriminalistika stanoví celkem 4 základní taktické postupy výslechu, kterými jsou:⁷⁴

- Navázání kontaktu vyslychajícího s vyslychaným
- Analýza výpovědi v průběhu výslechu
- Pomoc vyslychanému při vybavování zdánlivě zapomenutého, překonávání klamných vzpomínek a potíží při reprodukci
- Působení na vyslychaného, aby vypovídal pravdivě

Navázání kontaktu vyslychajícího s vyslychaným a analýza výpovědi v průběhu výslechu se provádějí při každém výslechu. Další dva výše zmíněné postupy jsou postupy zvláštními a uplatňují se pouze v případě, je-li toho při výslechu potřeba.

5.3.2.1 Navázání kontaktu vyslychajícího s vyslychaným

Navázání kontaktu s vyslychaným je rozhodujícím prvkem, který podstatným způsobem rozhoduje o úspěšném provedení výslechu. O úspěchu či neúspěchu často rozhodují první minuty vzájemného kontaktu. Vhodný kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným dokáže ve velké míře kompenzovat chyby

⁷⁴POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. Katedra kriminalistiky a NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. 381 s. S. 137.

pramenící z nevhodného postupu v průběhu výslechu, jako např. opakované přerušování monologu, nepřesně formulované otázky nebo přechod k následující otázce, když vyslýchaný okamžitě nereaguje.⁷⁵ Při navázání kontaktu s vyslýchaným působí několik důležitých faktorů. Navázání kontaktu počíná již vhodným způsobem zajištění přítomnosti vyslýchaného. O této problematice bylo blíže pojednáno v kapitole organizačně materiální příprava výslechu. Dalšími faktory jsou vhodné výslechové prostředí a formování vhodné výslechové situace, vhodná forma seznámení s předmětem výslechu a procesním postavením vyslýchaného, volba vhodného psychologického přístupu podle specifík osobnosti vyslýchaného a v neposlední řadě je důležitým faktorem samotná osobnost vyslýchajícího. Navázání kontaktu nespojujeme jen s úvodní částí výslechu. Jsou výslechové situace, kdy se v počátku kontakt s vyslýchaným nepodaří odpovídajícím způsobem navázat. V takovém případě se o to vyslýchající musí pokoušet v dalším průběhu výslechu.

Při seznámení vyslýchaného s předmětem výslechu a procesním postavením vyslýchaného může vyslýchající volit různou formu. V případě předpokladu pravdivé výpovědi, nebo při výslechu dětí, starých osob nebo osob s nižší mentální úrovní, je vhodné volit méně formální přístup. Naopak úřední forma je vhodná v případě výslechu osoby, u níž je předpoklad, že bude vypovídat nepravdivě, nebo výpověď odmítne.

Osobnost vyslýchajícího je důležitým faktorem pro formování psychologického kontaktu s vyslýchaným. Základním předpokladem je, aby vyslýchající získal důvěru vyslýchaného. Té nejlépe dosáhne korektním přístupem a důsledným respektováním všech právních norem, které průběh výslechu upravují. Vyslýchající nesmí během výslechu říci či podniknout nic, za co by nemohl nést před zákonem odpovědnost. Projevená předpojatost, netrpělivost či lhostejnost průběh výslechu negativně ovlivňují. Vyslýchající by se v přístupu k vyslýchanému neměl uchýlovat k extrémům. Není vhodné, aby dával příliš najevo svou důležitost a odstup, ale na druhé straně by se neměl chovat familiárně a vyjadřovat se žargonem. Pouze silná a důvěru vzbuzující osobnost může vyslýchaného přesvědčit, aby vypověděl pravdu, a dosáhnout tak hlavního smyslu výslechu, tedy získat úplné a věrohodné informace o prošetřované věci.

⁷⁵STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7. S. 110.

5.3.2.2 Analýza výpovědi v průběhu výslechu

Analýza výpovědi probíhá v průběhu celého výslechu, v jeho monologové i dialogové části. Úkolem analýzy je ověřovat věrohodnost a pravdivost výpovědi, t.j. porovnávat ji s ostatními doposud zjištěnými skutečnostmi a důkazy a zároveň prověřovat vnitřní shodu ve výpovědi, tedy odhalovat v ní podstatné rozpory. Zároveň je třeba zjišťovat postoj vyslychaného k předmětu výslechu. Analýza výpovědi umožňuje vyslychajícímu v průběhu výslechu reagovat a ještě v průběhu téhož výslechu vhodně kladenými otázkami výpověď doplnit, nebo přistoupit k některému ze speciálních taktických postupů, tedy pomoci vyslychanému nebo působení na vyslychaného, aby vypovídal pravdivě. Vyslychající by během výslechu neměl sledovat pouze samotnou výpověď vyslychaného, tedy verbální část jeho projevu, ale též jeho projevy neverbální. Nejdůležitějším prostředkem neverbální komunikace je mimika, která vypovídá o aktuálním psychickém stavu vyslychaného podle výrazu tváře. Další složkou neverbální komunikace jsou pohledy, tělesné pohyby nebo tělesný postoj. Projevy neverbální komunikace nejsou pouze indikátorem psychického stavu vyslychaného a věrohodnosti jeho výpovědi, ale mohou být též významným prostředkem ovlivňování vyslychaného. Pro analýzu výpovědi je důležitá zkušenost vyslychajícího, ale také jeho intuice. Změnou taktiky výslechu v jeho průběhu na základě analýzy výpovědi je možné dospět k efektivnímu výsledku. Pokud vyslychaný vypovídá nepravdivě, doporučuje se zjišťovat příčinu této skutečnosti a působit na vyslychaného tak, aby tato příčina byla eliminována.⁷⁶

5.3.2.3 Pomoc vyslychanému při vybavování zdánlivě zapomenutého, překonání klamných vzpomínek a potíží při reprodukci.

Tento taktický postup je využíván zejména v případě výslechu svědků. Pachatelé si průběh trestného činu obvykle pamatují. Výjimkou mohou být pachatelé sériové trestné činnosti, kteří se obdobným způsobem dopustili několika skutků (např. sériové případy vloupání do bytů nebo rekreačních objektů, páchané v delším časovém úseku). U těchto pachatelů se mohou některé skutkové okolnosti překrývat. Předpokladem je, že svědek, případně pachatel (podezřelý nebo obviněný) skutečně chce pravdivě vypovídat, pouze jsou jeho vzpomínky

⁷⁶STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7. S. 114-115.

nepřesné nebo mezerovité, případně tyto vzpomínky nepřesně či neúplně reprodukuje.

Kriminalistikou byly vypracovány některé taktické postupy pro poskytnutí pomoci vyslychaným. Tyto postupy byly vypracovány na základě poznatků psychologie. Mezi základní dílčí taktické postupy zaměřené na pomoc vyslychaným patří například:⁷⁷

- chronologické a detailní líčení události,
- využití vztahu příčiny a následku
- využití vztahu shody a protikladu
- využití mnemotechnických pomůcek (např. nahlédnutí do místopisu obcí při vzpomínání na název obce)
- využití typu paměti konkrétního vyslychaného (paměť, sluchová, zraková...)

Autory odborné literatury jsou zmiňovány i další dílčí taktické postupy.⁷⁸ Těmito postupy jsou například orientovat vyslychaného na vybavení si celkové situace a okolí, počasí, času nebo svých reakcí, dopřát vyslychanému dostatek času k vybavení určitých okolností a další. Důležité je, aby při pomoci vyslychanému nedošlo k jeho sugestivnímu ovlivnění.

5.3.2.4 Působení na vyslychaného aby vypovídal pravdivě

Tento taktický postup se využívá u osob, které z různých příčin nevypovídají pravdu. Není rozhodné, zda se jedná o podezřelého, obviněného nebo svědka. Jedinou přípustnou metodou působení na lhoutího vyslychaného je přesvědčování o neúčelnosti lži. V žádném případě nelze uplatnit jakékoliv formy násilí, hrozby, vydírání, či jiné nezákonné postupy. Přesvědčování je možné nejen čistě verbální formou, ale též předkládáním věcných a listinných důkazů. Při přesvědčování o neúčelnosti lži dochází k psychologickému působení na rozum a city vyslychaného. Při uplatnění tohoto taktického postupu je třeba přihlídnout zejména k charakteru a temperamentu vyslychaného, k jeho věku, vzdělání, životním zkušenostem, zdravotnímu stavu, ale též k druhu vyšetřovaného trestného činu.

⁷⁷POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. Katedra kriminalistiky a NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. 381s. S. 140.

⁷⁸J. Straus

Kriminalistikou byly vypracovány dílčí taktické postupy pro psychologické působení na vyslýchaného, který vypovídá lživě. Jsou jimi:⁷⁹

- *Využití stavu emocionálního napětí.* Vyslýchaný prožívá v průběhu výslechu emocionální napětí. Je v neobvyklém postavení, může pociťovat odpovědnost za výslech, obviněnému či podezřelému hrozí trest. Je výhodné vyslýchaného v tomto emocionálním napětí udržovat. Vyslýchaný by si měl uvědomovat, že se vyslychající na jeho výslech důkladně připravil, naslouchá mu, nad jeho výpovědí přemýšlí a prověřuje ji. Vyslýchanému se tak obtížněji vypovídá nepravda. Svědkovi je vhodné ve správný okamžik připomenout právní důsledky nepravdivé výpovědi. U obviněného či podezřelého je vhodné se v počátku výslechu zaměřit na ty skutečnosti, které jsou již doložené jinými důkazy.
- *Odhalení, objasnění a odstranění příčin nepravdivé výpovědi.* Aby vyslychající mohl na lhoutího vyslýchaného efektivně působit, měl by znát příčinu nepravdivé výpovědi. Proto se musí snažit tyto příčiny během výslechu zjistit. Teprve pak může zvolit formu racionálního působení na vyslýchaného.
- *Stimulace kladných vlastností vyslýchaného.* Pro tuto formu působení je nutné znát osobnost vyslýchaného, tyto znalosti by měl vyslychající získat v rámci přípravy k výslechu. Každý vyslýchaný má některé kladné vlastnosti. Může jít o dosavadní bezúhonnost nebo cit pro spravedlnost. I v případě notorických delikventů lze takové vlastnosti nalézt. Příkladem může být třeba péče o rodinu. Vhodným poukázáním na tyto pozitivní vlastnosti lze vyslýchaného přesvědčit, aby od lživé výpovědi upustil. Tento postup je efektivní zejména u lhoutích svědků, nebo některých prvopachatelů. Z osobní zkušenosti však mohou potvrdit, že je tento postup možno mnohdy s úspěchem použít i v případě opakovaně trestaných recidivistů.
- *Využití vnitřních rozporů ve výpovědi a využití rozporu výpovědi s ostatními důkazy.* Při zjištění prvních rozporů ve výpovědi není vhodné vyslýchaného na tyto rozpory upozorňovat. Vyslýchaný svou nepravdivou výpověď zpravidla

⁷⁹POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. Katedra kriminalistiky a NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. 381 s. S. 142.

dále rozvíjí, čímž v této výpovědi vzniknou významné vnitřní rozpory. Po provedení zápisu výpovědi a její analýze vyslychající těmito rozpory argumentuje a zdůrazní neúčelnost a neudržitelnost takové výpovědi. V případě rozporu výpovědi s ostatními důkazy jsou tyto důkazy vyslychanému předkládány buďto v logickém sledu, postupně s narůstající důkazní hodnotou, je předkládán rozhodující důkaz, nebo jsou důkazy předkládány vcelku. K vyjasnění rozporů může být osoba vylechnuta také znovu. V souvislosti s poukázáním na rozpory je možné argumentovat rovněž nelogičností výpovědi. Vyjasnění rozporů může vést k pravdivé výpovědi svědka, nebo doznání obviněného. Obecně je možno konstatovat, že tento taktický postup selhává u osob s nižší mentální úrovní, které obtížně chápou logické argumenty předkládané vyslychajícím.

5.3.3 Zvláštnosti výslechu obviněného

Postavení obviněného je v trestním řízení specifické. Vypovídá ve vlastní trestní věci a je tou osobou, o jejíž vině a případném trestu se v daném řízení rozhoduje. Je tedy na průběhu a výsledku trestního řízení hluboce zainteresován. Ve většině případů je jeho postoj obranný a snaží se vypovídat tak, aby to bylo pro něho výhodné. Takový přístup obviněného však rozhodně není pravidlem. Rozhodnutí obviněného, zda bude vypovídat pravdu, či lhát a popírat svou vinu, je otázkou jeho motivace. V této motivaci působí vzájemně vlivy emocionální i racionální, t.j. probíhá boj různých pohnutek i boj různých motivů navzájem. Tento psychický proces nesmí být vyslychajícím lhostejný. Vyslychající musí do tohoto boje pohnutek a motivů obviněného aktivně zasahovat a podporovat ty, které mohou přimět obviněného k pravdivé výpovědi.⁸⁰ Je třeba podotknout, že plán výslechu není dogma. Je třeba jej přizpůsobit nastalé situaci. Každý výslech obsahuje racionální i emoční prvky a vyslychající tak musí působit nejen na myšlení, ale i na cítění obviněného. Nejčastějším motivem obranného postoje je u obviněného strach z trestu a jeho následků v podobě zveřejnění a v důsledku toho veřejného odsouzení. Za takovým postojem však může být i stud, obava z objasnění intimní stránky života obviněného, nebo obava z odhalení spolupachatelů či účastníků jím spáchaného trestného činu a jejich případné msty.

⁸⁰PROTIVINSKÝ, Miroslav, MUSIL, Jan a PRERAD, Vladimír. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 125 s. S. 51.

Značnou roli mají rovněž osobní vlastnosti a předchozí zkušenosti obviněného (např. zkušenosti recidivistů z průběhu předcházejících trestních řízení). V neposlední řadě může za motivací obranného postoje obviněného být „majetkový aspekt“, tedy obava z náhrady způsobené škody, ze ztráty zaměstnání a v důsledku toho rapidního snížení životní úrovně.

Ústředním problémem výslechu obviněného je zpravidla odhalení a překonání lži. Popírání viny obviněným je zcela pochopitelné. Je dáno jeho přesvědčením či nadějí, že mu spáchání trestného činu nebude dokázáno. Jiná situace nastává v případě, kdy je spáchání trestného činu obviněným zcela nepochybné, například byl-li přistižen při činu. Cílem výslechu však není doznání obviněného, ale zjištění pravdivých informací. Doznání obviněného má hodnotu pouze tehdy, jedná-li se o doznání skutečného pachatele trestného činu. Dle obecných zkušeností existují tři základní druhy doznání obviněného:⁸¹

- *Doznání z rozvahy*, kdy obviněný zváží důvody pro a proti doznání viny. Takové doznání je ovlivněno zejména rozumem.
- *Doznání „z vnitřního donucení“*, pod tlakem svědomí. Takové doznání je orientováno spíše emotivně.
- *Doznání v afektu*, v silném emocionálním rozrušení. Obviněný není schopen důsledky svého doznání racionálně posoudit. Vypovídá z pocitu zlosti, pomsty, roztrpčení apod.

Každé doznání obviněného je nutno důsledně prověřit. Nikdy totiž nelze vyloučit, že se do postavení obviněného dostane osoba nevinná. V praxi dochází ojediněle i k nepravdivým doznáním a sebeobviněním. Motivace takového jednání je různá. Obviněný může být veden snahou, aby nebyl odhalen a potrestán skutečný viník, zejména pokud mezi nimi existuje osobní vazba, nebo pokud je zainteresovanými osobami hmotně motivován k tomu, aby vzal vinu na sebe. Doznáním k méně závažnému trestnému činu může obviněný rovněž zakrývat svůj závažnější trestný čin a vytvářet si tímto způsobem alibi. Obviněný se může ke lživému doznání vlastní viny uchýlit rovněž pod vidinou získání nějaké výhody. Zejména v případech sériové trestné činnosti může tak být obviněný

⁸¹POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. Katedra kriminalistiky a NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. 381 s. S. 156.

veden snahou vyhnout se vazebnímu stíhání tím, že se dozná k podobným trestným činům, které nebyly na určitém teritoriu dosud objasněny. Teoreticky je možné i nepravdivé doznání obviněného, který nevěří v možnost prokázání své nevinu a chce tímto způsobem dospět k rychlému konci trestního řízení. Na nepravdivé doznání obviněného může mít vliv vazební trestní stíhání. Vazba na obviněného silně psychicky působí zejména v případech, kdy jde o osoby bez předchozí zkušenosti s vazbou či výkonem trestu odnětí svobody. Vytržení z obvyklého prostředí, změna rytmu života a obavy z budoucnosti mohou tak vést obviněného ke zkratovité reakci v podobě nepravdivého doznání ve snaze dosáhnout propuštění na svobodu.

V průběhu výslechu lhoutího obviněného je třeba zvážit důkazní situaci, druh vyšetřovaného trestného činu, jeho závažnost a v neposlední řadě také přihlídnout k osobnosti obviněného. Pokud je k dispozici dostatek důkazního materiálu, je po skončení monologové části výslechu, kde obviněný svou vinu popírá, možné dialogovou část výslechu zahájit předložením tohoto důkazního materiálu obviněnému. Předložení shromážděných důkazů je jedním z nejúčinnějších postupů, jak obviněného přesvědčit o neúčelnosti lži. Důkazy však mohou být obviněnému předloženy až tehdy, když byl k okolnostem, jichž se tyto důkazy týkají, již vyslechnut. Nikdy však nesmí být obviněnému předložen důkaz nespolehlivý, či dosud neproověřený. Pokud by byl takový důkaz nepravdivý, došlo by jen k posílení dosavadního postoje obviněného. Názorná demonstrace důkazního materiálu je vždy účinnější, než jeho pouhé předestření. Předkládání důkazů obviněnému je třeba zadokumentovat v protokolu o výslechu. V průběhu výslechu je třeba rovněž sledovat chování a reakce obviněného. Obviněný zpravidla výslech intenzivně prožívá a jeho fyziologické reakce jsou výraznější. Tyto reakce sice nemají důkazní význam, ale mají význam taktický. Důležité jsou zejména změny stavu obviněného v průběhu výslechu, například v reakci na položenou otázku, nebo snaha vyhnout se líčení určitých okolností. Tyto signály mají význam pro volbu taktiky dalšího průběhu výslechu.

Obviněný může v průběhu výslechu svou výpověď měnit, a to buď úplně, nebo částečně. Pravdivost původní či změněné výpovědi není předem zřejmá. Proto je nutné tyto výpovědi vzájemně porovnávat a srovnávat s ostatními zjištěnými skutečnostmi. Vždy je však třeba zjišťovat motiv změny výpovědi. Obviněný obvykle mění svůj postoj postupně a doznává nejprve dílčí okolnosti, až později přichází doznání úplné. V mnoha případech se však nepodaří dosáhnout

výpovědi ve všech směrech pravdivé. Obviněný může mít snahu svůj podíl na spáchání trestného činu bagatelizovat, nebo se doznat pouze částečně. Vždy je třeba prověřovat, zda je doznání pravdivé. Pro pravdivost doznání hovoří tyto okolnosti:⁸²

- doznání je v souladu s ostatními důkazy,
- v doznání jsou obsažena fakta, která může znát pouze pachatel,
- v doznání jsou informace, které doposud vyslyšajícím nebyly známy, nebo informace, o nichž obviněný neví, že jsou vyslyšajícím známy,
- údaje uváděné obviněným jsou ověřitelné,
- podnět, motiv a forma doznání jsou v souladu,
- nejsou rozpory mezi objektivní a subjektivní stránkou trestného činu, mezi objektivní a subjektivní stránkou doznání.

Každou výpověď obviněného je třeba po provedeném výsledku analyzovat a provést její porovnání s ostatními skutečnostmi a důkazy dosud zjištěnými. Při hodnocení rozporů je třeba brát v úvahu průběh výsledku, obsah a způsob výpovědi, osobnost obviněného a jeho motivaci.

5.3.4 Zvláštnosti výsledku svědka

Svědka má zákonem danou povinnost vypovídat úplnou pravdu a nic nezamlčet (§ 101 odst. 1). Jeho výpověď je však vždy poznamenána určitou mírou subjektivity. Při hodnocení pravdivosti a spolehlivosti svědecké výpovědi je třeba k této skutečnosti přihlížet. Informační obsah svědecké výpovědi může být zkreslen řadou subjektivních, ale i objektivních okolností. Kromě již zmíněného vztahu k obviněnému může být výpověď svědka ovlivněna negativním či pozitivním vztahem svědka k orgánům činným trestním řízení (předchozí špatná zkušenost svědka, nebo naopak přílišná horlivost ve snaze napomoci v objasňování). Svědek může být také ovlivněn jinými výpověďmi svědků či dalšími zjištěnými důkazy, o nichž má informaci. V neposlední řadě může být informační obsah svědecké výpovědi ovlivněn situací na místě činu, tedy jak

⁸²POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. Katedra kriminalistiky a NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. 381 s. S. 162.

svědek objektivně vůbec mohl tuto situaci vnímat (výhledové poměry, vzdálenost, stanoviště svědka, apod.).

Svědci v praxi obvykle chtějí přispět k objasnění trestného činu. Mají zájem vypovídat pravdivě, ale k tomu musí překonat počáteční nervozitu a zábrany. Záleží na tom, jaké podmínky se ze strany vyslychajícího podaří pro svědka vytvořit, aby svou výpověď rozvinul a podal veškeré relevantní informace, kterými disponuje. Výslech musí být prováděn v klidu, bez rušivých vlivů. Vyslychající musí umět svědkovi naslouchat. I v případě, kdy svědek hovoří o skutečnostech, které jsou již vyslychajícímu známé, nesmí to dát svědkovi najevo. Svědek by mohl považovat svou výpověď za zbytečnou a nepřešel by k důležitým detailům. Svědek by měl sdělit vše, co je mu o věci známo, a to se všemi podrobnostmi. Dále má uvést, kde a jak sdělované informace získal, tedy zda je sám vnímal, nebo se o nich dozvěděl od jiných osob, a zároveň kdo může tyto informace potvrdit a jakým způsobem je lze prověřit. Tyto okolnosti jsou důležité pro možnost objektivního hodnocení věrohodnosti a úplnosti výpovědi svědka.

Nepravdivá výpověď svědka je mnohdy obtížněji odhalitelná než lež obviněného, protože zájem svědka na křivé výpovědi nemusí být na první pohled zřejmý. Jednodušší je, pokud svědek vypovídá v rozporu s jinými zjištěnými skutečnostmi a již prověřenými důkazy. Vyslychající se musí zaměřit na zjištění motivace svědka ke křivé výpovědi, aby jej mohl přivést k výpovědi pravdivé. Nepravdivé výpovědi nasvědčují též některé další okolnosti. Pokud svědek přichází k výsledku rozhodnut vypovídat nepravdivě, má svou výpověď zpravidla předem připravenou. Svědek nahrazuje ve své výpovědi skutečnost tím, co si vymyslel. Výpověď však obvykle nemůže být zcela vymyšlená, její části jsou pravdivé. Bývá lživá jen v té části, jejíž pravdivé osvětlení není pro vyslychaného žádoucí. Vymyšlené části výpovědi se pak zpravidla dostávají do rozporu s pravdivou částí výpovědi. K odhalení rozporů mohou posloužit detailní otázky. Lživou výpověď je totiž obtížné předem promyslet do všech podrobností. Pokud svědek vymýšlí lživé odpovědi až v průběhu výsledku, na některé tyto podrobnosti zapomíná. To je možné odhalit případným dalším výsledkem. Pokud svědek zřejmě lže, je vhodné jej i v průběhu výsledku opětovně upozornit na povinnost vypovídat pravdivě a na možné právní následky křivé výpovědi. Obecně platí, že lepší je lež odvrátit v samém počátku. Pokud jsou tvrzení svědka v rozporu s jinými důkazy, je vhodné svědka na tuto skutečnost upozornit a dát

mu možnost jeho tvrzení zvážit dříve, než bude zaprotokolováno. Pokud je však svědek přesvědčen, že jeho nepravdivá výpověď nemůže být odhalena, obvykle na svém tvrzení setrvává. Potom nezbyvá, než lživou výpověď zaprotokolovat a následně nepravdivá tvrzení vyvracet. Pokud svědek mění svou výpověď, obvykle tvrdí, že jeho poslední výpověď je pravdivá. V takovém případě je nutné všechny výpovědi svědka porovnat a přezkoumat jak motivy první výpovědi, tak i důvody vedoucí svědka ke změně výpovědi. Není přitom rozhodující, zda svědek svou výpověď změnil ve prospěch či v neprospěch obviněného.

5.4 Dokumentace výslechu

Průběh každého výslechu je nutné zadokumentovat. Obligatorním způsobem této dokumentace je sepsání protokolu. Obecné náležitosti protokolu uvádí trestní řád v ustanoveních § 55 a následujících, s ohledem na procesní postavení vyslýchaného jsou pak tato obecná ustanovení dále modifikována. Cílem dokumentace výslechu je transformace smyslově vnímané ústní informace a její fixování na hmotném nositeli.⁸³ V protokolu se zaznamenává obsah toho, co je významné pro objasňování, ale též postup, jakým bylo výpovědi dosaženo, zejména co vyslýchaný uvedl sám v monologové části výslechu a co v odpovědích na otázky. Dokumentaci průběhu výslechu je kromě obligatorního protokolu možno provádět ještě dalšími způsoby. V přípravném řízení přichází v úvahu použití zvukového nebo obrazového záznamu. Je-li při provádění výslechu využito videokonferenčního zařízení, pořizuje se obrazový a zvukový záznam vždy.⁸⁴ Na dokumentaci výslechu jsou kladeny značné nároky, neboť je důležitým podkladem jak pro činnost policejních orgánů a státního zástupce v přípravném řízení, tak zejména následně pro činnost soudu. Výpověď tedy musí být zachycena objektivně a přesně, nesmí dojít k jejímu zkreslení stylistickými úpravami ze strany vyslychajícího.

Proces dokumentace výslechu je ovlivňován řadou faktorů. Patří mezi ně osobnost vyslychajícího, jeho odborné znalosti, zkušenosti a schopnost reagovat na změnu výslechové situace, osobnost a chování vyslychaného, možnosti využití

⁸³PROTIVINSKÝ, Miroslav, MUSIL, Jan a PRERAD, Vladimír. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 125 s. S. 110.

⁸⁴ust. § 55a tr. řádu

technických prostředků při výslechu a řada dalších. Je důležité, aby při dokumentaci výslechu byly respektovány určité základní zásady. Patří mezi ně především včasnost, nenahraditelnost, objektivnost a úplnost dokumentace výslechu.⁸⁵

- *Včasnost dokumentace výslechu.* S postupem času dochází ke slábnutí stopy ve vědomí člověka. Z tohoto důvodu je důležité její včasné zachycení a zaznamenání do podoby konkrétního důkazu. Výjimkou je situace, kdy je osoba prožitým traumatem otřesena a bezprostředně po události není schopna objektivní výpovědi.
- *Nenahraditelnost dokumentace výslechu.* Dojde-li k zániku informace ve vědomí konkrétní osoby, nelze ji nijak nahradit.
- *Objektivnost dokumentace výslechu.* Objektivnost dokumentace spočívá v přesném a úplném podchycení informací získaných výslechem určité osoby. Výpověď nelze dokumentovat v rozporu s těmito informacemi.
- *Úplnost dokumentace výslechu.* Jde o jeden ze základních předpokladů objektivního zjištění skutkového stavu. Vyplývá z povinnosti orgánů činných v trestním řízení opatřovat důkazy a další informace svědčící ve prospěch i v neprospěch obviněného.

5.4.1 Protokol o výslechu

Existuje několik způsobů protokolace výslechu. Záleží na rozhodnutí vyslychajícího, který způsob protokolace zvolí. V praxi jde o poměrně složitý problém, který může ve svém důsledku ovlivnit kvalitativní stránku protokolu o výpovědi. Protokolace totiž do jisté míry narušuje plynulý průběh výslechu, jeho atmosféru a vzájemný kontakt mezi vyslychajícím a vyslychaným. Vyslychající musí po určitou dobu udržet v paměti ústní sdělení vyslychaného, a čím je tato doba delší, tím se zvyšuje riziko nepřesné interpretace či zapomenutí některých informací. U vyslychaného zároveň protokolace přerušuje vybavování paměťových stop a rozptyluje jeho soustředění. Není tedy důležitý pouze způsob protokolace výpovědi, ale též moment, kdy k zahájení protokolace přistoupit.

⁸⁵NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. 328s. ISBN 802-7317-036-1. S. 211.

Rozhodnutí vyslychajícího je ovlivněno zejména jeho zkušenostmi, znalostmi a schopnostmi. Měl by vycházet hlavně z předmětu výslechu, z osobnosti a schopností vyslychaného, z jeho procesního postavení apod.

V praxi policejních orgánů se postupně rozvinuly tři základní varianty sepisování protokolu o výslechu, a to:⁸⁶

- *Sepsání protokolu slovo od slova.* Tento způsob není pro vyslychajícího náročný, jeho výhodou je přesnost a úplnost. Narušuje však plynulost výslechu a ztěžuje navázání psychického kontaktu mezi vyslychajícím a vyslychaným. Tento způsob je vhodný zejména v konfliktních výslechových situacích nebo při dokumentaci odborně náročných výpovědí.
- *Sepisování protokolu po částech výslechu.* Vyslychající popíše formou monologu určitý logicky související úsek, nebo samostatný celek. Po skončení každé takovéto části výpovědi je provedena protokolace podle diktátu vyslychajícího. Rozčlenění výslechu do částí je plně v kompetenci vyslychajícího. Měl by však vyslychaného co nejméně přerušovat v okamžiku líčení důležitých skutečností, či v okamžiku, kdy se rozhodne pro doznání. U většiny výslechů je tento způsob protokolace nejvhodnější. Není zcela dokonalý, ale vytváří nejlepší předpoklady pro kvalitní protokolaci výslechu.
- *Sepisování protokolu najednou po skončení ústního výslechu.* Tento způsob je vhodný při dokumentaci kratších výpovědí, skrývá však v sobě nebezpečí zkreslení obsahu výpovědi, obsah protokolu může být vyslychajícím subjektivně ovlivněn. Předpokladem pro tento způsob protokolace je dobrá paměť vyslychajícího. I tak je nezbytné, aby si vyslychající v průběhu ústního výslechu činil poznámky, ze kterých pak protokol zpracovává. Největší výhodou tohoto způsobu protokolace je skutečnost, že výpověď není přerušována.

Pouze malá část výslechů je v celém svém předmětu vyčerpána již v monologové části. Dochází i k situaci, kdy vyslychaným v monologové části

⁸⁶NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. 328s. ISBN 802-7317-036-1. S. 215.

nejsou poskytnuty informace prakticky žádné. Obvykle je tedy zapotřebí klást vyslychanému otázky k upřesnění a doplnění výpovědi. V dialogové fázi výslechu je vhodné položené základní otázky protokolovat doslovně. Tento způsob umožňuje následnou kontrolu, zda pokládané otázky nebyly kapciozní či sugestivní a nedošlo tím k ovlivnění výpovědi nesprávným postupem vyslychajícího. Doslovná protokolace všech otázek je však časově náročná a způsobuje zároveň nepřehlednost textu protokolu. Určitým kompromisem tedy je, že kromě základních otázek jsou zpravidla doslovně protokolovány pouze otázky důležité pro hodnocení věrohodnosti výpovědi a otázky důležité pro kontrolu průběhu výslechu. Takové povahy je většina otázek doplňujících a zpřesňujících.⁸⁷

Po skončení zápisu protokolu je nezbytné vyslychanému umožnit pečlivé přečtení protokolu a provést eventuální doplnění či opravy protokolu dle žádosti vyslychaného. Předložení protokolu k přečtení vyslychanému, či jeho přečtení (hlasitá reprodukce) vyslychanému na jeho žádost, je obligatorní povinností. Případná doplnění či opravy protokolu nesvědčí o špatné práci vyslychajícího, ale naopak o jeho respektu k zákonem stanoveným právům vyslychaného a zájmu na zjištění úplných a objektivních informací.

5.4.2 Zásady protokolace výslechu

Speciální úprava protokolace výslechu je obsažena v ustanovení § 95 tr. řádu. Tímto ustanovením jsou doplněna obecná ustanovení § 55 - 57 tr. řádu o protokolování. Zmíněným ustanovením je upravena protokolace výpovědi obviněného, ale přiměřeně se jej užije též na protokolaci výpovědi osob v dalších procesních postaveních. V přípravném řízení jde např. o výpověď zadržené osoby vyslychané před zahájením trestního stíhání (§ 76 odst. 5), protokolaci výpovědi podezřelého ve zkráceném přípravném řízení (§ 179b odst. 3), nebo protokolaci výpovědi svědka (§ 103). Pokud se obviněný (podezřelý) účastní zvláštních způsobů dokazování (§ 104a - 104e), uplatní se při jejich provádění též specifické požadavky na protokolaci podle § 55 odst. 3 tr. řádu.⁸⁸ Protokol o výslechu je

⁸⁷PROTIVINSKÝ, Miroslav, MUSIL, Jan a PRERAD, Vladimír. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 125 s. S. 119.

⁸⁸ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156. 7., dopl. a přeprac. vyd.* V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0. S. 1427.

důležitý zejména pro správné vyhodnocení důkazu provedeného takovým výsledkem, a to zejména z hlediska jeho důkazní hodnoty, či posouzení zákonnosti jeho opatření a provedení.

Při protokolaci výsledku je třeba dodržovat některé základní zásady, kterými jsou:⁸⁹

- *Výstižnost protokolace.* Výstižností protokolace se rozumí shoda významu písemného jazykového vyjádření zachyceného v protokolu s významem důkazně relevantních částí ústní výpovědi. Absolutní shodu významu ústního a jazykového vyjádření nelze dosáhnout. V zájmu výstižnosti protokolace je nejvhodnější zachovávat doslovnost vyjádření, která nejlépe vyhovuje výstižnému zachycení verbálního obsahu výpovědi. Přípustné je například odstranění stylistických chyb a neobratností, nebo úprava větného pořádku, pokud nemění původní smysl.
- *Objektivnost protokolace.* Obsahem protokolu mohou být pouze fakta, která vyšla v průběhu výsledku najevo. Hrubým porušením této zásady by bylo, pokud by vyslychající do protokolu pojal, co vyslychaný nevyověděl, nebo by naopak vynechal důkazně relevantní část výpovědi. Vyslychající se musí snažit o maximální eliminaci vlastních subjektivních vlivů na důkazně relevantní obsah výpovědi.
- *Autentičnost protokolace.* Do protokolu o výsledku mohou být pojaty pouze informace získané při protokolovaném výsledku. Nesmějí být tedy do něho přenášeny informace získané mimo tento výsledek, zejména obsah předchozích výpovědí téže osoby. Vyslychaný se nemůže pouze omezit na prohlášení, v němž se odkáže na svou předchozí výpověď.⁹⁰
- *Přesnost protokolace.* Musí být zvoleno takové jazykové vyjádření, při němž není možná nejistota při rozhodování o hranicích platnosti vyjádření. Opakem přesného vyjádření je vyjádření vágní (např. vysoký, nízký, rychlý...). Taková vágní vyjádření je třeba kvantifikovat, případně přesnosti vyjádření dosáhnout definováním, popisem, srovnáním, apod.

⁸⁹PROTIVINSKÝ, Miroslav, MUSIL, Jan a PRERAD, Vladimír. *Taktika výsledku v přípravném řízení trestním*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 125 s. S. 113.

⁹⁰Zejména se takto nemůže odkázat na podání vysvětlení.

- *Jednoznačnost protokolace.* Dané vyjádření může připouštět pouze jeden způsob interpretace. Současně je třeba přihlížet ke kontextu tohoto vyjádření. Vyjádření tedy nesmí být z kontextu vytrženo a tento relevantní kontext musí být rovněž zaprotokolován.
- *Zřejmost protokolace.* Z jazykového vyjádření musí být zřejmé, co jím mělo být vyjádřeno. Zejména různé odborné výrazy, technické termíny, žargon či výrazy v dialektu tomuto požadavku nevyhovují. Vyslýchající by měl v průběhu výslechu usilovat o ozřejmení takových výrazů vyslychaným. Pouze tak může význam sdělení plně pochopit i další osoba, která bude z protokolu vycházet.

6. Úvahy de lege ferenda v návaznosti na východiska a principy nového trestního řádu.

V současné době platný a účinný trestní řád pochází z počátku 60. let dvacátého století. V souvislosti se společenskými změnami, k nimž došlo v roce 1989, muselo nevyhnutelně dojít k některým jeho změnám, trestní řád byl od té doby několikrát novelizován. I přes provedené novelizace a změny však tento základní trestněprocesní předpis poplatný době svého vzniku neodpovídá současným potřebám. Trestní řízení je v důsledku platné právní úpravy neefektivní, komplikované a zdlouhavé. Současná úprava rovněž neodpovídá uplatňovaným trendům restorativní justice. Rekodifikace trestního práva procesního je nevyhnutelná.

V březnu roku 2014 zahájila činnost pracovní komise Ministerstva spravedlnosti ČR pro nový trestní řád. Tato komise v listopadu téhož roku schválila „Východiska a principy nového trestního řádu“. Nejde zdaleka o první zahájení prací na rekodifikaci trestního řádu. Předchozí schválené věcné záměry této rekodifikace pocházejí z let 2004 a 2008. Podle základních tezí, zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti ČR, by měly být tyto předchozí věcné záměry při současných pracích na novém předpisu trestního práva procesního využity, nicméně s ohledem na nutnost urychleného přijetí nového trestního řádu nebude nový věcný záměr zpracováván. Nový trestní řád bude základním právním předpisem trestního práva procesního upravujícím obecně trestní řízení, a to ve spojení se zvláštními zákony (zákon č. 218/2003 Sb., o soudnictví ve věcech mládeže, zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, nebo zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních), tento trestní řád bude zároveň organicky navazovat na účinný trestní zákoník, se kterým tvoří koncepční jednotu.⁹¹ Úprava bude kromě jiného zaměřena na vytvoření efektivního systému orgánů působících v trestním řízení - soudu, státního zástupce a policejního orgánu. Zmíněná východiska a principy

⁹¹Justice.cz: *Oficiální server českého soudnictví*, 2015 [online]. Východiska a principy nového trestního řádu. [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

nového trestního řádu obsahují rovněž některé cíle nové právní úpravy. Z těch nejpodstatnějších, vztahujících se k přípravnému řízení, je možno uvést zejména zrychlení trestního řízení ve všech jeho stádiích, posílení významu řízení před soudem na úkor řízení přípravného, či posílení postavení státního zástupce při výkonu dozoru v přípravném řízení. Trestní řízení by mělo být postaveno rovněž na zásadě kontradiktornosti.

Dle návrhu systematiky nového trestního řádu bude trestní řízení rozděleno na dvě základní stadia, a to řízení přípravné (předsoudní stadium) a řízení před soudem (soudní stadium). Přípravné řízení pak bude dále členěno na postup před zahájením trestního stíhání a vyšetřování konané příslušnými policejními orgány. Zvláštní formou přípravného řízení bude i nadále zkrácené přípravné řízení, naopak s rozšířeným přípravným řízením se nepočítá.

Za nejvýznamnější pro budoucí pojetí provádění výsledeků v přípravném řízení považují následující pasáž z textu východisek a principů nového trestního řádu:

Přípravné řízení by mělo zásadně sloužit jen k opatření důkazů potřebných k řádnému zastupování žaloby v řízení před soudem (a k tomu, aby státní zástupce mohl unést formální důkazní břemeno), tzn. k dokumentaci neodkladných a neopakovatelných úkonů, u nichž hrozí nebezpečí jejich zmaření, zničení nebo ztráty důkazu či důkazní hodnoty, popř. úkonů důležitých pro zahájení trestního stíhání a podání obžaloby nebo jiné rozhodnutí v přípravném řízení, stejně tak jako úkonů, jejichž význam pro další řízení je zcela zásadní, byť se nejedná o úkony neodkladné či neopakovatelné, a úkony je třeba vykonat již v přípravném řízení, a proto je nezbytné, aby bylo rychlé a zbytečně nezatěžovalo policejní orgány, které by měly trestnou činnost objasňovat a vyšetřovat skutečně v „terénu“, což bude státní zástupce podle nového znění trestního řádu povinen respektovat.⁹²

S tímto principem zcela souhlasím. Právní úprava představovaná původní podobou trestního řádu z roku 1961 představovala silný typ přípravného řízení, charakterizovaný nadměrným rozsahem dokazování v přípravném řízení, který byl téměř identický s rozsahem dokazování v hlavním líčení, silným vlivem přípravného řízení na výsledky rozhodnutí v hlavním líčení a formální náročností

⁹²Justice.cz: *Oficiální server českého soudnictví*, 2015 [online]. Východiska a principy nového trestního řádu. [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

vyšetřování v přípravném řízení.⁹³ Postupnými novelizacemi, zejména pak novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb., se původní koncepce silného typu přípravného řízení měnila ve prospěch řízení před soudem. Tento vývoj zákonné úpravy se dle mého názoru ubíral správným směrem, neboť těžiště dokazování by mělo spočívat v hlavním líčení, kde se mohou v nejširší míře uplatnit základní zásady trestního řízení, čímž je zároveň posilováno právo obviněného na spravedlivý proces. Úmysl zákonodárce v podobě posilování úlohy řízení před soudem však není zcela v souladu s praxí. Děje se tak zejména díky státním zástupcům, kteří usilují o provedení maxima důkazů ještě před podáním obžaloby. Z pohledu státních zástupců je tato snaha pochopitelná. Zejména v případě svědků často dochází ke ztrátě ochoty před soudem vypovídat a zafixování jejich výpovědi již v přípravném řízení je cestou, jak tomu předejít. Paradoxně tak dochází k tomu, že v rozporu s principy trestního řádu se přípravné řízení stává významově téměř rovnocenným s hlavním líčením. Jedním z důsledků tohoto stavu je rovněž prodlužování doby trvání přípravného řízení. Takovou praxi je třeba normativní formou změnit. Přípravné řízení by v rekonstruované podobě trestního řádu mělo mít ve vztahu k řízení před soudem předběžnou povahu. Prověřování bude zaměřeno na provedení úkonů, které mají rozhodující význam pro odůvodnění zahájení trestního stíhání nebo pro odložení věci. I v rámci prověřování však mají být dostatečně fixovány úkony a jejich výsledky ve formě důkazů, které bude možno použít i v případě následného řízení před soudem. Vyšetřování se bude z hlediska důkazního zaměřovat zejména na doplnění rozhodných důkazních prostředků z hlediska viny a trestu obviněného. Tyto důkazní prostředky musí být plně využitelné i v řízení před soudem. Nebude rozlišováno vyhledání důkazních prostředků před zahájením trestního stíhání a po něm. Pro provádění výslechu v přípravném řízení je významné, že by mělo dojít ke zjednodušení stávající široké škály zachycování důkazů, spočívajících ve výpovědích osob, popř. údajů o jejich nositelích. V současné době často dochází k tomu, že stejná osoba je nejprve předvolána k podání vysvětlení, následně k výslechu svědka ve stadiu přípravného řízení a do třetice k výslechu svědka v hlavním líčení. Tento stav je neudržitelný zejména proto, že má na svědka

⁹³JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9. S. 500.

značně demotivující vliv. Odlišnost nové právní úpravy by měla spočívat v tom, že zápis o výpovědi nebude mít formu protokolu o výsledku, ale pouze formu záznamu o tom, co policejní orgán zjistil rozhovorem s určitou osobou. Po posouzení závažnosti této informace bude rozhodnuto, zda má smysl provádět výsledky této osoby před soudem. Je otázkou, zda se tímto způsobem podaří zabránit nadbytečné duplicitě provádění výsledku stejné osoby. Již podle současné právní úpravy⁹⁴ policejní orgán podobným způsobem po pohovoru s osobou, která je relevantním způsobem spojena s trestným činem, sepisuje úřední záznam o podaném vysvětlení, jehož obsah slouží státnímu zástupci a obviněnému ke zvážení, zda osobu, která vysvětlení podala, vyslechnout v dalším průběhu trestního řízení jako svědka a soudu k úvaze, zda takový důkaz provede. I nadále bude možné provést v přípravném řízení zásadní výsledky mající vliv na další řízení, neboť státní zástupce musí mít možnost tímto způsobem zajistit a provést důkazy tak, aby byl v řízení před soudem schopen unést formální důkazní břemeno.

Účast obhajoby při provádění úkonů přípravného řízení bude omezena na zásadní úkony procesní povahy, které mají bezprostřední význam pro dokazování v řízení před soudem (výslech obviněného, svědků, neodkladné a neopakovatelné úkony apod.). Nově by měl trestní řád vymezovat kritéria posouzení absolutní a relativní neúčinnosti důkazů a nepřípustnosti důkazů. Jde o tzv. vylučovací normy, které v současné právní úpravě absentují.

Východiska a principy nového trestního řádu jsou ve srovnání s věcnými záměry zákona (trestního řádu) z let 2004 a 2008 dokumentem poměrně strohým a mnohem méně podrobným. Podle základních tezí, zveřejněných Ministerstvem spravedlnosti ČR, by měly být tyto předchozí věcné záměry při tvorbě nového trestního řádu využity. V žádném z těchto dokumentů však není řešena například otázka přítomnosti právního zástupce (advokáta) svědka u výsledku. Tato otázka je doposud řešena pouze judikaturou⁹⁵ a s ohledem na její závažnost považuji za potřebnou její zákonnou úpravu.

Osobně nejsem přesvědčen o tom, že by nový trestní řád měl být za každou cenu novátorský v každém ohledu. Dlouhodobě osvědčené instituty by měly

⁹⁴ust. § 158 odst. 6 tr. řádu

⁹⁵např. nález Ústavního soudu, II. ÚS 386/2004

zůstat zachovány. Cílem by mělo být vytvoření takového procesního předpisu, který umožní efektivní a rychlé objasňování trestné činnosti, a to za předpokladu důsledného dodržování občanských práv a svobod nejen obviněných, ale též poškozených a dalších osob zúčastněných na trestním řízení. Za nejzákladnější tezi považuji přenesení těžiště trestního procesu do řízení před soudem, neboť právě zde mohou obviněný i poškozený svá práva nejlépe uplatnit. Přípravné řízení by mělo sloužit k zajištění důkazů pro to, aby státní zástupce podanou obžalobu před soudem obhájil.

7. Závěr

Ve své diplomové práci jsem se pokusil přiblížit problematiku výsledku prováděného v rámci přípravného řízení z pohledu dvou určujících vědních disciplín, které tento fenomén ovlivňují, a to trestního práva a kriminalistické taktiky. Nejvýznamnější metody kriminalistické praktické činnosti, mezi něž výslech bezpochyby patří, jsou pro potřeby trestního řízení reglementovány trestním řádem. Kriminalistika obecně má k trestnímu právu procesnímu velice blízko. Jak kriminalistika, tak i trestní právo procesní usilují o to, aby v pozitivním smyslu ovlivnily činnost orgánů činných v trestním řízení. Trestní právo procesní tak činí metodou právní regulace. „Procesní normy upravují především takové metody odhalování a vyšetřování trestných činů, které obsahují kolizní prvek, protože zasahují do sféry občanských práv a svobod. Právo obsahuje závazná pravidla řešení takových kolizních situací a vybavuje příslušné státní orgány donucovací mocí tam, kde celospolečenský zájem na potírání kriminality je silnější, než zájem na ochraně občanských práv a svobod.“⁹⁶ Obsah procesních norem je však potřeba uvést do života praktickou činností orgánů činných v trestním řízení, v přípravném řízení pak zejména činností policejních orgánů.

Právní norma sama o sobě je svou povahou příliš rigidní a formální, než aby mohla detailně postihnout všechny operace potřebné pro odhalení a dokázání trestného činu. Pokud bychom se snažili na veškeré variabilní skutkové okolnosti trestné činnosti reagovat legislativou, vedla by tato snaha k zahlcení a nepřehlednosti systému trestněprocesních norem, k potřebě častých novelizací a ve svém důsledku by byl takový postup kontraproduktivní. Tam, kde dochází k zásahům do sféry občanských práv a svobod, musí být orgánům činným v trestním řízení procesními předpisy stanoveny určité meze, ve kterých se mohou pohybovat. Reálná činnost orgánů činných v trestním řízení je však mnohem obsáhlejší, než jak ji upravuje trestní řád.

⁹⁶MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583 s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9. S.8.

Žádný zákon nemůže postihnout široké spektrum situací, v nichž mají být aplikovány kriminalisticko-taktické metody a postupy. Trestní řád upravuje toliko zákonný postup orgánů činných v trestním řízení, nikoliv však používání taktických metod a postupů. Vztah taktických metod a postupů s požadavky zákona je nepřímý, zprostředkovaný. Jednoznačně jsou za nezákonné považovány postupy založené na násilí, lsti a klamu.⁹⁷

Organizační či taktické aspekty prověřování a vyšetřování tedy nejsou trestním řádem upraveny, jsou však předmětem zájmu kriminalistiky. Kriminalistika by měla vnášet do činnosti orgánů činných v trestním řízení prvky svého empirického a vědeckého poznání, vnést do této činnosti efektivitu a zbavit ji rysů nahodilosti a živelnosti. Vždy je však třeba pamatovat na pravidlo, že kriminalistické metody musí bezpodmínečně respektovat kogentní právní předpisy. Zákonnost je nejdůležitější podmínkou uplatňování kriminalisticko-taktických metod.

Vzájemné ovlivňování trestního práva a kriminalistiky je však obousměrné. Příkladem ovlivnění trestního práva procesního kriminalistikou může být například zařazení tzv. zvláštních způsobů dokazování (konfrontace, rekognice, vyšetřovací pokus, rekonstrukce, prověrka na místě) do trestního řádu (§ 104a - 104e) novelou provedenou zákonem č. 265/2001 Sb. Do citované novely trestního řádu byl postup pro provádění těchto úkonů odvozován z ustanovení o výslechu, případně ohledání. Zařazením do trestního řádu se z těchto úkonů staly samostatné důkazní prostředky.

Doporučení kriminalistiky nejsou právně závazná, své místo si musí vybojovat pozitivními výsledky praktického uplatňování. Jejich nedodržování však může mít závažné právní důsledky v podobě neobjasnění trestného činu. Bezprostřední spojitost mezi kriminalistikou a trestním právem procesním je tedy zřejmá. Existence kriminalistiky by nebyla myslitelná bez práva, naopak realizace trestněprávních norem by nebyla úspěšná bez aplikace poznatků kriminalistiky.

V úvodu práce jsem si vytkl za cíl vymezit současnou právní úpravu provádění výslechu v přípravném řízení, charakterizovat způsob, jakým kriminalistika na tuto právní úpravu reaguje a popsat metody, postupy, či

⁹⁷PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 459s. ISBN 978-80-7380-490-9. S. 88.

praktická doporučení, které kriminalistika pro provádění výslechu stanoví a kterými zároveň přispívá k naplňování zásady spravedlivého procesu. V průběhu zpracování diplomové práce jsem se snažil přiblížit zejména praktická hlediska provádění výslechu, s nimiž se každý vyslýchající nepochybně setká. Právě zaměření na praktickou činnost vyslýchajícího považuji za hlavní přínos této práce. V první části práce jsem z důvodu systematiky průběhu trestního řízení zvolil možná poněkud netradiční rozdělení na výslechy prováděné v rámci postupu před zahájením trestního stíhání (prověřování) a výslechy prováděné v rámci vyšetřování. Specifický institut podání vysvětlení jsem ponechal zařazený v rámci postupu před zahájením trestního stíhání i přes to, že orgány činné v trestním řízení jsou oprávněny podání vysvětlení vyžadovat v celém průběhu přípravného řízení. Samostatně je pojednáno o výslechu dítěte, výslechu prováděném v rámci zvláštních způsobů dokazování, výslechu znalce a výslechu oběti trestného činu.

V části práce věnované kriminalisticko-taktickému pohledu na výslech jsem se po úvodním popisu některých psychologických aspektů výslechu a výpovědi snažil postihnout zejména praktickou stránku provádění výslechu.

S ohledem na omezený rozsah práce jsem se zaměřil převážně na výslech obviněného a svědka. Tyto výslechy jsou v rámci přípravného řízení v praxi nejčastěji prováděné a tím i nejdůležitější. Některým tématům souvisejícím s prováděním výslechu v přípravném řízení jsem se právě z důvodu omezeného rozsahu práce věnovat nemohl. Takovým tématem je například provádění výslechu osoby oznamující trestný čin, které je velmi zajímavé z kriminalisticko-taktického hlediska, stejně jako v této práci jen okrajově zmíněná problematika výslechu dětí.

K diplomové práci jsou pro názornost přiloženy formuláře protokolů o výslechu obviněného a výslechu svědka, používané policejními orgány v rámci přípravného řízení. Zvažoval jsem na tomto místě zařadit kopie pořízených protokolů z trestních spisů, avšak zařazením těchto protokolů do diplomové práce mohlo dojít k rozporu s trestním řádem.⁹⁸

⁹⁸ust. § 8a - 8d tr. řádu, § 65 tr. řádu

Summary

The graduation thesis deals with the issue of interrogation in terms of criminal law and criminalistics tactics. It also presents recommendations of forensic psychology which as a supportive discipline of the criminalistics tactics recognizes and develops psychological aspects of interrogation. This multidisciplinary view is determining for complex elaboration of the given issue. The basic rules of conducting interrogation as a procedural action are defined by criminal law. However, following these rules is not the only aspect that guarantees achievement of the goal of interrogation which means to obtain a full and credible testimony. Methods and procedures used to acquire the information from person's mind belong to the topics which are examined by criminalistics, specifically its sub discipline - criminalistics tactics. The thesis presents the issue of interrogation in the phase of preliminary proceedings. In this key phase should be searched for appropriate proofs which clarify all basic facts relevant to judge the case. The main goal of the thesis is to define current legislation of conducting interrogation in preliminary proceedings, to describe the method how the investigator responds to the legislation and to present methods, procedures or practical recommendations which are determined by the investigator while conducting interrogation. These above mentioned aspects also contribute to accomplish the principles of a fair trial.

The thesis contains two main parts. The first one describes the criminal view on interrogation and the other one depicts criminal tactical view. Despite this division, it is obvious that these above mentioned views partly blend. Besides the introduction and the conclusion, the thesis is divided into five chapters which are further divided into subchapters. The introductory chapters deal with the definition of interrogation, preliminary proceedings and their process. The criminal part presents interrogation within verification and investigation. The issue is divided according to a procedural status of a questioned person. The thesis separately elaborates the interrogation of the victim of the crime. The criminal tactical part deals with psychological aspects of interrogation, preparation and documentation of interrogation. The conclusion focuses on *de lege ferenda* considerations in connection with solutions and principles of the new criminal procedure.

Seznam použité literatury:

Knižní literatura

CÍSAŘOVÁ, Dagmar et al. *Trestní právo procesní*. 4., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Linde, 2006. 871 s. Vysokoškolské právnické učebnice. ISBN 80-7201-594-X.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Forenzní psychologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2004. 431 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86473-86-4.

ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Kriminální psychologie*. 1.vydání. Praha: Eurounion, 1998. 255 s. ISBN 80-85858-70-3.

CHMELÍK, Jan a kol. *Rukověť kriminalistiky*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 532 s. ISBN 80-86898-36-9.

CHMELÍK, Jan a kol. *Trestní řízení*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014. 509 s. Monografie. ISBN 978-80-7380-488-6.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo procesní: podle stavu k 1.4.2013 včetně změn vyplývajících ze zákona č. 45/2013 Sb.* Vyd. 3. Praha: Leges, 2013. 864 s. Student. ISBN 978-80-87212-92-9.

JELÍNEK, Jiří a kol. *Zákon o obětech trestných činů, komentář s judikaturou*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2013. 264 s. ISBN 978-80-87576-49-6.

MUSIL, Jan a kol. *Kurs trestního práva: trestní právo procesní*. 3. přeprac. a dopl. vyd. Praha: C.H. Beck, 2007. xlix, 1166 s. Právnické učebnice. ISBN 978-80-7179-572-8.

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. Vyd. 1. Praha: C.H. Beck, 2001. xx, 512s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-362-0.

MUSIL, Jan, KONRÁD, Zdeněk a SUCHÁNEK, Jaroslav. *Kriminalistika*. 2., přeprac. a dopl. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2004. xxiii, 583s. Beckovy mezioborové učebnice. ISBN 80-7179-878-9.

NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika pro policisty*. Praha: Eurounion, 2004. 328s. ISBN 802-7317-036-1.

NĚMEC, Miroslav. *Výslech a taktika jeho provádění ve speciální výslechové místnosti*. Vyd.1. Praha: Policejní akademie ČR, 2003.136s. ISBN 80-7251-141-6.

PJEŠČAK, Ján aj. *Kriminalistika: učebnice pro právnické fak.* 3. vyd. Praha: Naše vojsko, 1986. 297 s.

PORADA, Viktor a kol. *Kriminalistika: (teorie, metody, metodologie)*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2014.459s. ISBN 978-80-7380-490-9.

PROTIVINSKÝ, Miroslav, MUSIL, Jan a PRERAD, Vladimír. *Taktika výslechu v přípravném řízení trestním*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství,1987.125 s.

SPURNÝ, Joža. *Psychologie výslechu*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2010. 154 s. ISBN 978-80-7380-153-3.

STRAUS, Jiří a kol. *Kriminalistická taktika*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2005. 278 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 80-86898-40-7.

ŠÁMAL, Pavel. *Přípravné řízení trestní*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 1997. xxiv, 991 s. Beckovy příručky pro právní praxi. ISBN 80-7179-087-7.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. I., § 1-156*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xxii, 1898 s. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád: komentář. II., § 157-314*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. xii s., s. 1899-3730. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

ŠÁMAL, Pavel et al. *Zákon o soudnictví ve věcech mládeže: komentář*. 1. vyd. Praha: C.H. Beck, 2004. xxii, 1043 s. Komentované zákony. ISBN 80-7179-829-0.

Kriminalistika. II, Úvod do kriminalistiky a kriminalistickotechnické metody odhalování, vyšetřování a předcházení trestné činnosti. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1984. 176 s.

POLICEJNÍ AKADEMIE ČESKÉ REPUBLIKY. Katedra kriminalistiky a NĚMEC, Miroslav. *Kriminalistická taktika*. 1. vyd. Praha: Policejní akademie ČR, 1993. 381 s.

Odborné články

ČÍRTKOVÁ, L. Základy psychologie výslechu. *Kriminalistický sborník*, 2000, č. 3. s. 33.

GALO, Dušan. Institut anonymního svědka, jeho využití v trestním řízení a postavení tohoto institutu v systému trestního práva v kontextu jeho základních zásad. *Státní zastupitelství*, 2013, č. 4, s. 42.

VANTUCH, Pavel. K obhajobě podezřelého zadrženého policejním orgánem. *Trestní právo*, 2012, č. 2, s. 12.

VANTUCH, Pavel. K současnému stavu ochrany svědků a osob podávajících vysvětlení. *Trestní právo*, 2012, č. 9, s. 8.

VANTUCH, Pavel. Může být znalec, který vypracoval posudek pro stranu obhajoby, vyslechnut soudem jako svědek? *Bulletin advokacie*, 2012, č. 6, s. 17.

VANTUCH, Pavel. Výpověď obviněného, jeho vyjádření k obvinění a přerušování výslechu. *Bulletin advokacie*, 2004, č. 11, s. 31.

VARVAŘOVSKÝ, Pavel. Také svědek má právo na právní pomoc. *Právní fórum*, 2005, č. 4.

Ostatní použité prameny:

Ústavní normy:

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Usnesení č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky

Zákony:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)

Zákon č. 36/1967 Sb., o znalcích a tlumočnících

Zákon č. 85/1996 Sb., o advokacii

Zákon č. 209/1997 Sb., o poskytnutí peněžité pomoci obětem trestné činnosti a o změně a doplnění některých zákonů

Zákon č. 137/2001Sb., o zvláštní ochraně svědka a dalších osob v souvislosti s trestním řízením a o změně zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů

Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů

Zákon č. 412/2005 Sb., o ochraně utajovaných informací a o bezpečnostní způsobilosti.

Zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim

Zákon č. 45/2013 Sb., o obětech trestných činů a o změně některých zákonů

Zákon č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

Judikatura Ústavního soudu

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20.10.2004, II. ÚS 386/2004

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 17.12.2007, I. ÚS 375/2006

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12.7.2012, III. ÚS 1806/2009

Judikatura obecných soudů

Rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 27.3.2012, sp. zn. 7 Tdo 347/2012

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 26.7.2001, sp. zn. 2 To 94/2001

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze ze dne 15.1.2004, sp. zn. 2 To 191/2003

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 9.3.2011, sp. zn. 5 To 54/2011

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 4.9.2013, sp. zn. 3 To 355/2013

Rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 26.3.2014, sp. zn. 7 To 104/2014

Rozhodnutí Krajského soudu v Českých Budějovicích ze dne 9.10.2002, sp. zn. 3 To 666/2002.

Rozhodnutí Krajského soudu v Plzni ze dne 4.12.1997, sp. zn. 7 To 672/97

Rozhodnutí Městského soudu v Praze ze dne 9.7. 2002, sp. zn. 7 To 220/2002

Další prameny:

Justice.cz: Oficiální server českého soudnictví, 2015 [online]. Východiska a principy nového trestního řádu. [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

Justice.cz: Oficiální server českého soudnictví, 2015 [online]. Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním z roku 2004. [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

Justice.cz: Oficiální server českého soudnictví, 2015 [online]. Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním z roku 2008. [cit. 2.3.2015]. Dostupné z: <http://portal.justice.cz/Justice2/MS/ms.aspx?o=23&j=33&k=4980&d=281460>

Seznam použitých zkratk:

Č.j.	číslo jednací
Sb.	Sbírka zákonů podle § 9 zákona č. 309/1999 Sb., o sbírce zákonů a sbírce mezinárodních smluv
sp. zn.	spisová značka
tr. řád	trestní řád, zákon č. 140/1961 Sb.
tr. zákoník	trestní zákoník, zákon č. 40/2009 Sb.
ust.	ustanovení zákona

Tam, kde je v textu práce uvedeno číslo paragrafu v závorce bez bližšího označení zákona, jedná se o ustanovení zákona č. 140/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).

Seznam příloh:

1. Formulář protokolu o výsledku obviněného
2. Formulář protokolu o výsledku svědka

Příloha č. 1

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje

Č. j.

.....
Počet stran:

Protokol o výslechu obviněného

V dne v hodin byl zahájen výslech obviněného

Jméno, příjmení:

Dřívější příjmení:

Místo narození, okres, kraj:

Datum narození:

Průkaz totožnosti:

Národnost:

státní příslušnost:

osobní stav:

Trvalý pobyt:

tel.:

Zdržuje se:

tel.:

Adresa pro účely doručování:

tel.:

Adresa zaměstnavatele:

Zaměstnání a postavení v něm:

Místo zaměstnání:

Počet zaměstnání v posledních dvou letech:

Vzdělání:

Majetkové poměry:

Čistý měsíční příjem:

Otec:

Matka:

Manžel (druh):

Sourozenci:

Děti:

V minulosti vyslýchán pro trestný čin: kolikrát

Dřívější tresty:

Obviněnému bylo doručeno usnesení o zahájení trestního stíhání ze zločinu
podle § trestního zákoníku dne

2. strana protokolu o výslechu obviněného

Poučení obviněného:

Podle § 33 odst. 1 trestního řádu máte právo vyjádřit se ke všem skutečnostem, které se vám kladou za vinu a důkazům o nich, nejste však povinen vypovídat. Můžete uvádět okolnosti a důkazy sloužící k vaší obhajobě, činit návrhy, podávat žádosti a opravné prostředky. Máte právo zvolit si obhájce a s ním se radit i během úkonů prováděných orgánem činným v trestním řízení. S obhájcem se však v průběhu svého výslechu nemůžete radit o tom, jak odpovědět na již položenou otázku. Můžete žádat, abyste byl vyslýchán za účasti svého obhájce, a aby se obhájce zúčastnil i jiných úkonů přípravného řízení (§ 165 trestního řádu). Jste-li ve vazbě nebo výkonu trestu odnětí svobody, můžete s obhájcem mluvit bez přítomnosti třetí osoby.

Podle § 33 odst. 5 trestního řádu, v případě zatčení či zadržení, máte právo na naléhavou lékařskou pomoc. Dále máte právo nechat vyrozumět konzulární úřad a rodinného příslušníka nebo jinou fyzickou osobu, u nichž uvedete údaje potřebné k vyrozumění, v případě, že budete vzat do vazby. Na svobodě můžete být omezen 24 hod u zatčení a 48 hod u zadržení. Po uplynutí těchto lhůt musíte být propuštěn nebo odevzdán soudu.

Podle § 91 odst. 1 trestního řádu, je-li vedeno řízení pro trestný čin, u něhož lze sjednat dohodu o vině a trestu, může obviněný za přítomnosti obhájce sjednat se státním zástupcem dohodu o vině a trestu, kterou schvaluje soud. Je-li sjednána dohoda o vině a trestu, obviněný se vzdává práva na projednání věci v hlavním líčení a práva podat odvolání proti rozsudku, kterým soud schválil dohodu o vině a trestu, s výjimkou případu, kdy takový rozsudek není v souladu s dohodou o vině a trestu, s níž souhlasil. Podle § 175a odst. 8 trestního řádu dohodu o vině a trestu nelze sjednat v řízení o zvlášť závažném zločinu a v řízení proti uprchlému.

Podle § 92 odst. 2 trestního řádu máte možnost se k obvinění podrobně vyjádřit, zejména souvisle vylíčit skutečnosti, které jsou předmětem obvinění, uvést okolnosti, které obvinění zeslabují či vyvracejí a nabídnout o nich důkazy.

Podle § 92 odst. 3 trestního řádu Vám mohou být kladeny otázky k doplnění výpovědi nebo odstranění neúplností, nejasností a rozporů. Otázky musí být kladeny jasně a srozumitelně bez předstírání klamavých a nepravdivých okolností; nesmí v nich být naznačeno, jak na ně odpovědět.

Podle § 93 odst. 1 trestního řádu vám může být dovoleno, aby dříve než dáte odpověď, jste nahlédl do písemných poznámek, které musíte vyslychajícím, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí.

Podle § 33 odst. 2 trestního řádu osvědčíte-li, že nemáte dostatek prostředků, abyste si hradil náklady obhajoby, rozhodne předseda senátu a v přípravném řízení soudce, že máte nárok na obhajobu bezplatnou nebo za sníženou odměnu. Podle § 33 odst. 3 trestního řádu podáváte v přípravném řízení návrh na rozhodnutí o obhajobě bezplatné nebo za sníženou odměnu včetně příloh, jimiž prokazujete jeho důvodnost, prostřednictvím státního zástupce, v řízení před soudem pak prostřednictvím soudu, který koná řízení v prvním stupni.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) trestního řádu máte za povinnost uvést adresu pro účely doručování písemností určených k vašim rukám.

Podle § 65 odst. 1 trestního řádu máte právo nahlížet do spisů, činit si z nich výpisky a poznámky a na svoje náklady si pořizovat kopie spisů a jejich částí. Podle § 65 odst. 2 trestního řádu vám může toto právo policejní orgán ze závažných důvodů odepřít, důvod odepření, pokud o to požádáte, přezkoumá státní zástupce. Práva dle § 65 odst. 1 trestního řádu nelze odepřít obviněnému a obhájci, jakmile byli upozorněni na možnost prostudovat spis a při sjednání dohody o vině a trestu.

Podle § 157a odst. 1 trestního řádu máte právo kdykoli v průběhu přípravného řízení žádat státního zástupce, aby byly odstraněny průtahy v řízení nebo závady v postupu policejního orgánu.

Podle § 165 odst. 1 trestního řádu se můžete se souhlasem policejního orgánu zúčastnit vyšetřovacích úkonů a klást otázky vyslychaným svědkům.

Podle § 95 odst. 2 trestního řádu máte právo, aby Vám po skončení výslechu byl protokol předložen k přečtení nebo požádáte-li o to, musí Vám být přečten. Máte právo žádat, aby byl protokol doplněn nebo aby v něm byly provedeny opravy v soulase s vaší výpovědí. Podle § 95 odst. 3 trestního řádu protokol o výslechu, který byl prováděn bez přítomnosti zapisovatele, je nutno před podpisem předložit k přečtení nebo přečíst za přítomnosti nezúčastněné osoby. Máte-li proti obsahu protokolu námitky, je nutno je projednat v přítomnosti přítomné osoby a výsledek pojmout do protokolu.

Podle § 66 odst. 1 trestního řádu Vás dále poučuji o tom, že kdo přes předchozí napomenutí ruší řízení, nebo kdo se k soudu, státnímu zástupci nebo policejnímu orgánu chová urážlivě nebo kdo bez dostatečné omluvy neuposlechne příkazu nebo nevyhoví výzvě, které mu byly dány podle trestního řádu, může být v přípravném řízení státním zástupcem nebo policejním orgánem potrestán pořádkovou pokutou do 50 000,- Kč.

3. strana protokolu o výslechu obviněného

Podle § 345 odst. 1 trestního zákoníku je trestné, obviníte-li živě jiného ze spáchání trestného činu, podle § 345 odst. 2 tr. zákoníku je trestné, obviníte-li živě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání.

Podle § 307 odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného soud a v přípravném řízení státní zástupce podmíněně zastavit trestní stíhání, jestliže se obviněný k trestnému činu doznal, nahradil škodu, pokud byla činem způsobena, nebo s poškozeným o její náhradě uzavřel dohodu anebo učinil jiná potřebná opatření k její náhradě, vydal bezdůvodně obohacení činem získané, nebo s poškozeným o jeho vydání uzavřel dohodu, anebo učinil jiná vhodná opatření k jeho vydání a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu, lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující.

Podle § 307 odst. 2 trestního řádu, je-li to odůvodněno povahou a závažností spáchaného přečinu, okolnostmi jeho spáchání anebo poměry obviněného, soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodne o podmíněném zastavení trestního stíhání pouze tehdy, pokud obviněný splní podmínky uvedené v § 307 odst. 1 trestního řádu a zaváže se, že se během zkušební doby zdrží určité činnosti, v souvislosti s níž se dopustil přečinu, nebo složí na účet soudu a v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžitou částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a vzhledem k osobě obviněného, s přihlédnutím k jeho dosavadnímu životu a k okolnostem případu lze důvodně takové rozhodnutí považovat za dostačující. Podle § 307 odst. 3 trestního řádu se zkušební doba stanoví na dobu 6 měsíců až 5 let.

Podle § 309 odst. 1 trestního řádu v řízení o přečinu může se souhlasem obviněného a poškozeného soud a v přípravném řízení státní zástupce rozhodnout o schválení narovnání a zastavit trestní stíhání, jestliže obviněný prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán a nejsou důvodné pochybnosti o tom, že jeho prohlášení bylo učiněno svobodně, vážně a určitě, uhradí poškozenému škodu způsobenou přečinem, nebo učiní potřebné úkony k její úhradě, případně jinak odčiní újmu vzniklou přečinem, vydá bezdůvodně obohacení získané přečinem nebo učiní jiná vhodná opatření k jeho vydání a složí na účet soudu, nebo v přípravném řízení na účet státního zastupitelství peněžní částku určenou státu na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti podle zvláštního právního předpisu, a tato částka není zřejmě nepřiměřená závažnosti přečinu, a považuje-li takový způsob vyřízení věci za dostačující vzhledem k povaze a závažnosti spáchaného činu, k míře, jakou byl přečinem dotčen veřejný zájem, k osobě obviněného a jeho osobním a majetkovým poměrům.

Podle § 2 odst. 14 trestního řádu máte právo užívat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o kterém uvedete, že jej ovládáte.

Podle § 28 odst. 1 trestního řádu neuvedete-li jazyk, který ovládáte, nebo uvedete-li jazyk či dialekt, který není jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem a pro takový jazyk nebo dialekt není zapsána žádná osoba v seznamu tlumočnicků, ustanoví vám orgán činný v trestním řízení tlumočnicka pro jazyk vaší národnosti nebo úřední jazyk státu, jehož jste občanem. Využijete-li právo uvedené v § 2 odst. 14 trestního řádu, přibráný tlumočnick přetlumočí na vaši žádost i vaši poradou s obhájcem v průběhu procesních úkonů.

Podle § 28 odst. 2 trestního řádu, za podmínek uvedených v odstavci 1, je třeba obviněnému písemně přeložit i usnesení o zahájení trestního stíhání, usnesení o vazbě, usnesení o nařízení pozorování obviněného ve zdravotnickém ústavu, obžalobu, dohodu o vině a trestu a návrh na její schválení, návrh na potrestání, rozsudek, trestní příkaz, rozhodnutí o odvolání a o podmíněném zastavení trestního stíhání; to neplatí, jestliže obviněný po poučení prohlásí, že pořízení překladu takového rozhodnutí nepožaduje.

Podle § 28 odst. 4 trestního řádu, za podmínek uvedených v odstavci 1, je třeba obviněnému písemně přeložit i písemnost neuvedenou v odstavci 2, je-li to zapotřebí pro zaručení spravedlivého procesu, zejména pro řádné uplatnění práva na obhajobu, a to v rozsahu určeném policejním orgánem činným v trestním řízení, který je zcela nezbytný k seznámení obviněného se skutečnostmi, které jsou mu kladeny za vinu. Namísto písemného překladu podle věty první lze písemnost nebo její podstatný obsah přetlumočit. O nevyhovění odůvodněného návrhu podle odstavce 4, rozhodne orgán činný v trestním řízení, který řízení vede, usnesením.

Podle § 28 odst. 6 trestního řádu, za podmínek uvedených v odstavci 1, je třeba osobě, která je zatčena či zadržena, bez zbytečného odkladu přeložit též poučení o jejích právech (§33 odst. 6 a §76 odst. 5 trestního řádu).

Podle § 36 odstavce písmeno trestního řádu musíte mít obhájce. Pokud si obhájce do hodin dne nezvolíte sám, nebo nebude-li vám v této době zvolen příbuzným v pokolení přímém, sourozencem osvojitelem, osvojcem, manželem, partnerem, druhem nebo zúčastněnou osobou (§ 37, § 38 trestního řádu), bude vám obhájce ve smyslu ust. § 39 trestního řádu ustanoven. Podle § 37 odst. 2 trestního řádu si můžete zvolit místo obhájce, který vám byl ustanoven nebo oprávněnou osobou zvolen, obhájce jiného. Podle § 37 odst. 3 trestního řádu pokud si zvolíte dva nebo více obhájců a neoznámíte-li orgánu činnému v trestním řízení, kterého z těchto obhájců jste zmocnil k přijímání písemností a k vyrozumívání o úkonech tr. řízení, určí jej předseda senátu a v přípravném řízení státní zástupce. Podle § 36b trestního řádu, je-li dán důvod obhajoby dle § 36 odst. 3

4. strana
protokolu o výslechu obviněného

trestního řádu, se můžete vzdát nutné obhajoby, nejde-li o trestný čin, za který lze uložit výjimečný trest. Obhájce se můžete vzdát i v případě nutné obhajoby dle § 36 odst. 4 písm. a) trestního řádu.

Vyjádření obviněného k poučení:

Před započítím výslechu jsem byl vyslychajícím poučen o svých právech, poučení jsem v plném rozsahu porozuměl.

Zvláště jsem byl poučen o svém právu podle § 33 odst. 1 trestního řádu k věci nevypovídat, k tomuto poučení uvádím, že svého práva **využívám - nevyužívám** a vypovídat **chci a budu - nechci a nebudu**. Dále jsem byl zejména poučen o následcích křivého obvinění podle § 345 trestního zákoníku, toto poučení беру na vědomí a jsem si vědom možných důsledků.

Obhájce si nevolím.

Vyjádření obviněného k osobě:

Vyjádření obviněného k věci:

S postupem podle § 307 odst. 1 a § 309 odst. 1 trestního řádu: **souhlasím – nesouhlasím**

To je vše co jsem chtěl k věci uvést, protokol mi byl hlasitě diktován a souhlasí s mou výpovědí, po skončení protokolace jsem měl možnost si jej znovu pozorně pročíst, s jeho obsahem souhlasím, nežádám v něm žádných změn ani doplnění a jako správný jej podepisuji dne v hodin.

Vyslechl:

Obviněný:

Přítomni:

Čtení přítomni:

Příloha č. 2

POLICIE ČESKÉ REPUBLIKY
Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje

Č. j.

.....
Počet stran:

Protokol o výsledku svědka

V dne v hodin byl vyslechnut

jméno, příjmení:

jméno, příjmení(rodné):

datum narození:

místo narození:

Trvalé bydliště:

tel.:

Současné bydliště:

tel.:

Adresa pro účely doručování:

tel.:

Adresa zaměstnavatele:

Místo zaměstnání:

Postavení v zaměstnání:

Průkaz totožnosti:

Vyslýchán v trestní věci

poměr k obviněnému

Jako svědka vás poučuji:

Podle § 97 tr. řádu jste povinen vypovídat jako svědek o tom, co je vám známo o trestném činu a jeho pachateli anebo o okolnostech důležitých pro trestní řízení.

Podle § 2 odst. 14 tr. řádu máte právo používat svůj mateřský jazyk nebo jazyk, o němž prohlásíte, že jej ovládáte.

Podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu jsou na žádost svědka a dalších osob vyjmenovaných zákonem vedeny údaje o bydlišti a doručovací adrese, o místě výkonu zaměstnání či povolání nebo podnikání a o osobních, rodinných a majetkových poměrech tak, aby se s nimi mohli seznamovat pouze orgány činné v trestním řízení a Probační a mediační služba, není-li to nezbytné pro dosažení účelu trestního řízení nebo pro řádné uplatnění práva na obhajobu osoby, proti níž se trestní řízení vede.

2. strana protokolu o výslechu svědka

Podle § 55 odst. 2 tr. řádu máte právo požádat o utajení své podoby a podepsat protokol smyšleným jménem a příjmením, pod kterým budete v trestním spisu veden, jestliže zjištěné okolnosti nasvědčují tomu, že vám nebo osobě blízké v souvislosti s podáním svědeckví hrozí újma na zdraví nebo jiné vážné nebezpečí porušení základních práv.

Podle § 101 odst. 1 tr. řádu vás upozorňuji na význam svědecké výpovědi z hlediska obecného zájmu. Výpověď svědka slouží v trestním řízení jako důkaz.

Podle § 345 odst. 1 tr. zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu, podle § 345 odst. 2 tr. zákoníku je trestné, obviníte-li lživě jiného ze spáchání trestného činu v úmyslu přivodit mu trestní stíhání, taktéž je podle § 346 odst. 2 tr. zákoníku trestné, pokud jako svědek před policejním orgánem, který koná přípravné řízení podle trestního řádu, uvedete úmyslně nepravdu o okolnosti, která má podstatný význam pro rozhodnutí anebo takovou okolnost zamlčíte.

Podle § 99 odst. 1 tr. řádu nesmíte být vyslýchán o okolnostech, týkajících se utajovaných informací chráněných zvláštním zákonem, jež jste povinen zachovávat v tajnosti, ledaže byste byl této povinnosti příslušným orgánem zproštěn.

Podle § 99 odst. 2 tr. řádu nesmíte být vyslýchán též tehdy, jestliže byste svojí výpovědí porušil státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti, ledaže by vás této povinnosti příslušný orgán nebo ten, v jehož zájmu tuto povinnost máte, zprostil.

Podle § 124 tr. zákoníku se za státem uloženou nebo uznanou povinnost mlčenlivosti považuje mlčenlivost, která je uložena nebo uznána jiným právním předpisem. Za státem uznanou povinnost mlčenlivosti se podle trestního zákona nepovažuje taková povinnost, jejíž rozsah není vymezen jiným právním předpisem, ale vyplývá z právního úkonu učiněného na základě jiného právního předpisu.

Podle § 99 odst. 3 tr. řádu se zákaz výslechu podle odstavce 2 nevztahuje na svědeckou výpověď, týkající se trestného činu, stran něhož máte oznamovací povinnost podle tr. zákoníku (§ 368). Rovněž se nevztahuje na svědeckou výpověď o utajovaných informacích klasifikovaných ve zvláštním zákoně stupněm utajení „Důvěrné“ nebo „Vyhrazené“.

Podle § 100 odst. 1 tr. řádu máte právo odmítnout výpověď jako svědek, jste-li příbuzným obviněného v pokolení přímém, jeho sourozencem, osvojitelem, osvojencem, manželem nebo druhem. Je-li obviněných více a v uvedeném poměru jste jen k některému z nich, máte právo odepřít výpověď ohledně jiných obviněných jen tehdy, není-li možné oddělit výpověď, která se jich týká, od výpovědi týkající se obviněného, k němuž jste v tomto poměru.

Podle § 100 odst. 2 tr. řádu jste oprávněn odepřít výpověď, pokud byste svojí výpovědí způsobil nebezpečí trestního stíhání sobě, svému příbuznému v pokolení přímém, svému sourozenci, osvojiteli, osvojenci, manželu, partneru nebo druhu, anebo jiným osobám v poměru rodinném nebo obdobném, jejichž újmu byste právem pociťoval jako újmu vlastní.

Podle § 100 odst. 3 tr. řádu odepřít výpověď však nemůžete, máte-li stran trestného činu, jehož se svědecká výpověď týká, oznamovací povinnost podle § 368 tr. zákoníku. Neoprávněné odepření výpovědi je podle § 66 tr. řádu možné postihnout pořádkovou pokutou až do výše 50 000,-Kč.

Podle § 211 odst. 3 tr. řádu odepřete-li podle § 100 tr. řádu vypovídat před soudem, bude vaše výpověď z přípravného řízení před soudem přečtena, pokud jste před výslechem v přípravném řízení prohlásil, že svého práva odepřít výpověď podle § 100 tr. řádu nevyužíváte.

Podle § 103 tr. řádu ve spojení s ustanovením § 93 odst. 1 tr. řádu a § 95 odst. 2 tr. řádu vám může být dovoleno, aby dříve než dáte odpověď, jste nahlédli do písemných poznámek, které musíte vyslýchajícímu, požádá-li o to, předložit k nahlédnutí. Po skončení výslechu vám bude protokol předložen k přečtení, nebo požádáte-li o to, bude vám přečten. Máte právo žádat jeho doplnění, opravy a změny v souhlasu s vaší výpovědí. Podle § 95 odst. 3 tr. řádu protokol o výslechu, který byl prováděn bez přibrání zapisovatele, je nutno před podpisem předložit k přečtení nebo přečíst za přítomnosti nezúčastněné osoby. Má-li vyslýcháný proti obsahu protokolu námítky, je nutno je projednat v přítomnosti přibrané osoby a výsledek pojmout do protokolu.

Podle § 103a tr. řádu svědek, hrozí-li mu nebezpečí v souvislosti s pobytem obviněného nebo odsouzeného na svobodě, může požádat o informace o propuštění nebo uprchnutí obviněného nebo odsouzeného, změně formy ochranného léčení z ústavní na ambulantní, změně zabezpečovací detence nebo vydání obviněného nebo odsouzeného do cizího státu nebo jeho předání do jiného členského státu Evropské unie. Svědek může žádost podat v přípravném řízení policejnímu orgánu nebo státnímu zástupci a v řízení před soudem soudu, který rozhoduje nebo rozhodoval v prvním stupni.

3. strana
protokolu o výsledku svědka

Jako svědek máte podle § 104 odst. 1 tr. řádu nárok na náhradu nutných výdajů a ušlé odměny za práci. Nárok zanikne, jestliže ho neuplatníte do tří dnů po svém výsledku.

V případě seznámení se s utajovanými informacemi chráněnými zvláštním zákonem je Vaší povinností zachovávat o nich mlčenlivost a neumožnit k nim přístup neoprávněné osobě, dodržovat ostatní povinnosti stanovené zvláštním zákonem (zák. č. 412/2005 Sb. a související předpisy). Nesplnění této povinnosti může zakládat trestní odpovědnost podle § 317 a § 318 tr. zákoníku.

Vyjádření svědka k poučení a věci:

Před započítím výsledku jsem byl vyslychajícím řádně poučen jako svědek dle ustanovení uvedených na tomto protokolu, poučení jsem plně porozuměl a dalšího vysvětlení si nežádám.

Zvláště jsem byl vyslychajícím poučen o svém právu dle § 100 trestního řádu k předmětné věci nevypovídat, k tomuto poučení uvádím, že svého práva **využívám/nevyužívám *)** a vypovídat **nechci a nebudu/chci a budu *)**.

Žádost podle § 55 odst. 1 písm. c) tr. řádu **podávám / nepodávám**.

Žádost podle § 103a tr. řádu **podávám / nepodávám**

Po poučení podle § 104 odst. 1 trestního řádu uvádím, že svědečně si **žádám / nežádám**

Dále jsem byl vyslychajícím zejména poučen podle § 345 tr. zákoníku a § 346 odst. 2 tr. zákoníku o následcích křivého obvinění a křivé výpovědi, k tomuto poučení uvádím, že jsem mu velmi dobře rozuměl, jsem si plně vědom váhy své výpovědi a možných důsledků, které z toho plynou.

K věci svědek uvádí:

To je vše co jsem chtěl k věci uvést, protokol mi byl hlasitě diktován a souhlasím s mou výpovědí, po skončení protokolace jsem měl možnost si jej znovu pozorně pročíst, s jeho obsahem souhlasím, nežádám v něm žádných změn ani doplnění a jako správný jej podepisuji dne v hodin.

Za policejní orgán:

Svědek:

Obhájci:

Zapsala:

Přítomni:

Čtení přítomni: